

TÜRK İDARE DERGİSİ

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl: 39

Mayıs – Haziran 1968

Sayı:312

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TETKİKLER :

3	Batı Almanya Anayasası ile
Türk Anayasasının Mukayesesi.....	A. Naci EKŞİOĞLU
12	İl İdaresi Kanununun Değiştiril-
mesiyle İlgili İnceleme.....	Osman GÜMRÜKÇÜ
23	Seçim Yasakları	İhsan OLGUN
27	Yabancı Ülkelerde İdare ile
Memur Arasındaki İlişkiler	Dr. Jur. Âlim Şerif
ONARAN
46	Türkiye Nüfusunun 1888 - 1965
Yılları Arasındaki Gelişmesi Üzerinde
Bir İnceleme	Bekir Sıtkı ORANSAY
70	Temyiz ve İstinaf Mercii Olarak
Danıştay	Orhan TÜZEMEN

TERCÜMELER :

85	Fransa Millî İdare Okulu	Ömer EVRENSEL
107	Belçika Jandarma Kanunu	Hüseyin İŞİK

İDARİ COĞRAFYA :

119	Gülнар'ın İdarî Coğrafyası	Erdal NAL

134 YÖNETMELİKLER :

139	HABERLER:	Yiğit KIZILCAN

TETKİKLER

TÜRK ANAYASASI İLE BATI ALMANYA ANAYASASININ MUKAYESESİ

A. Naci Ekşioğlu
Danıştay Kanun Sözcüsü ve
Anayasa Mahkemesi Raportörü

PLAN

- I — GİRİŞ
- II — KESİNLİK
- III — OLGUNLUK
- IV — DEVAMLILIK VE İSTİKRAH
- V — ESNEKLİK
- VI — DEVLET YAPISI
- VII — ANAYASA MAHKEMESİ
- VIII — MEMURLARA SİYASET YASAĞI
- IX — PLÂNLAMA KONUSU
- X — KÜLTÜR KONUSU
- XI — SEÇİM SİSTEMİ

I — GİRİŞ :

27 Mayıs 1960 Devriminin en önemli ve değerli şaheseri olan 334 sayılı Türk Anayasa'sının, ilim Heyetleri tarafından yapılan hazırlık safhasındaki çalışmalarda ve Türk Kurucu Meclisinin tasarı ve komisyon faaliyetlerinde Batı Almanya, İtalya, İngiliz, Fransız Anayasalarının kaynaklarına ve hükümlerine gözetilmiştir. Bunlardan faydalanma yoluna gidilmiştir. İtalya ve Batı Almanya anayasalarından geniş ölçüde yararlanılmıştır. Batı Alman tecrübelerinden kıymetlendirilmek suretiyle istifade edilmiştir. 9.7.1961 tarihli Türk Anayasa'sı ile 25 Mayıs 1949 tarihli Batı Almanya Anayasasının karşılaştırılması çok tabii bir olay teşkil eder. Çünkü, günümüzde ilim ve fennin çok ilerlemesi sonucunda bulunan ve yapılan taşıma araçları ve diğer fennî imkânlar sayesinde dünyamız çok küçülmüştür. Bu yüzden devletler, birbirleri ile her alanda gayet kolay temaslara sağlamaktadır. Fen, hukuk, edebiyat ve diğer kültür kollarında çeşitli münasebetler yapılmakta ve birbirlerinden faydalanma yoluna gidilmektedir.

Bugün, yeni bir anayasa yapılırken komşu ve dost devletlerin anayasalarından yararlanmak bir usul veya an'ane halini almıştır. Nitekim 1961 tarihli Türk Anayasası yapılırken 25 Mayıs 1949 tarihli Batı Almanya (Bon) Anayasasından geniş ölçüde istifade sağlanmıştır. Bu sebepten Batı Almanya Anayasası ile Türk Anayasasının birbirine benzeyen tarafları çoktur. Tabiatıyla aynı olmayan cihetleri de vardır. Bu iki anayasanın mukayesesini aşağıda gösterilen şekilde özetleyerek yapabiliriz :

II — Kesin Hükümlülük:

Türk Anayasası, Batı Almanya Anayasasından daha, kesin hükümlüdür. Öngördüğü, yeniden kurduğu veya eskiden mevcutken, tekrar canlandırdığı müesseseler ve kuruluşlar hakkında, etraflı ve kat'î kuralları koymuştur. Emredici ve bağlayıcı genel prensipler vazetmiştir. Bazan da teferuat sayılabilecek konular hakkında dahi kesin hükümler getirmiştir. Batı Alman Anayasa'sı ise bu hususta daha ihtiyatkâr ve çekingendir. Genel kural ve deyimlerle iktifa etmiştir. Kesin hüküm koyma bakımından Türk Anayasasının cesaretini gösterememiştir. Bu yüzden Türk Anayasasının kesinlik kudretini kendisinde toplayamamıştır.

III — Olgunluk:

Türk Anayasası, Batı Alman Anayasasından daha mükemmel ve mütekamildir. Başka bir deyimle olgundur. Bon Anayasa'sında bu vasıf yoktur. Batı Alman Anayasası hazırlanırken çok çekingen, tedbirli ve ihtiyatkâr davranılmıştır. Bunun sebebi, Anayasanın hazırlık safhasında, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Fransa, Batı Almanyayı işgalleri altında bulunduruyordu. Anayasa yapmak için işgal devletlerinin rıza ve muvafakatlari alınmıştır. İşgal devletlerini, kuşkulandırmamak ve ürkütmek için hazırlanan tasarıya ilk önce Anayasa adı bile verilmemiştir. Sadece “Temel Kanun” diye adlandırılmıştır. Alman Anayasa'sının tam bir olgunluğa erişmemesinin sebebi budur. Türk Anayasa'sı ise, hiç bir dış tesir olmaksızın kendi milli bünyemizin ve bağımsızlığımızın, İnsan Hakları ve Demokratik kurallara ve Hukuk Devletine bağlılığımızın en olgun ve ileri görüşlü bir şaheseri olarak hazırlanmıştır. Bu inançla kabul edilerek, yürürlüğe konmuştur.

IV— Devamlılık ve İstikrar:

Türk Anayasasının, devamlı, müstakar, kesin ve âmir hükümler ihtiva etmesine mukabil; göbek adı “Temel Kanun” olan Bon Anayasa'sı hukuk açısından geçici hükümleri ihtiva, eder. Bunun sebebi, Anayasa hazırlanır ve kabul edilirken Almanya'nın batı-doğu diye ikiye bölünmüş olması; her iki parçanın işgal altında bulunması; kesin bir barış andlaşması yaparak sınırlarının çizilmemiş bulunması vakiasıdır. Yani memleket mülkî tamamlığa malik değildi. Buna rağmen, Bon Anayasası 20 seneye yakın bir yürürlük ve uygulama safhası yaşayarak, geçicilik vasfını ve hükümlerini daimiliğe kalbetmiştir. istikrar ve devamlılık kazanmıştır.

V — Esneklik:

Her iki anayasanın esnekliği (elastikiyeti) vardır. Anayasaların esas vasıflarından biri, devamlılık ve istikrardır. Bu niteliği ile diğer kanunlardan ayrılır. Üstünlük sağlar. Bununla beraber, zamanımızda anayasalarda esneklik de bir vasıf olarak kendini göstermektedir. Türk ve Batı Alman anayasalarına elastikiyetini Anayasa Mahkemeleri temin eder. Anayasanın devamlı gelişme ve akış

halinde olan cemiyet hayatına intibakım, verdiği kararlar ve yaptığı yorumlarla Anayasa Mahkemesi sağlar. Gerek Türkiye ve gerekse Batı Almanya'da Anayasa Mahkemeleri bu görevi hakkı ve lâıyıkı ile eksiksiz yapmaktadır. Anayasa Mahkemeleri, vukua gelen toplum çatışmalarında nihaî hakemdir. Bu ulvî ve kutsi hakemlik görevinin içinde bulunan zamanın sosyal görüş ve düşünüşlerini de gözönünde tutarak yapmalıdır.

VI — Devlet Yapısı:

Her iki Anayasanın kurduğu devlet yapısı, birbirine çok benzer. Batı Almanya Anayasasının tesbit ettiği Devlet yapısı şu şekilde sıralanır :

1. Federal Devlet Başkanı;
2. Federal Parlâmento; (Millet Meclisi)
3. Federal Şura; (Senato)
4. Federal Hükümet; (Federal Bakanlar Kurulu)
5. Anayasa Mahkemesi.

Türkiye'de de Devlet yapısı yaklaşık olarak bunun aynıdır.

VII— Anayasa Mahkemesi:

Her iki memleketin de Anayasa Mahkemesi vardır. Bu mahkemeler büyük saygı ve otoriteye maliktir; bu husus Anayasalara konulan hükümlerle temin edilmiştir. Bu mahkemeler Anayasasının koruyucusudurlar. Anayasa Mahkemeleri, devamlı gelişme ve akış halinde olan cemiyet hayatına, Anayasanın intibakını, verdiği kararlar ve yaptığı yorumlarla, sağlar. Anayasa Mahkemeleri vukua gelen toplum çatışmalarında nihaî hakemdir. Bu yüksek hakemlik görevini, içinde bulunan zamanın sosyal görüş ve düşünüşlerin de gözönünde tutarak yapmaktadır.

İktidarı varlığında şahsileştiren, büyük devlet adamı Şansölye Konrad Adenauer, Alman Anayasa Mahkemesinin verdiği kararlar karşısında kızmış, küplere binmiş ve bazı kararlarını tenkit etmiştir. Fakat Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararlara boyun eğmiş, hükümlerini eksiksiz olarak yerine getirmiş veya getirtmiştir.

Türk Anayasa Mahkemesi de Anayasa ile sağlanan teminata maliktir. Memleketimizde büyük mehabet, itibar ve saygıya sahiptir.

VIII — Memurların Siyasi Partilere Girme ve Siyasetle Uğraşma Yasağı:

Türk Anayasası, bütün Devlet memurlarının siyasi partilere girmesini ve siyasetle uğraşmasını yasaklamıştır. Bu hususta Anayasamız 119 ncu maddede şu ilkeyi koymuştur :

“Memurlar ve kamu iktisadi teşebbüslerinin yönetim ve denetim işlerinde çalışanlar ve kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış olanların merkez kurullarında görev alanlar, siyasî partilere üye olamazlar. Memurlar ve kamu İktisadî teşebbüsünde çalışanlar, görevlerini yerine getirirken, vatandaşlar arasında, siyasî kanaatlarından dolayı her hangi bir ayırım yapamazlar.

Bu esaslara aykırı hareketleri mahkeme hükmüyle sabit olanlar, kamu hizmetinden temelli çıkarılır.”

Batı Alman Anayasasında böyle bir hüküm yoktur. Memurlara siyasetle uğraşma yasağının konulmaması, bugün, Batı Almanya’da büyük sakınca ve güçlükler yaratmaktadır. Bu mahzuru ortadan kaldırmak için Batı Almanya, bir Anayasa reformu yapmak lüzum ve zarureti duymuştur. Günümüzde bu istikamete doğru bir temayül mevcuttur. Gerçekleştirme fırsat ve imkânları abanmaktadır.

IX — Kalkınma ve Plânlama Konusu:

Türk Anayasası, ülkenin kalkınmasında birinci derecede âmil olacak ve büyük rol oynayacak olan plân ve plânlama konusunu bünyesine almakla ileri ve eksiksiz bir anayasa olduğunu bütün dünyaya göstermiş bulunmaktadır. Türk Anayasası, yurdun kalkınması ve milletin refaha ulaşmasını bir amaç olarak ele almıştır. Bu hedefe ulaşmak için plânlama kurumu, anayasal bir kuruluş olarak bünyesine 129 ncu madde hükmüyle almış bulunmaktadır. Kalkınma ve plânlamaya tahsis edilen bu madde hükmü şudur :

“İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınma plâna bağlanır. Kalkınma bu plâna göre gerçekleştirilir.

Devlet Plânlama Teşkilâtının Kuruluş ve görevleri, plânın ha-

zırlanmasında, yürürlüğe konmasında, uygulanmasında ve değiştirilmesinde gözetilecek esaslar ve plânın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesini sağlayacak tedbirler özel kanunla düzenlenir.”

Batı Almanya Anayasasında, kalkınma ve plân konusunda bir hüküm bulunmamaktadır. Bunun sebebi Almanya’nın yaklaşık olarak bin yıldır federalizm ile idare edilmesidir. Federalizm’in bir sonucu olarak plân ve kalkınma konusu, federe devletlere bırakılmıştır. Bu hususta söz söylemek ve iş yapmak onların yetki ve görevleri içinde bulunmaktadır. Bu yüzden haklı olarak anayasa, federal devletin tümünü kapsayacak kalkınma ve plân konusuna ve bunu gerçekleştirecek plânlama kurumuna yer vermemiştir.

X — Kùltür Konusu:

Türk, Anayasası ile yurdumuzda bir kùltür birliği ve fırsat eşitliği kurulmuştur. Milletın ve ùlkenin tümünü içine alan bir öğretim ve eğitim yapılması Anayasanın emredici hükümlerındendir. Bu hususta Anayasamızın 50 inci maddesi şu esasları koymuştur :

“Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama devletin başta gelen ödevlerındendir.

İlk öğrenim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve Devlet okullarında parasızdır.

Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımı yapar.

Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Devlet, tarih ve kùltür değeri olan eser ve anıtların korunmasını sağlar.”

Batı Alman Anayasası, kùltür konusunda eyaletlere özerklik (muhtariyet) tanımıştır. Bu yüzden Batı Almanya’nın tümüne şamil, tek sistem öğretim ve eğitim yapılmamaktadır. Öğretim ve eğitim hizmeti eyaleti erce yerine getirilmekte ve bu hususa ait kanunlar, eyalet meclislerince düzenlenmektedir. Öğretimin sevk ve idaresi de eyalet makamlarına aittir. Anayasanın öğretim ve eğitim alanında eyaletlere tanımış olduğu muhtariyet ve mahallî yetki, ùlkede iki türlü öğretim ve eğitim yapılmasını intaç etmiştir. Şöyle ki ;

Türk Anayasası ile Batı Almanya Anayasasının Mukayesesi 9

1 — Toplum okulları (Devlet okulları);

2 — Din (Mezhep okulları)

Bugün Batı Almanya'da iki türlü tedrisat yapılmaktadır. Birlikçi, milliyetçi, vatansever ve şuurlu Almanlar, bu hususta bir reform yaparak, bütün ülkeyi kapsayan bir öğretim ve eğitim birliği ve sistemi kurmak istemektedirler. Fakat koalisyon hükümeti teşkil ederek memleketi idare eden iki büyük parti, bu hususta, anlaşılmamaktadır. Hristiyan demokratlar, (din) mezhep okullarının; sosyal demokratlar ise, (toplum) devlet okullarının varlığını savunmaktadır. Bu şekilde öğretim ve eğitimi, her iki büyük parti programlarına almışlar ve seçimlerde en büyük slogan olarak kullanılmaktadırlar. Her iki büyük partinin, toplumu teşkil eden sosyal sınıf ve tabakalarda taraftarları, destek grupları vardır. Bu yüzden, Batı Almanya'da tek tedrisat usulüne gidilememektedir. Öğretim ve eğitim konusunda, Batı Alman Anayasasında bir reform yaparak, bütün yurdu içine alacak bir eğitim ve öğretim sisteminin anayasaya konulması görüş ve temayülleri mevcuttur. Bu reformun ne zaman gerçekleşeceğini kestirmeye imkân yoktur.

XI — Seçim Sistemi:

Batı Alman Anayasası, seçim sistemi hakkında hiç bir hüküm koymamıştır. Türk Anayasası ise seçim esaslarını 55 inci maddesinde tesbit etmiştir. Bu maddenin ön gördüğü hüküm şudur : “Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme ve seçilme hakkına sahiptir.

Seçimler, serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılır.”

Türk anayasası seçimlerin genel yönetim ve denetimi, hakkında, 75 inci maddesinde prensipler koymuştur. Seçimler yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılır. Seçimlerin başlamasından bitimine kadar dürüstlük içinde yürütülmesi ve seçimden sonra yapılacak bütün şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin seçim tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kuruluna vermiştir.

Yüksek Seçim Kurulunun üyelerinin altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından üye tam sayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile seçileceği de hükme bağlanmıştır.

Batı Almanya’da seçim sisteminin, anayasaya konmaması, geçmişteki acı tecrübelere dayanır. Birinci Dünya savaşından sonra yapılan Waymar (Weimar) Anayasa’sı seçim sistemini bünyesine almış ve bu konuda hüküm koymuştur. Waymar Anayasasının kabul ettiği seçim sistemi nisbi seçim sistemi idi. 1933 den önce, Almanya’nın koalisyon hükümetleriyle istikrarsız bir şekilde, kuvvetsiz hükümetler tarafından idaresine sebep oldu. Nasyonal Sosyalist Partisi lideri Adolf Hitler, bu durumdan faydalanarak iktidarı ele geçirdi. Nasyonal Sosyalizm Diktatörlüğünü kurdu. Almanyayı çok kötü bir sonuca götürdü ve ızdıraplara gark etti, bu tarihi ders karşısında “Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer” ata sözüne uyularak Almanlar yeni Anayasa’yı yaparken seçim sistemi hakkında hüküm koymamayı daha münasip ve uygun bulmuşlardır. Anayasa’ya seçim sistemi ile ilgili hükümler konulduğu takdirde, ilerde ihtiyaçları karşılayamazsa Anayasada değişiklik yapmak çok zor ve güç olacağı düşüncesi ile bu yolu seçmişlerdir. Hâl ve zamanın icaplarına göre, seçim alanında, kanun yapmak tamamen ya sama organlarının takdir yetkisine bırakılmıştır.

Türkiye’de ise durum tamamen Batı Almanya’dakinin aksine tecelli etmiştir.

1924 tarihli Türk Anayasasında, seçim sistemi açık ve kesin olarak tâyin ve tesbit edilmemiştir. Anayasa’nın bu boşluğundan istifade ederek siyasî iktidarlar seçim kanunlarını sık sık kendi menfaatlerine elverecek şekilde değiştirmişlerdir. Hassaten, 1950 yılında, eşit, tek dereceli genel ve gizli oy, açık tasnif esaslarını içine alan ve zamanının en ileri ve olgun bir seçim kanunu yapılarak yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunla yapılan seçimler sonunda iktidara gelen parti, 1954 ve 1957 seçimlerinden önce, işine ve menfaatine elverecek şekilde seçim usullerini değiştirmiştir. Bu yüzden yurdumuzda büyük siyasî huzursuzluklar meydana gelmiştir. Bu huzursuzluklar 27 Mayıs 1960 devrimini hazırlayan sebepler arasında önemli bir yer almaktadır.

İşte, bu suretle “Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer” ata sözüne uyularak 1961 tarihli Türk Anayasasına, seçimin esaslarını tesbit eden 55 inci madde ve seçimlerin genel yönetimi ve denetimi ile ilgili 75 inci madde hükümleri konulmuştur.

Batı Almanya’da seçim sisteminin Anayasa’ya konmaması, bugün bir eksiklik olarak hissedilmektedir. Bu konuda bir anayasa

reformu yapılması düşünülmektedir. Reformun gerçekleştirilmesi başarılabilirse, İngiltere seçim sistemi olan “Dar bölge” sistemini, Batı Almanya Anayasasına koymayı tasarlamaktadır.

Gelecekte olayların nasıl bir seyir ve inkişaf göstereceğini, bu günden kestirmeye imkân yoktur. Tasarladığı anayasa reformunda, Batı Almanya’nın daima daha: iyi ve mükemmele ulaşmasını temenni ederim. İyi bilmelidir ki, anayasa problemlerinde tılsım ne anayasada ve ne de sistemdedir. Asıl tılsım Anayasa’yı tatbik edenin ve ona tâbi olan insanların ruhunda, ahlâki seciye, karakter ve terbiyesindedir.

İL İDARESİ KANUNUNUN DEĞİŞTİRİLMESİYLE İLGİLİ BİR İNCELEME

Osman Gümrükçüoğlu
Kayseri Vali Muavini

16 Kasım 1964 tarihinde Ankara’da toplanan ikinci idareciler kongresinde incelenen konuların en önemlilerinden biri şüphesiz 5442 sayılı İl İdareleri Kanununda yapılmak istenen değişikliktir.

İkinci idareciler kongresinin iller idareleri komisyonu tarafından müzakereleri yapılarak hazırlanan tâdil tasarısı kanunun birçok önemli konularına dokunmaktadır. İkinci İdareciler kongresinin toplandığı günlerde İl İdareleri Kanununun tâdili meselesi, önemi bakımından İller İdareleri komisyonunca ele alınan birinci konu olmuştur.

İl İdareleri Kanununun tâdili hakkında kongrede yapılan müzakerelerin ışığı altında halihazırda kanunun değişikliğine ait bir tasarı hazırlanmış bulunmaktadır. Bu tasarının maddeleri arasında İl İdarelerine bir yenilik getirecek olan husus tasarının üçüncü maddesindedir.

“5442 sayılı İl İdareleri Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısının 3. maddesi aynen şöyledir : “Madde 3 - İl İdareleri Kanununun 9. maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir :

M — İl’de Kalkınma Plân ve Programlarının ilkelere uygun ve belirtilen süre içinde gerçekleşmesi ve izlenmesini yatırımcı daireler arasında iş birliği ve Koordinasyonu sağlamak amacıyla Valinin Başkanlığında bir “İl Koordinasyon Kurulu” kurulur.

Bu kurula İl İdare Şube Başkanları, o il’deki yatırımı olan kuruluşlar temsilcileri ile gerektiğinde ilgili İlçe Kaymakamları ve mesleki teşekküller temsilcileri de katılırlar.

N — Bakanlıklar ve müstakil Genel Müdürlüklerin birden fazla İl’i içine alan kuruluşları ile, hizmet ve icraata müteallik yaptıkları yazışmaların birer örneği ilgili İl’in Valisine gönderilir.

O — Valiler; Millî ve bölge plânlarının hazırlanmasında ve bunların uygulanmasıyla birden fazla İl’i içine alan kuruluşların ça-

lışmalarında işbirliğini sağlamak amacıyla, yönetmeliğinde gösterilen esaslar dairesinde, toplanarak gerekli kararları alırlar.

Alınan kararların yürütülmesinde her le düşen işler o l Valisinin denetim ve gözetimi altında yerine getirilir.

Biz bu yazımızda l idaresi Kanununun yukarıda adı geçen 9. maddesine eklenmek istenen l Koordinasyon Kurulu üzerinde durmak istiyoruz.

Yukarıdaki bu tasarı maddesi l İdaresi Kanununun gerek aslında, gerekse şimdiye kadar tedvin edilen ek ve tadillerinin hiç birinde görülmemiş olan bir yeniliktir. Böyle bir madde ile l İdaresi Kanunu ekonomik yönden yeni ve değişik bir hükme sahip olmakta, kanunun ekonomik yönü zenginlik kazanmaktadır. Bu hkmlle l Koordinasyon Kurulu alışmaları kanunî bir esasa bağlanmakta, böylece idarenin plânlama ve plân çalışmalarındaki hukukî durumuna kanunda ilk defa yer verilmiş bulunmaktadır.

Ekonomik konuda l İdaresi Kanununun bu günkü mer’i yegne hükmü 24 üncü maddesidir. Bu madde : “Madde 24 : Vali, yılda dört defadan az olmamak üzere lüzum gördüğü zamanlarda idarede birliğin sağlanması, işlerin gözden geçirilerek dzenleştirilmesi, teşkilâtın ahenkli çalışması için gereken tedbirlerin alınmasını görüşmek ve kararlaştırmak amacıyla idare şube başkanların heyet halinde toplar. Bu toplantıda alınan kararların yürütülmesi bütün idare şubeleri için mecburidir.

Bu görüşmelerde istihsalin arttırılması, ticaret ve ulaştırma işlerinin kolaylaştırılması ve geliştirilmesi, çiftçinin kalkındırılması, umumî refahın sağlanması gibi konular üzerinde gerekli tedbirler planlaştırılır.

Bu toplantılara Kaymakamlar ve Belediye ve Ticaret ve Ziraat Odası Başkanlarıyla diğer memur ve ilgililer çağrılabilir..” hükmüyle il idaresi kanunu bu günkü il koordinasyon kurulları teşkilât ve faaliyetine benzer bir esas daha önceden kurmuş bulunmaktadır. Yalnız, bugnkn ekonomik gelişim ve bilhassa plânlı çalışma sistemi karşısında yukarıdaki hkmin kifayetsizliği aşıkardır. Meselâ, yukarıda bahsi geçen toplantıya yalnız l Genel idaresine dahil daire Müdürleri iştirak etmekte, l Genel İdaresi dışındaki yatırımcı daire müdür vemirlerinden bahsedilmemektedir. Halbuki l Koordinasyon Kurulu toplantılarına il genel idaresinin yatırımcı daireleri baş-

larından başka o ilde faaliyette bulunan ademi merkeziyet teşkilleri (Devlet Kara Yolları, Devlet Su İşleri v.s.) müdür ve bölge müdürleri de iştirak etmekle il dahilindeki çalışmalarda en geniş anlamında bir koordinasyon sağlanmaktadır ki İl İdaresi Kanununa getirilecek olan bu yenilik ekonomik alanda kanuna bir mükemmeliyet hüviyeti sağlayacaktır.

İl Koordinasyon Kurulu çalışmalarının plânlama ve plân tatbikatı faaliyetinde bulunmakla plânlamanın İl kademesindeki ekonomik, sosyal ve kültürel plânlama kollarını ihtiva eder. Plânın ekonomik plânlama kısmı ise genel olarak yatırım faaliyetlerine taallûk eder. İl Koordinasyon kurulları da plânlamanın yatırım tatbikatı faaliyetinde bulunmakla plânlamanın İl kademesindeki ekonomik cephesini tatbik ve temin etmektedirler. Bununla, dolayısıyla da olsa plânın diğer sosyal ve kültürel cephesinin de yerine getirilmesine yardımcı olduğu aşîkârdır.

İl Koordinasyon kurullarının tesisi ve çalışmalarının düzenlenmesi her yıl kalkınma plânının (yıllık programlarının uygulanması, koordinasyonu ve izlenmesine dair Bakanlar Kurulu kararıyla) düzenlenmektedir. Bu, plânlama çalışmalarında il seviyesinde koordinasyonun sağlanmasıdır. Bu koordinasyonu İl Koordinasyon kurulları sağlar. İl Koordinasyon kurulları koordinasyon fonksiyonunu yerine getirmede genel olarak aşağıdaki faaliyetlerde bulunur :

Bir il dahilinde yatırımı olan tüm (mülhak bütçeli idarelerin taşra kuruluşları dahil) yatırımcı dairelerin görevleri ile ilgili ve daha önce programlanmış yatırımlarından o ile isabet eden işlerin çalışma ve faaliyet programlarını hazırlayarak il koordinasyon kuruluna verir. Bununla birlikte kendi işlerine ait bir koordinasyon ve işbirliğini icab ettirecek mevzuları İl Koordinasyon kuruluna teklifte bulunurlar. Asıl önemli nokta olarak, yatırımcı daireler yatırım projelerinin uygulanması sırasında yatırımlarının uğradığı engelleri ve bunların sebeplerini İl Koordinasyon kuruluna bildirirler.

Vali'nin Başkanlığında en az üç ayda bir olmak üzere toplanan İl Koordinasyon kurulu böylece yatırımcı daireler tarafından önüne getirilen konulara ait gerekli müzakere ve çalışmalarda bulunarak bunlara en uygun çözüm ve yardım yollarını bulur, çözemediği konular olursa bunları da ilgili Bakanlıklara aksettirir.

Bir cemiyette ekonomik hayatın esasını yatırımlar teşkil eder. Yatırımlar cemiyet ekonomisinin en önemli faktörüdür. Zira yatırı-

rımlar Millî ekonomide kalkınma hızını temin eden faktördür. Yatırmışız ne istihsal ne de kalkınma hızı tasavvur olunamaz. Kalkınma hızı ise doğrudan doğruya kalkınmanın kendisi demektir. Kalkınma plânının gayesi ise, adı üstünde olarak kalkınmayı temindir. Kalkınmanın da yatırımlarla mümkün olabileceği hakikati karşısında plânlı ekonomik çalışmanın esasını da yatırımlar teşkil ediyor demektir.

Millî ekonomide yıllık kalkınma hızının yatırımlarla meydana geldiğini söyledik. Gerçi kalkınma hızının teşekkülünde yatırımlardan daha başka tâli faktörler de rol oynamakta ise de asıl önemli ve birinci derecedeki faktörün yatırımlar olması sebebiyle diğer faktörlerden sarfi nazar ederek yalnız yatırımlardan söz edeceğiz. Yatırımların Millî ekonomideki istihsale nasıl tesir ederek genel istihsalı (İstihsal gücünü) nasıl arttırdığını ve böylece ekonomik kalkınma hızının nasıl teşekkül ettiğini ana hatlarıyla bu vesileyle kısaca izah etmek konu icabından bulunmaktadır.

Yatırım, evveleminde bir takım malların ve teçhizatın (bunlara ekonomide istihsal malları ve teçhizatı istihsal sermayesi de denir.) Bir istihsal elde etmek maksadiyle muayyen bir işe tahsis edilmesi yani yatırılması demektir.

Şimdi yapılan herhangi bir yatırımın istihsalı nasıl ve ne nisbette arttırdığının ekonomik izahı ve hesabını görelim :

Faraza, her hangi bir ekonomik teşebbüs için 5 milyar liralık bir yatırım yapalım. Bundan gayemiz elbet bir istihsal elde etmektir. Yatırdığımız bu 5 milyar lira, muhtelif malzeme, teçhizat ve bunlar gibi mallardan (Kısaca, sermaye mallarından) ibarettir. Bunlara ekonomide yatırım masrafları da denir.

Her yatırımın yüzde muayyen bir nisbette verimi yani meydana getirdiği bir istihsal vardır. Buna da yatırımın müstahsiliyeti = Prodüktivite denmektedir. İşte, müstahsiliyetle yatırım miktarının çarpımı ekonomide istihsal artışı miktarını gösterir. Bu kâideyi şu İktisadî formülle gösterebilirsiniz :

İstihsal = yatırım müstahsiliyeti X yatırım masrafları. Şimdi, yukarıda misal olarak aldığımız 5 milyar liralık yatırımın meydana getireceği yıllık istihsal miktarını (istihsal artışım) bu formülle bulabiliriz.

Herbir yatırımın o yatırım kolunda bir istihsal meydana getirdiğini bunun da muayyen bir yüzde nisbetiyle ifade edildiğine yukarıda işaret etmiştik. Bu yüzde nisbeti, yapılan yatırımla o yatırımın hasıl ettiği istihsal arasındaki orandan : $(\frac{\text{İstihsal}}{\text{Yatırım}})$ oranından ibarettir. Bilfarz, 100 liralık yatırım 10 liralık bir istihsal meydana getirmişse burada $\frac{10}{100}$ istihsalın yatırıma oranı, bu yatırımın müstahsiliyeti (Prodüktivitesi) dir. Bu, 100 liralık yatırımın 1 yılda 10 liralık bir istihsal artışı meydana getirmesi demektir. Böylece, yukarıdaki 5 milyarlık yatırımımızda da yatırım müstahsiliyeti yılda % 10 olsun diyelim ve bu takdirde 5 milyar liralık yatırımdan bir yılda elde edeceğimiz istihsal artışını bulalım.

İstihsal = Yatırım müstahsiliyeti (% 10)X yatırım (5.000.000.-000). istihsal = 500.000.000 lira Bu 500 milyon lira 5 milyarlık yatırımdan bir yılda elde edilen istihsal artışı miktarıdır.

Bu formülden aynı zamanda, fazla istihsal için fazla yatırım yapmamızı, ne kadar fazla yatırım yaparsak da o kadar fazla istihsal (gelir) elde edeceğimizi kolaylıkla anlıyoruz.

Yukarıdaki formüle göre yıllık istihsal artışı olan 500 milyon lirayı yatırım müstahsiliyeti olan % 10 a bölersek 5 milyar lira çıkar ki bu da yatırım (yatırım masraflarıdır.) Bu, 500 milyon liralık bir istihsal elde etmek için 5 milyar liralık yatırım yapılmasının gerektiğini gösterir. Yine formülümüze göre bunu şu şekilde gösteririz :

$$\text{Yatırım (5 Milyar)} = \frac{\text{İstihsal (5 yüz milyon)}}{\text{müstahsiliyeti (010)}}$$

Şimdi de aynı formülden yatırımın müstahsiliyetini bulalım :

$$\text{Müstahsiliyet} = \frac{\text{İstihsal (5 yüz milyon)}}{\text{Yatırım masrafları (5 milyar)}}$$

$$\text{Müstahsiliyet} = \% 10$$

Bu oranı şimdi ters çevirirsek : $\frac{\text{Yatırım masrafları}}{\text{İstihsal}}$ (Yatırımın istihsale oranı) bu da bize birim istihsal için kaç birim yatırım yapmamız lâzım geldiğini ifade eder. Yukarıdaki formüle misalimizdeki rakamları tatbik edelim $\frac{\text{Yatırım masrafları 5 (milyar)}}{\text{İstihsal}} = 10$ yatırım

istihsal oranı (10) dur ki bu, bir birim istihsal için 10 birim yatırım yapmaklığımızı gösterir.

Yatırımlar ve kalkınma hızı hususlarında memleketimizdeki durum ise şöyledir :

Yukarıdaki misalimizde bahsi geçen yatırımın istihsale oranı :

$\frac{\text{Yatırım}}{\text{İstihsal}}$ memleketimizde genel olarak 3 dür. Bu demektir ki, memleketimizde bir birimlik bir istihsal elde etmek için 3 birimlik bir yatırım yapmamız gerekmektedir. Kalkınma plânımız ise yıllık % 7 kalkınma hızını (yılda yüzde 7 lik bir istihsal artışı) hedef aldığına göre bu hızı temin etmek için yılda bunun 3 misli (% 21 kadar) bir yatırımın yapılması gerektiği meydana çıkmaktadır. Bu % 21 yatırım ise Millî gelirin yüzde yirmibirinin yatırılmasıyla olacaktır. Zira yatırımlar elbet millî gelirden ayrılan payla yapılacaktır. Bilfarz, % 7 değil de % 10 bir kalkınma elde etmek isteseydik o zaman da yine bunun üç misli yani millî gelirin yüzde otuzunu yatırıma ayırmamız gerekecekti.

İşte, kalkınma hızı millî gelirin yılda yüzde kaç artacağını gösteren orandır.

Yatırımlar, bir memleketin topyekûn millî gelirinden yatırımlar için bir pay ayrılmasıyla yapılır. Bu, millî gelirin bir kısmının yatırımla:’ için tasarruf edilmesi demektir. Yukarıdaki % 21 yatırım nisbetini buna bir misal olarak gösterebiliriz. Bu nisbet ne kadar çoksa kalkınma hızında o kadar yüksek olacağına yine yukarıda işaret etmiştik. Bu prensipten hareketle Devlet bütçesinde yatırım masraflarına mümkün mertebe büyük nisbetlerde yer verilmiş olmasından örnek olarak mahallî idareler bütçelerinde de (il, belediye, köy bütçeleri) her türlü yatırım harcamalarına ayrılacak ödenek miktarlarının en son imkânları zorlayarak azamî seviyede geniş tutulması yurt kalkınmasında en etkili ve zaruri bir yol olmaktadır. Köylerde toplum kalkınmasının esasını da köy bütçelerinde köy işlerine ayrılan yatırım harcamaları (Beden gücü, imece dahil) teşkil eder, Yeter ki her çeşit yatırımlar en fazla gelir getirici istikamette yapılabilsin.

Demek ki millî gelirden yatırım yapılan nisbet çoksa kalkınma hızı da çok olacaktır. Daha doğrusu millî gelirin yatırım nisbeti çoğaldıkça kalkınma hızı da çoğalacak, yatırım nisbeti azaldıkça kalkınma hızıda azalacaktır. Formülümüze göre (İstihsal = yatırım X yatırım müstahsiliyeti) istihsalin artırılmasında yatırımdan başka yatırım müstahsiliyetinin de tesiri olduğu, yatırım müstahsiliyetinin artması halinde de istihsalin çoğalabileceği görülmekte

ise de bu faktörün istihsal artışıındaki tesiri ikinci derecede olup istihsalı asıl arttırıcı tesirin yatırım miktarı olduğunu söyleyebiliriz.

Yukardanberi devam eden izahatımızdan özet olarak çıkaracağımız iki önemli netice vardır :

- 1 — Yatırım miktarı arttıkça istihsal de artacak;
- 2 — Millî gelirden yatırımlar için ayrılan nisbet (yatırım nisbeti) çoğaldıkça kalkınma hızı da çoğalacaktır.

Bu duruma göre Millî Ekonomide fazla istihsal elde etmek ve yüksek bir kalkınma hızı temini, kasaca kalkınma için yatırımların büyük önemi kendini göstermektedir.

Böylece yatırımların mümkün olduğu kadar merkeziyetçilikten uzak, illerde geniş yetkili ve sorumlu teşkilâtlarca ve bu teşkillerin hepsinin üstünde hepsinin yatırımlar bahsinde mutlak bağlı bulunacağı daha geniş yetkili ve sorumlu bir baş (Vilâyet İdamesi) tarafından yürütümü zarureti ortaya çıkıyor. Yatırımlar bu suretle her derecedeki ilgili görevliler tarafından ne kadar ciddi ve ne kadar geniş bir yetki ve sorumluluk şuur ve hissi altında tatbik ve takib edilirlerse o kadar başarılı ve binnetice millî istihsalin artırımında ve kalkınma hızının yükselmesinde okadar verimli olurlar.

Bu bakımdan memleketimizde yatırım tatbikatı ve faaliyetinin bu günkünden çok daha sıkı bir disiplin altına alınması lâzım gelmektedir. Hele, bir taşı ötekinin üzerine koymanın bile bir değer teşkil edeceği, asırların ihmaline uğramış olan yurdumuzda en küçüğünden en büyüğüne kadar her türlü yatırımın millî ekonomimiz, dolayısıyla millî varlığımız için taşıdığı önemi gözümüzde ne kadar büyütsek azdır.

Yatırımların malî hacmi ve mahiyeti her yatırım için elbette aynı değildir. Küçük bir tamir atölyesi veya alelade bir meyve fidanlığı tesisi yatırımından yukarıdaki misalimizde adı geçen 5 milyarlık büyük barajlar, limanlar ve bunlar gibi (enfrastürüktür-alt temel) yatırımlarına kadar her yatırımın kendisi nisbetinde istihsale ve millî geline bir katkısı vardır.

Şimdi üzerinde durduğumuz, İl İdaresi Kanununda bu hususta yapılmak istenen değişikliğin ekonomik bir zarurettten ileri geldiği anlaşılıyor. Böylece Kanunun mevzuun başında temas ettiğimiz ekonomik yönü üzerindeki ve bilhassa yatırımlarla ilgili İl koordinas-

yon kurulunun mahiyetini ve faaliyet durumunu kanunlaştırmak bakımından Yüksek Bakanlığımızın pek yerindeki teşebbüs ve tutumları başarı temennisine değer.

Fakat, kanuna eklenmek istenen maddenin aşağıda arzedilecek hususlarda vuzuha kavuşturulması bakımından, bu tasarının hazırlandığı ikinci idareciler kongresine o zaman iştirak etmiş ve tasarımı hazırlamada yardımı dokunmuş bir kimse sıfatıyla bu husustaki görüşümüzü aşağıda bir kere daha açıklamayı mesleğe hizmet saydık.

5442 sayılı İl İdaresi Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra bölge esasına dayanan bazı ademi merkeziyet hizmet kuruluş-arının ilin yetki genişliği ilkesinden uzaklaşan icraat ve tutumlarının İl idaresi Kanununu zedelenmesiyle bu kanunun bazı maddelerini hükümsüz bırakması karşısında bu hale karşı alınması icabeden tedbir olarak İl İdaresi Kanununda yapılması lâzım gelen bizce en önemli değişiklik hakkındaki görüşümüzü de aşağıda zikrediyoruz.

Bilhassa plânlı ekonomi devresine girdiğimiz son yıllar zarfında ve bundan sonra devam edecek olan zaman içinde anayasamıza göre bölge ademi merkeziyet hizmet kuruluşlarının (Devlet Karayolları, D.S.İ., Topraksa ve bunlar gibi bölge müdürlükleri veya bölge Başmüdürlüklerinin) İl Koordinasyon kuruluna olan iştirakleri yönünden plânla ilgili görev yürütümlerinde kendilerinin denetim kontrolüyle iş yürütümlerini hızlandırıcı ve daha verimli kılacak surette üzerlerinde İl İdaresi yetkisinin çok noksan bulunduğu veya bazı ahvalde hattâ hiç işlemediği, tatbikatta ekseriya ızdırıp ve huzursuzluklar doğurduğu görülmektedir. Bölge Müdürlükleri ve Bölge Başmüdürlükleri plân tatbikatıyla ilgili olarak İl Koordinasyon Kurulu üyesidirler. Gerek İl Genel İdaresine dahil Müdürlükler olsun, gerek ademi merkeziyet kuruluşları olsun koordinasyon kurulunun üyeleri olmak sıfatıyla hepsi il koordinasyon kurulu Başkanı olan Valinin emri altındadırlar. Daha doğrusu mutlak Valinin emri altında olmaları iktiza eder. Fakat tatbikatta bu husus apayrı bir durum arz etmektedir. İl İdare Şube Başkanları Koordinasyon Kurullarının aldığı kararları ve bunlarla ilgili vilâyet emirlerini harfiyen yerine getirirler. Bu karar ve emirleri ademi merkeziyet hizmet kuruluşları da yerine getirirler; Fakat görevlerindeki gecikmeler veya, gevşeklikler halinde durumun ne olacağı müphemdir. Nitekim bazı ahvalde böyle ihmal veya disiplinsizliklerle binnetice vukua gelen görev aksamaları görülmekte olan hâdiselerdendi. Bundan ızdırıp duyan önce İl Koordinasyon Kurulunun başı bulunan vilâyet olmaktadır.

İl İdaresi Kanunundaki (İl Genel İdaresi) tabiri kanunun kasdettiği manâda yalnız İl İdare Şubelerini kapsadığı, bölge kuruluşları ise İl İdâresi tabili dışında sayıldığı için bölge hizmet kuruluşları iş yürütümlerinde kendilerini ilin emir ve direktiflerinden hattâ ilin kontrol ve murakabesinden saymaktadırlar. İl Genel İdaresi tabirini bir kalkan gibi kullanarak onun dışında müstakilen hareket etmek keyfiyeti bütün bölge kuruluşlarının faaliyetlerine hâkim olmuştur. Bu gün, gün geçtikçe sayıları artan bölge kuruluşları ayrı bir ademi merkeziyet kuruluşu halinde her vilâyetten müstakil adeta kendi başlarına bir valilik olarak ilin kanunî ve ananevi İdarî vahdetini bozan hizmet teşkilleri olarak çalışmaktadırlar.

5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 13 üncü maddesine göre (Vali, 4 üncü maddenin son fıkrasında belirtilen adlî ve askeri daireler hariç Bakanlıklar ve tüzel kişiliği haiz Genel Müdürlüklerin İl teşkilâtında çalışan bütün memur ve müstahdemlerinin mülkiye âmiridir. Bu sıfatla memur ve müstahdemlerin çalışmalarına nezaret eder, teşkilâtın işlemlerini denetler) Aynı Kanunun 15 inci maddesine göre de (Valiler birkaç ile şamil memuriyetlerin kendi illerindeki işlerini de gözetim ve denetime yetkilidirler.) İl İdaresi Kanunun bu açık maddelerinin dahi vilâyetin yetkisini bölge ademi merkeziyet kuruluşlarına teşmil edemediğini Bölge kuruluşları üzerinde çoğu zaman tatbik mevkiine koymadığını, adeta ölü maddeler haline gelmiş olduklarını görüyoruz. Böylece, değil emir ve direktif yetkesini, üzerlerinde İrin kontrol ve murakabesini bile kabul etmek istemeyen bölge hizmet kuruluşlarını bu ters tutum ve anlayıştan ayırmak lâzımdır.

İlgililerce bölge kuruluşlarının Anayasanın 115 inci maddesine göre kuruluşlar oldukları ileri sürülmekte İl Genel İdaresi dışındaki müstakil hareketlerinin olsa olsa bundan ileri gelebileceği iddia edilmektedir. Filhakika, bölge kuruluşları Anayasanın 115 inci maddesine uygun kuruluşlardır. Zira Anayasanın 115. maddesine göre (Türkiye Merkezî İdare Kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, İktisadî şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre iller, iller de diğer kamu bölümlerine ayrılır. İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır. Belli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla birden çok ili içine alan çevrede bu hizmetler için yetki genişliğine sahip kuruluşlar meydana getirilir.) deniliyor ki, bölge kuruluşları Anayasaya göre olan kuruluşlardır. Fakat Anayasaya göre daha önce

yetki genişliğine sahip bir müstakil İdarî vahdet olan kamu hizmet teşkilâtı il teşkilâtıdır. Binaenaleyh, maddenin başında yetki genişliğine sahip olarak kurulduğu ifade edilen ve bir idari vahdeti ifade eden İl'in bu durumu bölge kuruluşlarının durumundan önce gelir.

Bu duruma göre bölge kuruluşlarını İl İdaresi vahdetinden ayrı kendi başlarına bir yetki genişliğine sahip addetmemek icabeder. Aksi halde bu, İdarî vahdeti bozar veya böylece yetki genişliğini haiz iki İdarî teşkilât arasında vazife ve yetki tedahülleri doğurur. Nitekim doğurmuştur. Bölge Kuruluşlarının İdarî yetki genişliğinin kendilerinden daha evvel yetki genişliği hakkına şahin il idaresinin yetki genişliği içerisinde mütalâa edilmesi gerekir. Bunun aksi İdarî validede aykırı bir hareket olur. Şöyle ki : bölge teşkillerinin yetki genişliğini kuralım derken İl'in yetki genişliği zedelenmiş olur. Bölge kuruluşları kendi Bakanlık veya tüzel kişiliği haiz genel müdürlükleri karşısında yetki genişliğine sahiptirler. İl mıntikası içinde görevlerinin yerine getirilmesinde İl (yetki genişliğine ay (kıyı bir yetki genişliğine sahip olmamaları lâzım gelir. Buna sahip olurlarsa işte bu günkü sıkıntı ile çıkmazlar meydana gelir. Şimdi bu durumda ne yapmalı, buna nasıl bir çare bulmalıdır? Kanaatimizce bu, İl İdaresi Kanununun yeniden tedvini veya hiç değilse kanunun (İl Genel İdaresi) tâbiri üzerinde yapılacak bir değişiklikle mümkün olabilecektir. İl İdaresi Kanununun yukarıda zikri geçen 4. maddesindeki (İl Genel İdaresinin başı veya merci'i Validir.) ifadesinde İl Genel İdaresi yerine (Kamu hizmetlilerinin İl dahil undeki bütün teşkilleri- tâbiri konmak suretiyle ademi merkeziyet kuruluşları olan bölge Müdür ve Başmüdürlüklerinin de İl İdare Şube Başkanlıkları gibi İl İdaresi yetkisinin içine alınması mümkün olacaktır. Böylece, başta bilhassa sicilleri bakımından İl İdaresine tâbi kılınacak ademi merkeziyet kuruluşları Bölge Müdür ve Başmüdürlükleri bu günkü İl İdaresi Şube Başkanları gibi İl İdaresi emrinde olacaklarda. İdari tatbikat, sicil verme yetkisinden başka hiç bir yetkinin memur âmirine tâbi kılamadığını, sicilden başka hiçbir yetkinin memurun itaat ve çalışmasında müessir bir müeyyide teşkil edemediğini göstermektedir. Bu günkü İl İdaresi Kanununda ise Valinin ademi merkeziyet kuruluşları üzerinde sicil verme yetkisi mevcut değildir. İl İdaresi Kanununda yukarıda yapılmasını derpiş ettiğimiz değişiklik, Vahye ademi merkeziyet kuruluşları üzerinde sicil verme yetkisini tanıyarak bu teşkillerin de Valinin kat'i emri altında olduğunun müeyyidesini sağlamış olacaktır. Böy-

lece de bu günkü huzursuzluk ve ahenksizlik giderilebilecek, idarede mevcudiyeti zaruri olan ahenk ve birlik temin edilerek çalışmalardan şimdikinden çok daha fazla verim alınacaktır.

İdarede yeniden düzenlenen (Reorganizasyon) bahsinde il idaresinde ele alınması gereken en önemli sorunlardan biri olarak, bahsi geçen ademi merkeziet kuruluşları üzerine eğinilmesinin zaruretime kaniyiz. Ademi merkeziet kuruluşlarının tam anlamı ile İl İdaresine dahil edilmesi keyfiyetinin il idaresinde yapılacak reform ve yeniden düzenlemenin esasını teşkil edeceği muhakkaktır.

Tatbikat hayatının doğurduğu zarurete itibar edilerek idari reorganizasyonda bu yola -gidilmesi ikinci beş yıllık kalkınma plânının da n gördüğü bir esastır.

SEÇİM YASAKLARI

Yazan :

İhsan Olgun

Danıştay Onuncu Daire Başkanı

Anayasamızın temeli insan hak ve hürriyetlerini verdiği dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahım gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle gerçekleştirmeyi amaç olarak aldığı söz götürmez bir gerçektir.

Anayasamız (herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini fert huzurunu, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak surette sınırlayan, siyasî, İktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır. İnsanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.

İktisadî ve Sosyal hayat adalete, tam çalışına esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla göre düzenlenir.

Vatandaşlar kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Seçimler serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık savım ve döküm esaslarına göre yapılır.) emrini getirmiştir.

Anayasanın temelleştirdiği prensipler bu olunca, her seçimin aydınlık içinde her türlü şüphe ve gölgelerden uzak olarak yapılması, Millî iradenin serbestçe ortaya çıkması Anayasanın demokrasinin vazgeçilmez kurallarıdır. Bu ulu amaca ulaşabilmek için seçimde uyulması gerekli bazı hususları da kanun teminat altına almıştır.

Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Milletvekilleri, İl Genel Meclisi Üyeleri, Belediye Meclisi Üyeleri ve Belediye Başkanları, Mahalle muhtarları ve İhtiyar Meclisi Üyeleri seçimlerinin başlangıç ve devam süresi boyunca tertiplenecek törenin ve yapılacak yayınların seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki 298 sayılı Kanunun koyduğu esaslara riayeti şart koşmuştur. Adı geçen kanunun törenlere ait yasakları belirten 64 üncü maddesinde aynen şu hükümler yer almıştır :

(Seçimin başlangıç tarihinden seçim sonuçları il n edilinceye kadar olan süre içinde 62 inci maddede sayılan bütün daire, teşekkül ve müesseselerle bankalar kanununa tâbi teşekküllere ait kaynaklardan yapılan iş ve hizmetler dolayısıyle açılış ve temel atma dahil törenler tertiplemek, nutuklar söylemek, demeçler vermek ve bunlar hakkında her türlü vasıta ile yayınlarda bulunmak yasaktır.) Evveleminde bu maddenin hudut ve ş m l n n t yini ve belirtilen yasakların mutlak mı, yoksa yalnız seçimler üzerine etki yapılmak maksadiyle tertiplenecek tören ve yayınlara mı inhisar edeceği hususunun tâyin ve tesbiti gerekmektedir.

Sözü geçen kanunun gerekçesi ve temsilciler meclisinde görüşülmesine ait tutanaklar incelendiğinde; seçim kanununu hazırlayan Komisyon raporunda, 64 üncü maddenin seçimlerde maddî imkânlar bakımından m savat  ihlâl eden ve tek taraflı olarak vatandaşı tesir altında bırakmak istidatında olan hareketlerin  nlenmesine duyulan ihtiyaç sebebiyle sevk edildiği açıklanmaktadır.

1 — Seçim kanunu içinde yer alan yasaklar seçime karşıdır, ve bu kanunun espirisi içinde kalması lâzımdır. Bu yasaklar icranın seçimlerdeki tesirini bertaraf etmeğe matuftur. Maddenin hedefi seçim zamanında seçmenin oyuna tesir etmek maksadıyla yapılacak olan tören ve yayınlama münhasırdır. Bu törenler bahanesiyle resmî daire ve diğer teşekküllerin kendi kaynaklarını kullanarak yapılan iş ve hizmetler dolayısıyle seçmenler üzerinde siyasi telkinlerde bulunmaları yasaklanmıştır.

2 — Bu madde ile sözü geçen daire, müessese ve teşekküllerin mutat ve normal faaliyetlerini durdurmak d ş n lm ş değildir. Bu ereve içinde kalan ve seçmenin oyuna tesir yapmak maksadı güdülmeyen tören, nutuk ve yayınlara maddedeki memnuiyetin ş m l  dışında kalır. Yukarda özetlenen temsilciler meclisi g r ş melerinde de belirtildiği üzere; yasalara ait 64 üncü madde ile, seçim zamanında iktidarda bulunan ve icrai görevi olan hükümetin icra organlarının seçmenler üzerinde etkiye bulunacak hareketlerinin önlenmesi öngörülmüştür.

Mutlak gibi görünen metin kanun koyucu tarafından bu suretle vaz edilen prensip ve maksada göre yorumlandığı takdirde tertiplenecek tören ve yapılacak yayının seçimi ve seçmeni etkileyecek bir mahiyeti bulunmaması sebebiyle böyle bir kutlama yapılmasında kanunî bir mahzur bulunmayacağı ve 64 üncü maddeye de aykırı düşmeyeceği kanısındayız.

Bu görüşün aksi de düşünülebilir; ve nitekim böyle düşünenlerde bulunmaktadır. Bizim görüşümüzün aksine düşüncede olanlar seçime en küçük bir gölgenin dahi gelmemesini kesinlikle arzu edenlerdir. Serbest ve dürüst seçimler, hür demokratik düzenin temel müesseselerinin başında gelir. Seçimlerin bu esaslara aykırı olarak yapılması veya böyle bir şüphenin mevcudiyeti demokratik düzene gölge düşürür.

Bu itibarla bu temel müessesenin, düzenin gerektirdiği şekil ve hüviyet içerisinde işliyebilmesini sağlamak için mahiyeti dolayısıyla demokratik düzenin ana kanunlarından olan seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanunun hükümlerinin eksiksiz yerine getirilmesi, gerektirdiği yasaklamalara gerçek ve kesin şekilde uyulması şarttır. Adı geçen kanunun 64 üncü maddesiyle seçimlerin başlangıç tarihinden seçim sonuçları ilân edilinceye kadar Devlet, katma bütçeli idareler, İl Özel idareleri, Belediyelerle bunlara bağlı daireler ve müesseseler, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve bunların kurdukları müesseseler ve ortaklıkları ile diğer kanun tüzel kişilerine ve bankalar kanununa tâbi teşekküllere ait kaynaklardan yapılan iş ve hizmetler dolayısıyla, (açılış ve temel atma dahil) törenler tertiplemek nutuklar söylemek demeçler vermek ve bunlar hakkında her türlü vasıta ile yayınlarda bulunmanın mutlak yasak olduğu da düşünülmektedir. Nitekim hükümetçe mezkûr 64 üncü maddedeki yasak hükmü çeşitli vesilelerle Danıştay'dan istişâri mütalâa olarak sorulmuş Danıştay Genel Kurulunca da ekseriyetle mutlak manada anlaşılmış ezcümle, seçimlerin başlangıç tarihinden sonra ve seçim sonuçlarının ilânından önceki dönemde Başbakanın basın toplantısı yapamayacağına Danıştay Genel Kurulunca 12,5.1966 tarihinde esas 966/131 Karar : 966/134 sayı ile karar verilmiş, 222 sayılı tik Öğretim ve eğitim kanununun 51 inci maddesinde öngörülen ilk öğretim haftasının yapılmasının mümkün olamayacağı yolunda 13,5.1965 tarihli ve Esas : 1965/239, Karar : 1965/280 sayılı karar Danıştay Genel Kurulunca 16.9.1965 tarihinde Esas : 1985/202, Karar : 1985/208 sayı ile onanmış böylece yapılması kanunla emredilmiş bulunan ilk öğretim haftasının yapılması sırf sözü edilen 64 üncü maddenin törenleri ve beyanları yasaklamış bulunmasından dolayı caiz görülmemiştir. Danıştay'da ekseriyet görüşü bu şekilde belirlediğinden dolayı bu durumda hiç bir kanunî mecburiyete dayanmayan Yargıtay'ın ve Danıştay'ın 100 üncü yıldönümünün kutlanması ertelenmiştir.

Görüşümüze göre yukarda açıklamış bulunduğumuz gibi, kanun hükümlerinin yorumlanmasında uygulanmasında esas alınacak ve dikkat olunacak husus bunlarla güdülen ve varılmak istenen amaçları aramak bulmaktır. Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanunun törenlere ait yasaklara ilişkin 64 üncü maddesindeki yasakların da bu açıdan ele alınarak değerlendirilmesi lâzımdır. Maddenin incelenmesinden anlaşılacağı, gibi seçim kanunu komisyonu raporunun diğer maddelere ait gerekçesinde de ifade edildiği gibi seçim dönemindeki çeşitli yasaklamaların amacı (Seçimlerde maddi imkânlar bakımından müsavâtı ihlâl eden ve tek taraflı olarak vatandaş tesir altında bırakmak istidatında olan hareketlerin önlenmesine duyulan ihtiyaç diye izah edilmektedir.), siyasî iktidarın kendisine kamu hizmetlerini karşılamak için verilmiş imkânlarla yaptığı iş ve hizmetler dolayısıyla kanunda sayılan hizmet idareleri vasıtasıyla ve bu idareleri kullanarak maddede yasaklanan. işleri yapmak suretiyle seçmen üzerinde lehte tesirler yaratmasını önlemektir. Sözü edilen madde bu şekilde amacına göre yorumlanmayacak olursa seçimin başlangıç tarihinden seçim sonuçları ilân edilinceye kadar olan süre içinde bayram olarak kabul edilmiş Millî başarı günlerinin de, meselâ İstanbul Fethinin yıldönümünde tören yapılmaması gerekir ki bunun tecvizi mümkün değildir. Nitekim Danıştay Genel Kurulunun mezkûr 64 üncü maddedeki yasaklamaların uygulandığı bir dönemde İstanbul Teknik Üniversitesinin Kuruluş Yıldönümü'ne Başbakan'ın katılmasında mahzur olmadığı yolunda 18.4.1966 tarihli esas : 1966/122, Karar : 1966/131 sayılı mütalâasıyla, bu törenin yapılmasının tecvizi manasını taşıdığı cihetle bizim görüşümüzü kuvvetlendirmektedir.

Her ne kadar seçim müessesesi adalet mensuplarının sorumluluğu altında çalışmakta ise de idare âmirlerinin emniyet ve jandarma mensuplarının dirlik ve düzeni koruma bu kabil törenleri dahl önceden bilerek önleyici zabıta tedbirleri almaları yönünden gerekli uyarmaları yapmaları ve seçimin selâmetini korumaları seçimi yapan adalet mensuplarının işlerini kolaylaştırmaları görevlerinin özünü teşkil ettiğinden seçim yasaklarına ait hususların sosyal yapımıza ve törenin gösterdiği özelliğe göre idare edilmesi gerekeceği kanısındayım.

YABANCI ÜLKELERDE İDARE İLE MEMUR ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Derleyen :
Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN
Tetkik Kurulu Müşaviri

GİRİŞ (1) :

Waline'e göre bir İdare'nin kıymeti, onu temsil eden ve onun namına çalışan memurların kıymetleriyle ölçülür. Memurların kıymeti ise, statülerini vücuda getiren hukuk kaidelerinin meydana konularındaki ihtimama geniş ölçüde bağlıdır. O halde memurların tâbi oldukları hukukî rejim, İdare (ve dolayısıyla âmme hizmeti) nin verimliliğinde en önemli etkeni teşkil eder (Marcel Waline, "Traite Elementaire de Droit Administratif", 6. B., Paris, Sirey, 1951, s. 322).

Böyle bir hukukî rejim, başlıca iki unsurun etkisi altındadır. Bu unsurlardan biri, bizzat âmme hizmetinin mahiyetinden doğan zorunlukların ve diğeri, hizmetin içinde cereyan ettiği sosyal muhitin tâbi bulunduğu İktisadî etkenlerin topluluğudur. İyi bir memur statüsünün ihtiva etmesi istenen çalışma şartları, iş günü, maaş ve ücretler miktarı, senelik tatiller, emeklilik hakkı, dul ve yetim maaşları, hastalık ve sakatlık teminatı v.s. hakkındaki hükümler, İktisadî unsurların tesirinde olduğu gibi, âmme hizmetinin mükemmeliyetle işlenmesini temin edecek memurun içinde bulunması lâzım gelen hukukî durum da, gene bu hizmetin zaruretleriyle çizilir.

Bu sebeptendir ki, âmme hizmetinin sağlanmasına karşı, bu hizmetin yürütülmesini ve en iyi şekilde görülmesini sağlamakla görevli olan memurla, hizmetten yararlanmakta olan vatandaş arasında, hürriyet bakımından eşitlik yoktur. Hemen her memlekette memur, gerek cemiyet gerek iş hayatı itibarıyla, genellikle vatandaşlık sıfatının yüklediği sorumluluklar ve memuriyetler hududunu aşan mükellefiyetlere ve hürriyet kısıntılarına tâbi tutulmuştur (Mosher, Kingsley ve Stahl, "Public Personnel Administration". 3. B , New York, Harper, 1950, s. 467).

(1) Mukbil Özyörük. DEVLET MEMURLARININ HÜRRİYETLERİ (Mukayeseli Etüd) Doçentlik tezi. Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, No. 100. Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1956. s. 5 ve 6.

Memurun, ilk olarak, bir vatandaş sıfatıyla sahip bulunduğu çeşitli hürriyetlerle kamu hizmetinin icapları, hangi noktalarda karşılaşmışlarsa, orada, memurun hürriyeti ya kayıt altına alınmış veya tamamen ortadan kaldırılmış bulunmaktadır.

O halde, memur hürriyetlerinin sınırı ile genel olarak vatandaşların hürriyetlerinin sınırı arasında fark vardır. Klâsik bir ölçüye göre, her insanın hürriyeti, diğerinin hürriyetinin başladığı yerde biter. Fakat memurun hürriyeti, ilkin bir vatandaş hürriyeti olarak tâbi bulunduğu bu sınırlamanın içinde ikinci bir sınırlamaya, daha tabidir. Memur hürriyeti, âmme hizmetinin daraltıcı icaplarının başladığı yerde daralır ve menedici icaplarının başladığı yerde sona erer.

Memurun Amme Hizmetindeki Rolü (2) :

Memurların sosyal bir sınıf teşkil ettikleri hususu, artık bir vakıa olarak belirmiş bulunuyor. Bu sınıf, mevcudu, hukukî rejimi, sosyal ve ekonomik yapısıyla, geçen asrın ikinci yarısında etkisini arttırmaya başlayan sosyalist cereyanlar için elverişli faaliyet sahalarından biri olmuştur. Devletin vatandaşlarla olan genel ilişkileri çerçevesi içinde, bu vatandaşların bir kısmını teşkil eden memurlarla olan özel ilişkilerinin üzerinde durulmağa başlanmıştın Tüm vatandaşlar karşısında, Devlet, kanun kovan, millî egemenliği temsil eden, milletin siyasî şahıslanmasının ifadesi olan üstün bir müessesedir. Genel üretim hayatında, işçi-işveren ilişkilerinin anahatlarını Devlet tanzim etmekte, bunların birbirine karşı olan hak ve borçlarını genel olarak Devlet belirtmektedir. Kendi memurlarıyla olan ilişkilerinde ise Devletin bir vasfı daha vardır : memur denilen işçinin, işvereni Devlettir. Memura karşı “omni potent” Devlet, yani Patron Devlet birleşmektedir.

Sosyalist görüşler, memurun Devletle olan bu iş ilişkisini ele almışlardır. İşçi çevrelerinde uygun yankılar uyandıran ve kuvvetli etkiler bırakan ihtilâlcî sendikalizm, bazı memur çevrelerini de cezbetmiştir. Devlet ve komünlerin sınaî tesislerinden, merkez teşkilâtındaki bürolara kadar, âmme hizmeti kadrolarındaki memur ve müstahdemler, ilkin bu hizmetin üretimindeki payları üzerinde düşünmeğe başlamışlardır. Memur, İşveren idare'nin elinde, basit bir üretim aracından, âmme hizmetlerinin ifasında ruhsuz, sessiz her

(2) Özyörük, op. cilt., s. 7-9.

hangi bir gereçten mi ibarettir? Bu hizmetin en iyi şekilde görülmesindeki rolü, idare'nin böyle bir hizmet İfasına tahsis ettiği meselâ bir binanın veya çeşitli malzemeninki gibi bir mahiyet mi arzeder ? Memur, hizmetin ruhunu ve kilit noktasını teşkil etmez mi ? Hizmetin mükemmeliyeti, onun dikkatli gözetiminin eseri, kötülüğü ve aksaklığı onun lâkaydı ve isteksizliğinin neticesi değil midir?

İhtilâlcî Sendikalizmin Teklifleri (3) :

İhtilâlcî sendikalizmin âmme hizmetleri organizasyonu ve İdarî hiyerarşi için düşündüğü, umumî iş hayatı için düşündüğünden farklı değildir. Siyasî Devlet'in yerine İktisadî Devlet'in konması, âmme, hizmetlerinde İdarî hiyerarşinin yerine memur sendikalarının ikamesiyle tamamlanacaktır. Memur, kendi emeğinin ürünü olan âmme hizmeti üzerinde söz sahibi değildir. Halbuki memur da, diğer her hangi bir vatandaş gibi, vatandaşlık haklarının tamamından istifade etmelidir. Topluluk, sosyal yararlanmağı sağlamak ve sosyal hizmetleri idare etmek üzere bazı şahıslar seçer, onlara İdarî yetki verir. Bu idareciler, cemiyetin hizmetinde olan memurları hırpalar, bunların en kutsal ve tabiî haklarını çiğner, bunların teknik tavsiyelerini dinlemez ve neticede zorla fenaya götördükleri hizmetin kusurlarını gene bunlara yüklemeye kalkarsa, tabiidir ki memurların, kamu oyunun dikkatini, cereyan eden hadiselerle çekmek haklarıdır. Memur, sarf ettiği emek mukabili daha uygun şartlara kavuşmak ister ve bu dileği ka'le alınmazsa, topluluk, kendi hizmetinde işçi olarak kullandığı memura karşı kötü bir patron gibi hareket ediyor, demektir. Bu vaziyette de memurun muhtelif vasıtalarla kendi hukukunu savunmaya hakkı vardır (Albert Henry, "Administration et Fonctionnaire", Brüksel, R. Stoops, 19655. s. 229)

Memur da, ilkin bir vatandaş, sorma da bir işçi olarak, daha uygun şartları istemek, hizmetin tanzim ve şevkine iştirak etmek, meslekî birlik ve sendikalar kurarak meslekî ve şahsî, şimdiki ve gelecekteki menfaatlerini korumak ve âmme hizmetleri icabından olduğu düşüncesiyle kendisine tek tarafı olarak yükletilmiş bulunan çeşitli mükellefiyetlerin ve hürriyet kısıntılarının revizyonu hakkında İşveren İdare ile müzakereye girişmek hakkım bir an önce kazanmalıdır.

(3) İbid., s. 8-10

ihtilâlcî sendikalizm, Fransız memurlarına, şu gözetimi bildirmektedir : gerçi siyasî teşkilât demokratiktir; fakat idare, bir monarşi idaresinin devamından ibarettir'. Fransa, seçimle işbaşına [gelen ve kamu oyunun denetimi altında bulunan bir personel tarafından idare edilmektedir. Bu personel her şeyden önce seçmene şirin görünmenin yollarını arar. Memura karşı haşındır; korkutur, titretir. Devlette Demokrasi; İdare'de istipdat hüküm sürmektedir. Bu hale son vermenin çaresi, İdarî müesseseleri de demokratlaştırmaktır.

Serbestçe aktedilmiş bir anlaşma, otorite ve baskının yerini almalıdır. Her servisin memurları bir sendika halinde gruplaşacak ve gelecekte servisi bu sendika idare edecektir. Sendikaların birliği, federalist cumhuriyeti meydana getirecek ve böylece demokrasinin tüm olarak tahakkuku mümkün olacaktır (Le Grom de Maret, "Du Statut des Fonctionnaires dans son Rapport avec les de Syndicat et de Greve", (Tez), Paris, Sirey, 1910. s. 39-40).

Bir Demokrasi Prensibi (4) :

Gerçekten demokratik gelişimin üstün niteliği, tabiiik, ve oto ı ite mefhumunun, yerini, işbirliği anlayışına bırakmasındadır. Demokratik Devlet idarelerinde bunun en iyi örneğini, teşri, faaliyetinde görüyoruz. İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesi, siyasî bir toplumun bünyesini tespit ve faaliyetlerini düzenleyecek olan kanun yapma işine bütün vatandaşları davet etmektedir. Herkes, oyu ile, içinde yaşadığı siyasî teşkilâtın niteliğine ve gidişine etkili olmaktadır. Âmmе hizmetlerinin yürütülmesinde de, hükümetler, işbirliği usulüne, demokratik bir icap olarak müracaat etmektedirler.

Memur Hürriyetlerinin Revizyonu (5) :

İhtilâlcî sendikalizmin vatani Fransa, fakat muhatabı bütün ileri topluluklardı. Doktrin, her memlekette, aydın tabakanın bir bölümünü teşkil eden memur sınıflarını, işçiler kadar şiddete sürükleyemedi. Zira bir aydın olarak, memurdan hayal ve hakikat ayrıntısı yapmağı, cazip vecizelere feda etmesi beklenemezdi. Daha çok barış içinde çalışmalar yapmak ve fazla zarar vermeyecek mevzii mahiyette küçük grevlere pek seyrek olarak başvurmamak suretiyle, gayelerin büyük bir kısmı tahakkuk ettirilebilmiştir. Sabotaj ve

(4) ibid.. s. 10-11.

(5) idem., s. 1 I ve 12.

boykotaj gibi sert hareket (action directe) usullerine memur sınıfı başvurmamıştır. Israrlı bir didinme neticesi, ilkin, politikacıların başına “çetin işler” açacağından korkularak muhtelif nazariyel erle önlenmeğe çalışılan hürriyet talepleri kabul olunmuş, Fransa’da, İngiltere’de, Belçika’da, idare’ye kısmen iştiraki dahi temin edilmiştir. Fakat, gelecekte, memur sendikaları, tamamen hizmet dairelerinin yerlerine kaim olacak ve sendikalar federasyonu, federal cumhuriyeti tahakkuk ettirebilecek midir?

Bugün gerçek demokratik memleketlerde böyle bir iddia ve arzuda bulunanlar ekseriyeti teşkil etmiyorlar. İlk kabulü imkânsız ve âmme hizmetinin icaplarına aykırı görülen arzular, birer birer gerçekleştiği halde; ve buna rağmen, hem âmme hizmetlerinin aksamamış bulunması, hem de memurların daha iyi bir iş hayatına ve daha geniş hürriyetlere kavuşmaları, şiddet taraflılarının ümitlerini büyük ölçüde kırmıştır. İhtilâlcî sendikalizm, zamanla yıpranmış, ılımlı ve reformcu çeşitli sendikalist akımlara yer vermiştir.

Bugün bir çok memleketlerde memur hürriyetleri, ya bir revizyon geçirmiş veya geçirmek üzere bulunuyor. Bir meslek için hürriyetlerin en elzem olanı, hemen her memlekette tahakkuk etmiş; ve meslekî gayelerle birleşmek ve meslekî dernek ve sendikalar kurmak hakkı tanınmıştır.

1. Devlet Memurlarının Birleşme Hürriyetleri (6) :

Sendikacılığın, ilkin ihtilâlcî sosyalizmin yarattığı müesseseler olması, kendilerine karşı düşmanca bir tavır takınılmasında etkili olmuştur. Aslında, sendika da meslekî dernek te haricen aynı şey gibi görünmektedir. Birinci derecede gaye, “muayyen bir meslek, üretim, hizmet sahası mensuplarının, bu sıfatla, müşterek olan menfaatlerini incelemek, daha sağlam ve teminatlı bir iş hayatı, daha emniyetli bir gelecek için gereken çareleri düşünmek ve bunların tahakkukuna çalışmaktır”. Fakat bir noktadan sonra, sendika ile meslekî dernek arasında, memur sendikası aleyhtarları şu farkları görmektedirler :

“Sendika itidal bilmez; gayesi memurla âmir arasına girerek, tâbîlik (subordination) bağını kaldırmak ve âmme hizmetine - tamamen hakimiyet imkânı bulunmasa bile, - tanzim ve sevk bakım-

(6) ibid., s. 32-33.

larından, iştirak (Roger Bonnard, “Precis de Droit Public”, 7. B., Paris, Sirey, s. 192) ve âmme hizmetini bir hususî faaliyet sahası haline getirmektir (Maurice Hauriou, “Precis Elementaire de Droit Administratif”, 4. B., Paris, Sirey, 1938, s. 76).

İhtilâlcî sendikalizmin öğretisi olan gerek bu gayenin, gerekse bu gayeye ulaşmak için gösterdiği şiddet yollarının, âmme hizmeti gibi bir faaliyetle uyuşturulmasına imkân yoktur. Halbuki memurların, meslek menfaatlerinin korunması için teşkil ettikleri dernekler, âmme hizmetinin selâmetine karşı bir tehdit teşkil etmemektedir (Gaston Jeze, “Les Principes Generaux du Droit Administratif”, C. II, Giard, Paris, 1930. s. 250)

2. Memurların İdareye İştirakleri (7) :

Sendikalizm, en ılımlı anlamıyla, İktisadî hayatın düzenlenmesi ve yönetiminde, meslekî teşekküllere muayyen bir mevki ve hak teminine çalışan sosyal bir sistemdir. (Roger Bonnard, “Syndicalisme, Corporatisme et Etat Corporatif”, Paris Librairie General de Droit et de Jurisprudence”, 1937. s. 8). Özel sanayide işçi sendikalarının teşebbüsün sevk ve idaresine iştirak hususunda gittiği gayenin âmme hizmetlerindeki paraleli, memurların İdareye, yani âmme hizmetlerinin sevk ve idaresine iştirakleri emelidir.

Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletlerinde, bugün ortalama olarak yarım asırlık bir ömür doldurmuş bulunan memur sendikalizm'nin bu hedefe ne kadar yaklaşmış olduğunu gözden geçirmek istiyoruz.

1. İngiltere :

A. Whitley Meclisleri (8) :

Whitley Meclisi, işveren makamlarca teşkil edilen bir heyet olup bir danışma ve işbirliği organıdır. İki tip Whitley Meclisi vardır.

a) Millî Whitley Meclisi, Devlet memurlarını bir bütün olarak ele alır.

(7) ibid.. s. 32-33.

(8) John W. Foster, “Personel Münasebetleri”, TODAİE Personel İdaresi Ders Notları (teksir), t. y., Ankara, s. 4 ve 5.

b) Bakanlık Whitley Meclisi, sadece belirli bir tek bakanlığın memurlarını kapsar.

a) Millî Whitley Meclisi :

Bu konsey, 1919 yılında kurulmuş olup, işveren olarak Devleti temsil eden bir (resmî taraf) ile memur menfaatlerini temsil eden bir (memur tarafı)'ndan oluşur. Resmî tarafı, başlıca, genel müdürler ve Hazine Bakanlığı memurları teşkil ederler.

Genellikle en kıdemli Hazine Bakanlığı temsilcisi başkan olup sekreteri de Hazine Bakanlığınca tayin edilir. Memur tarafı, belli başlı memur sendikalarının temsilcilerinden oluşmuştur.

Müzakereler esnasında ortaya çıkan problemler oylama ile halledilmez ve eğer her iki taraf ta her hangi bir konuda anlaşmazlarsa mesele üzerinde Whitley Meclisinde bir karara varılamaz. Hakemler Heyetine götürülecek meseleler hariç, diğer meselelerde hükümet görüşü daima hakimdir; ve bu görüş İdarî bir tasarrufla uygulama alanına sokulur.

Meclis düzenli toplantılar yapmayıp, daha çok komiteler halinde ve gayri resmî mahiyette faaliyette bulunur.

b) Bakanlık Whitley Meclisleri :

Bu meclislerde resmî taraf normal olarak, Personel Genel Müdürü de dahil olmak üzere ilgili bakanlığın yüksek dereceli memurlarından teşekkül eder. Memur tarafı ise Bakanlığı temsil eden Sendika tarafından tayin edilir.

Bu meclisler, memurların hizmet şartlarını etkileyen bütün meclislerindeki benzer. Meclislerin normal olarak toplanmaları pek ender olur; ve faaliyetlerini ekseriya komiteler vasıtasıyla yürütürler. Bu komiteler çeşitlidir.

Whitley Meclislerinde Konuşulabilecek Meseleler :

Bu meclisler, memurların hizmet şartlarını etkileyen bütün meseleleri müzakere edebilirler. Yalnız bu işte tek sakıncalı taraf, resmî tarafın normal anlamda bir işveren temsilcisi olmayıp bizzat Devlet memuru oluşlarıdır.

Zira Whitley Meclisi'nin vereceği kararlar bu kimseleri de şahsen etkileyebilir. Bu sebeple yüksek dereceli memurların maaş ve ücret meseleleri Whitley Meclislerinde tartışılmaz. Devlet memurlarının durumlarının yeniden düzenlenmesi ile ilgili bir Kraliyet komisyonunun tavsiyesi ile yüksek dereceli memurların ücret işleri ile meşgul olmak üzere bir sürekli danışma komitesi kurulmuştur. (1954-1955).

Disiplin ve terfi işleri ile ilgili meseleler normal olarak bu meclislerde müzakere edilmez. Başka bir deyimle bu meclisler münferit olaylarla uğraşmaz.

Şurasını belirtmek gerekir ki, Whitley Meclislerinin faaliyeti hükümetin parlamento karşısındaki sorumluluklarına tesir etmez; ve hükümet gerek yetkileri, gerekse sorumlulukları bakımından tam bir özgürlüğe sahiptir. Bununla beraber Hükümet, Devlet memurları temsilcileriyle danışma ve uzlaşma halinde bulunmayı kendi menfaati yönünden de uygun bulur.

Whitley Meclislerinin Zayıf Yönleri :

Her ne kadar bu meclislerin çalışmalarından faydalı sonuçlar alınmakta ise de, sistemin zayıf tarafları da yok değildir. Memur tarafını temsil eden sendikalardan bazılarının müzakerelerden çekildikleri olur. Bu durumda menüm tarafının tam olarak temsil edildiği kabul edilemez. Ancak bir olayın vukuunda “resmî taraf” müzakerelerden çekilen sendikanın temsil ettiği memur grubunu ilgilendiren meselelerde tıpkı eskisi gibi müzakerelere devam etmek zorunda kalmaktadır. Tabiatıyla, bu husus, sistemi zayıflatmaktadır.

Şu hususu da kabul etmek gerekir ki, bu sistemin iyi işlemesi, her sınıf ve derecedeki bütün memurların ortak menfaatleri için bir araya gelip birlikte gayret sarfetmek arzusunu duymaları ve bunu bizzat göstermelerine bağlıdır. Arzuları hilafına, müzakere, istişare ve anlaşmaya zorlanmaları tabiatıyla mümkün değildir.

Uyuşmazlık ve Hakem Heyetleri (9) :

a) Uyuşmazlık :

Tarafların bir konu üzerinde uyuşamamaları halinde, son söz hükümete aittir. Tabiatıyla hakem heyetine götürülmesi gereken meseleler normal olarak o heyetlere götürülür.

(9) Foster1, op. cit., s. 6

Her hangi bir mesele üzerinde memur sendikalarının hükümeti ikna edememeleri halinde, bu şikâyetlerinin haklı olduğu hususunda parlâmento üyelerine baş vurarak onları inandırmağa çalışmaları mümkündür. Fakat bu normal bir yol değildir; ve suiistimal edilirse, mevcut iyi uzlaşma ilişkileri zarar görebilir.

Bir kısım parlâmento üyeleri daha önce memur sendikalarında çalışmış kimseler olup Devlet memurlarının korunması konusuna özel bir önem verirler.

b) Tahkim :

Bu usul 1925 yılında yapılan bir anlaşmaya göre yürütülmekte olup ek anlaşmalarla bazı değişikliklere uğramıştır. Hakeme başvurma hakkı Bakanlıklara ve memur sendikalarına tanınmıştır.

Hakem Heyetinin Kuruluşu :

Hakem Kurulu, bir bağımsız başkan ve “resmî tarafı temsil etmek üzere Çalışma Bakanlığı tarafından tayin edilen bir üye ve “memur tarafını temsil etmek üzere yine Çalışma Bakanlığınca tayin edilmiş bir üyeden kurulur.

Hakem Heyetine Getirilebilecek ve Getirilemeyecek Konular :

Ücret meselesi bu kurula getirilebilir ve bunun için azamî bir hudut vardır. Ücretlerle ilgili bulunduğu muhakkak olan “derecelendirme” konusu ise ihtilâflı bulunmaktadır.

Bu konuda her iki tarafça farklı fikirler ileri sürülmektedir.

Hakem heyetine getirilemeyecek konuların başında bir kanun konusu olan, emeklilik ve memur kadrolarının miktarı meselesi gelmektedir. Mesaî saatleri de hakem heyetinin görevleri dışında bırakılmıştır. Kişisel meseleleri de keza hakem heyetine getirmek mümkün değildir.

Usuller :

En önemli hususlar şunlardır :

I. Her iki taraf arasında gayri resmî müzakereler yapılmak suretiyle hakem heyetinin zamanı harcanmaz.

II. Gündem üzerinde genellikle taraflar önceden anlaşmaya varırlar.

iii. Kurul önünde takip edilen usul gayrı resmîdir. Her iki taraf ta önceden hazırladığı metinleri okur ve karşılıklı olarak düşüncelerini ve görüşlerini bildirirler. Taraflar şahit dinletebilir veya şahitlere sual sorabilirler. Şikâyetle bulunan tarafın diğer tarafın iddialarına karşı cevap hakkı vardır.

iv. Eğer kurul azalan bir anlaşmaya varamazlarsa son söz başkanındır.

Hakem Heyetinin Vereceği Kararlar :

Hazine Bakanlığı Hakem Heyetinin vereceği kararları uygular. Ancak nihaî yetki tabiatıyla parlamento'ya aittir.

Hükümet bazı şikâyetlerin Hakem Kurulu'na götürülmesine politika mülâhazalarıyla engel olur. Meselâ erkek ve kadınlara eşit ücret tanınması gibi..

Aslında “memur tarafın itirazları hükümetin icraatına hukuken etkili olamaz. Hükümet, meselâ memurların hizmet şartlarında bir değişiklik yapmak ve bunu uygulamak isterse, buna kimse mani olamaz. Başka bir deyimle, sırf “memur tarafının buna rıza göstermemesi veya, bir meseleyi hakeme götürmek istemesi veya o meselenin hakemlik bir mesele olması dahi hükümetin icraatına etkili olamaz.

Bazı hallerde hükümet te bir meseleyi hakem heyetine götürebilir, fakat bu hâl çok ender vaki olur.

Sistemin Başarısı (10) :

“Whitleyism”, başarılı olmuş mudur? Başvurma olanağının bulabildiğimiz bütün İngiliz ve Amerikan eserlerinde bu suale müspet cevap verilmekte olduğunu gördük.

İngiliz âmme memuriyetinin en yüksek makamı olan Maliye Bakanlığı'nın bu husustaki görüşü şudur :

Devlet memuriyetinde, Whitleyism'in büyük kudreti bir fikre dayanır; bu fikir : bütün Devlet memurlarını veya bir teşkilâtın bütün memurlarını bir araya getirerek, her Whitley teşebbüsünde müşterek bir görüş ve ruh birliği yaratmak ve memurlara bir bütün olarak, mesleklerinin idaresinde söz hakkı vermektir. Müzakere

(10) Özyörük, op. cit., s. 100-101.

edilecek çeşitli meseleleri bulunmayan ve memur tarafı belki de bir tek memur derneği veya sendikası tarafından teşkil edilen en küçük teşekküllerde dahi Whitleyism fikrinin peşinden koşulmuştur. İdare'nin, münferit memur birlikleriyle teması, Whitleyism'in daha geniş olan idealini tahakkuk ettirememiştir; asla ettiremezdi de.. Whitleyism ise bu işi geniş ölçüde başarmıştır. Samimi ve dostça tartışmalar olmuş, herkesin saygı gösterdiği anlaşmalara varılmıştır. Whitley Heyetlerinin idare ve Memur tarafları arasında işbirliği zihniyeti tahakkuk ettirilmiş bulunmaktadır" (H. M.'s Treasury, "Staff Relations in the Civil Service", H. M.'s Stationary Office, s. 15-16)

Üç Amerikan hukukçusu : Mosher, Kingsley ve Stahl, yazdıkları müşterek eserde, Whitleyism'i uygulamakla, İda.re'nin ve memurun ne gibi faydalar sağladıklarını şu suretle hulâsa ediyorlar :

“İdare bakımından kaydedilen faydalar şunlardır :

(1) Memurların meslekî meselelerini anlatacak makam bulamamaktan doğan ve en yüksek haddine varan memnuniyetsizlikleri ortadan kalkmış, memurun İdare'ye karşı tavrı değişmiştir;

(2) Yüksek makamlara sunulmak istenen, fakat aslında hayali veya esassız olan bir takım üzücü şikâyetlerin önü alınmıştır;

(3) Memur dayanışması ve organlaşması kuvvetlenmiştir;

(4) Memurların yapıcı ve idareci kabiliyetleri ortaya çıkmak imkânını bulmuştur" (Mosher, Kongsley ve Stahl, "Public Personel Administration", 3. B., New York, Harper, 1950. s. 342-343).

Yazarlar, bu gözetimden sonra, Chicago Üniversitesi profesörlerinden Leonard D. White'in bir cümlesini benimseyerek zikretmektedirler : "Whitley Sistemi, bu memleketin (Amerika Birleşik Dev lehlerinin) şartlarına da verimli bir şekilde uygulanabilir".

2. Fransa (11) :

1946 yılında çıkarılan Memurin Kanunu ile İngiltere'de 1939 yılından beri carî olan sistemi, aynı konuda tesis ettiği daha geniş ve gelişmiş bir iştirak sistemiyle geride bırakmış bulunuyor.

Bu kanun, memurların İdare'ye iştirakleri konusunda üç nevi organ ihdas etmiştir ;

(11) ibid.. s. 93-95

1) Âmme Memuriyeti Yüksek Konseyi (Conseil Superieur de la Fonction Publique) :

Başbakanın veya yetki tanıyacağı bir diğer kimsenin başkanlığında toplanan 24 üyeden kuruludur. Bu üyelerin yarısı, idare'yi temsil etmek üzere, kaide olarak, yüksek dereceli memurlar arasından, yarısı da memurları temsil etmek üzere Memur Sendikalarının gösterecekleri adaylar arasından Bakanlar Kurulunca tayin edilir. Üyelerin mutlaka Devlet memuru olmaları şart değildir.

Konsey, Devlet memuriyetine ait bütün hususları müzakere etmek yetkisini haizdir. Esas itibarıyla başbakanın emrinde yüksek bir danışma organı olmakla beraber, bazı meselelerde Konsey'in vereceği karara uygun hareket etmek mecburiyeti vardır. Meselâ Devlet memurları için asgarî geçim haddini bu Konsey tespit ve Bakanlar Kurulu ilân ederek parlamento'nun tasvibine sunar. Bu geçim haddi iki yıl müddetle muteber olur. Hükümet, yeni bir kanun çıkartmadıkça, bu Oranı değiştiremez.

Memurların terfi, tecziye, açığa çıkarılma ve emeklilik gibi meselelerinde nihaî müracaat mercii bu Konsey'dir. Ancak bu gibi konuların müzakeresinde memur olmayan Konsey üyesi toplantı lara iştirak edemezler, yerlerini memur olan yedek üyeler alır.

Diğer iki komisyonun kararlarına da bu konsey nezdinde itiraz olunur.

2) Çift yanlı İdarî Komisyonlar (Commissions Administratives Paritaires) :

Her bakanlıkta, bakanın lüzum göreceği sayıda ve onun başkanlığı altında, üyelerinin yarısı İdare'yi temsil edecek memurlardan, yarısı da Komisyonun ilgili bulunduğu teşkilât veya servis memurlarının kendi içlerinden gizli oy ve nisbî temsil sistemiyle seçecekleri memur temsilcilerinden oluşmak çift yanlı İdarî komisyonlar kurulur. Bunların üye sayısı ve faaliyet şekilleri kararnamelerle tayin edilmiştir.

Bu komisyonlar, taallûk ettikleri teşkilât memurlarını ilgilendiren bütün meseleleri incelemeğe ve netice itibarıyla karar almağa yetkilidirler. Komisyonun başlıca gayesi, keyfî karar ve hareketleri bozmaktır.

Memurların terfi için aldıkları notlarla liyakatlerinin tespiti, senelik terfi cetvellerine edilecek itirazlar, disiplin cezaları tertibi, açığa çıkarma, vekâlet emrine alma gibi meselelerde karar vermek, bu komisyonların görevlerine dahildir.

3) Çift yanlı Teknik Komiteler (Comites Techniques Paritaires):

Bu komitelerin sayısını da bakanlar tespit eder. Üyelerinin yarısı İdare temsilcisidir. Memur temsilcisi olacak üyeleri, memur sendikaları gösterirler. Bu komitelerin yetkileri, âmme hizmetinin teknik bakımdan tanzim ve idaresine ait hususlarda karar almaktır.

Her üç nevi organ da, esas bakımından danışılır niteliktedirler. İdarî komisyonların ve Teknik Komitelerin müzakere ettikleri meselelerde nihaî kararı almak ilgili bakana, Yüksek Konsey karar ve mütalâaları üzerine de nihaî karar ittihazı başbakana aittir. Bu suretle bakanların sorumluluğu prensibine hâlel getirilmemiş bulunmaktadır. Fakat bazı hususlarda alınacak nihaî kararların, bu organların ilgili olanının bir kararına dayatılması mecburiyeti vardır.

Bu konsey, komisyon ve komitelerin başkanları, bakan veya bakanın yetki tanıdığı bir yüksek memur olduğuna göre, bir oy farkıyla istenilen kararı ittihaz etmek mümkün bulunmakla beraber, bu duruma düşülmemeğe de esasen ve özellikle riayet edilmektedir. Bakanlar, şahsî kanaatlerini muhafaza etmekle beraber, komisyonların eğilimlerine uymaktadırlar (Paul Gaudemet, “La Participation des Fonctionnaires et de leurs Associations à la Gestion Administrative en France”, VII İdarî İlimler Uluslararası Kongresi’ne sunulan rapor, 1947, Kongre Zabıtları, s. 355).

3. Amerika Birleşik Devletleri (12) :

Amerika Birleşik Devletlerinde, memur dernek ve sendikaları, Başkan Roosevelt’in 1937 yılında yazdığı bir mektupta da belirttiği gibi, “Hükümet, işlerinde elzem bir mevki sahibi olmakla bera-

(12) ibid., s. 102-104.

ber, bu mevkiin icaplarını henüz tüm olarak üstlenememişlerdir (13). Amerika’da, memur-idare işbirliği önemli bir gelişme kaydetmemiştir. Memur birliklerinin bugünkü gayretleri, genellikle, memur meselelerine dair hazırlanan kanun tasarıları üzerinde, meslekî menfaatlerde daha uygun değişiklikler yaptırmaya çalışmaktan (lobbying) ileri gitmemektedir. Kongre, memur birliklerine karşı, hükümetin gösterdiğinden daha fazla yakınlık göstermektedir. Memurlarla ilgili kanun tasarılarının müzakeresinden önce, re’sen, bu birliklerin mütalâalarına başvurulmakta, bazan bunlar tasarıların kaleme alınması ve düzenlenmesine dahi iştirak ettirilmektedirler (James Mitchell, “The Participation of Civil Servants and their Associations in Administration”, 1947 tarihli VII. İdadi İlimler Uluslararası Kongresine Sunulan Milli Rapor, Kongre Zabıtları, s. 343). Teşriî meclislerin gösterdiği ilgiye karşılık, hükümetin memur teşekküller ile temaslarda bulunup bulunmayacağına, bulunulursa, bunun ne gibi şartlar içinde cereyan edeceğine dair belirmiş bir gelenek yoktur. Bu husustaki hareket hattını günlük icaplar ve politik tutumlar tayin etmektedir. Bununla beraber, bu genel durumun, memur-idare işbirliğinin başlangıcı ve ileriki örnek ve dayanağı telâkki edilen iki istisnası vardır ki, bunlardan birincisi daha ziyade sınaî mahiyette olmakla beraber, bir takım Federal memurları da. ilgilendiren Tennessee Vadisi İdaresi (Tennessee Valley Authority), İkincisi de Federal Devlet teşkilâtında bir organ olan Amme Memuriyeti Komisyonu (Civil Service Commission) ’a bağlı İş-İdare İstişarî Komitesi (Labor-Management Advisory Committee)dir.

A) Tennessee Vadisi İdaresi (TVA) :

Tennessee Devleti’nde, aynı ismi taşıyan nehir vâdisinin iyileştirilmesi, nehrin nakliyata elverişli hale sokulması, su baskınlarının önlenmesi ve su kuvvetinden elektrik üretimi için Amerikan Kong-

(13) F.D. Roosevelt tarafından 16 Ağustos 1937’de Federal Memurlar Millî Federasyonu Başkanı Luther C. Steward’a yazılan ve o sıralarda iktidarda bulunan hükümetlerin memur sendikalarına, karşı anlayış ve iyi niyet; göstermelerinin bir delili olarak zikredilen bu mektupta ayrıca : “... Hükümet memurlarının da haklı ve uygun bir ücret, makul çalışma saatleri, teminatlı çalışma şartları, yükselme imkânlarının geliştirilmesi, tarafsız işleme tâbi tutulmaları ve aksaklıkların tetkiki hususunda tam bir iş ilişkisi çerçevesi içinde karşılık görmek istemeleri... ve bu taleplerini ileri sürmek için birlikler kurmaları, hem tabîi hem de mantıkidir” (Sterling D. Sperto. “Government as Employer”, Ramsen Press, New York, 1948. s. t). “... memur teşekküllerinin Hükümet faaliyeti içinde elzem bir mevkii vardır” (Mosher, Kingsley Stahl, aynı eser, s. 350) denilmektedir. (Özyörük, s. 63 ve 64’ten naklen).

resi tarafından 1933'te çıkarılan bir kanunla vücuda getirilen muhtar bir İdare, çalıştırdığı memur ve amelenin, hizmetin ve teşkilâtın sevk vs idaresine iştirakini sağlayacak bir usul kabul etmiştir. İdare temsilcileriyle, memur ve amele temsilcilerinden mürekkep olan çift yanlı komiteler, inşaat ve üretimdeki zarar ve kayıpları önleme, malzemenin ve üretilen enerjinin muhafazası, işçilik ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi, eğitim şekillerinin İslahı, anlaşmazlık ve şikâyetlere sebep olan durumların ortadan kaldırılması ve genellikle iş şartlarının geliştirilmesi gibi konularda icrai nitelikte kararlar almaktadır.

B) İş-İdare İstişarî Komitesi (L-MAC) :

İkinci Cihan Harbi başlarında, genel durumun işçi ve memur ile idare arasında daha fazla dayanışma ve işbirliğini gerektirmekte olduğu görülerek, çeşitli âmme hizmetlerinde danışma komiteleri kurulmuştu. Zamanla bunların görevlerine son verildi. Fakat Âmme Memuriyeti Komisyonu nezdinde ihdas edilmiş olan bu Komite kaldı. Komitenin vazifesi, idare ile Memur Birlikleri temsilcilerini daima temas halinde bulundurmaktır. Mezûr Komisyon, üyelerinden birinin başkanlığında idare temsilcisi ile, en büyük üç sendikanın ikişer temsilcisinden oluşmuştur. Bu üç büyük sendika, Amerikan İş Federasyonu (The American Federation of Labor), Sınâî Teşekküller Birliği (The Congress of Industrial Organization) ve Federal Memurlar Millî Federasyonu (The National Federation of Federal Employees) 'dur.

Komite, âmme memur ve müstahdemlerinin iş şartları ve daha rasyonel bir şekilde çalıştırılması yolunda program ve projeler hazırlamakla görevlidir. Bu konuda başka kaynaklardan gönderilen projeler de, aynı komitenin incelenmesinden geçer.

Bu iki teşekkül dışında, Amerika Birleşik Devletlerinde Memur idare işbirliği hemen hemen yoktur.

4. Belçika (14) :

Belçika'da Memur-İdare işbirliğinin kuvvetli bir tezahürüne rastgelmektedir. 2 Ekim 1937 tarihli Kral Kararnamesinde şu satırlar göze çarpıyor :

(14) ibid., s. 104-108.

“Bütün memurların, İdarî hizmetlerin iyi görülmesi işine ortak ve bununla ilgili olmaları arzu edilir. İç reformda etkili bir rol oynamalarına müsaade etmek ve tavsiyelerine kıymet vermek suretiyle memurlar arasında işbirliği zihniyetini ve takım ruhunu geliştirmek lâzımdır.” (Paul de Visscher, İdarî İlimler VII. Uluslararası Kongresine Sunulan Rapor, Kongre Zabıtları, s. 345-351. Belçika hakkındaki diğer bilgiler de bu rapordan derlenmiştir. Aynı raporun kısaltılmış bir tercümesi için bakınız : “Belçika’da Memurların ve Bunların Meslekî Derneklerinin İdare’ye İştirakleri”, Çeviren : H. Berksun, İdare Dergisi, n. 197. s. 66 ve dv.).

Belçika’da geliştirilmiş olan sistemin Fransız ve İngiliz sistemleriyle aynı nitelikte olduğu söylenebilir.

2 Ekim 1937 tarihli Kararname ile Memur - İdare işbirliğini sağlamak için iki çeşit organ tesis edilmiş bulunuyor; bunlar :

- A) İtiraz Daireleri (Chambres Recours) ve
- B) Personel Komiteleri (Comites du Personnel) ’dir,

A) İtiraz Daireleri :

Her bakanlıkta bir veya birden fazla itiraz daireleri kurulmuştur. Bir de Bakanlıklar arası itiraz dairesi mevcuttur.

Her daire Kral tarafından tayin edilen ve Adliye’ye veya İdare’ye mensup bir memurun başkanlığında, yarısı ilgili bakan tarafından tayin edilmiş ve yarısı da Personel Komitelerinde temsilci bulunduran memur birlikleri tarafından, temsil ehliyetini haiz olarak seçilmiş üyelerden (assesseurs) oluşmuştur. Bu heyetlere iştirak ettirilecek memurların en az 35 yaşında olmaları ve asgarî 15 yıldan beri başarıyla hizmet görmüş bulunmaları şarttır. Tayin veya seçim üç yıl içindir.

Bu dairelerin yetkileri, tezkiyeyle ilgili hususlarda ve disiplin cezaları aleyhine - ihbar, tevbih ve tekdir hariç - memurların yapacakları müracaat hakkında ilgili makamlara mucip sebepli mütalâalar bildirmektedir.

İtiraz daireleri tüm olarak danışmak nitelikteki organlardır. Bakanlar veya yetkili makamlar; bu dairelerden verilen mütalâaların hudutlarını aşabilirler. Fakat bu takdirde, vardıkları kararların mucip sebepli olması ve bu mucip sebeplerin ilgili itiraz dairesine de tebliği mecburidir,

B) Personel Komiteleri :

Her bakanlıkta bir personel komitesi kurulmuştur. Bunlar souscomite'lere de ayrılabilir. Bir de Bakanlıklar arası Personel Komitesi vardır ki, bir kaç bakanlığın veya bütün bakanlıkların memurlarını ilgilendiren meseleleri incelemeğe yetkilidir Personel Komiteleri de yarısı İdare ve yarısı da memur temsilcilerinden oluşmuş çift yanlı organlardır.

Bakanlık Genel Sekreteri, Personel komitelerinde, başkanlık makamını işgal eder; oy hakkı yoktur. Sayıları, durumun icabına göre, 6 - 20 arasında değişen üyelerin yarısı, genel sekreterin teklifi üzerine bakan tarafından tayin edilir. Yarısı da, memurlar arasındaki seçimlerde en çok oy almış bulunan memur birlikleri tarafından, aldıkları oy nisbetinde doldurulur.

Bakanlıklar arası Personel Komitesi ise, her bakanlık için Başbakan ve Memur Birlikleri tarafından tayin edilen birer üyeden ibarettir. Memur Birliklerinin tayin edecekleri memur temsilcilerinin vazife görmekte olan veya emekliliğe ayrılmış memurlardan olmaları şarttır. Bu şahıslar hakkında, başbakanın muvafakatini almak zorunluğu vardır.

Personel Komiteleri, âmme hizmetlerinin ifası ve çalışma şartlarının İslahı konularında, her mesele hakkında mütalâa bildirmekle görevlidir. Memur statüsünde yapılmak istenen her değişiklik ve çıkarılacak her yönetmelik ilkin bu komitelerin incelemesinden geçirilir.

14 Aralık 1937 tarihli Kararnamenin baş tarafında bulunan ve Krala takdim edilen rapor bu komitelerin faaliyet konularını şu şekilde açıklamaktadır :

“Komitelerin yetkileri, hizmetin işleyişi ve çalışma şartlarının düzeltilmesi konularını kapsar. Bu formül, geneldir. Bakanlığın görev bakımından faaliyeti (l'activite fonctionnelle), komisyonların yetki sınırı dışında kalır; buna karşılık, müessese bakımından faaliyet (l'activite institutionnelle), bu yetkinin sınırı içindedir. Görev bakımından yetkiden maksat, bir bakanlığın kuruluş sebebi olan gayenin gerçekleşmesi için sarf olunan mesaidir. Müessese bakımından faaliyet, aksine, mevcut olabilmek ve iş görmek için bir bakanlığın, görevli bir daire olarak sarfetmesi lâzım gelen mesaî demektir. Personel Komitesi, bu bakımdan şu konulan inceler :

1. Memurların tecrübe ve fikirlerinden en iyi şekilde yararlanma olanakları;
2. Hizmet şartlarının tesbiti ve bu şartlara riayet hususunda memurlarda daha büyük bir sorumluluk hissinin uyandırılması;
3. Memuriyete alış, terfi, disiplin, maaş, emeklilik hususlarında belirtilecek genel prensiplerin uygulanması;
4. Memurların eğitiminin ve yüksek idare hizmetlerine hazırlanmalarının teşviki;
5. Teşkilâtın geliştirilmesi ve büroların donatımı;
6. Memurların durumunu etkileyen kanun ve tüzük projeleriyle, 2 Ekim 1937 tarihli Kararnamenin uygulanması dolayısıyla alınacak kararların tartışılması.

Komitelerin yetki sınırlarını aşmamaları için, toplantı gündemleri, ilgili bakan (Bakanlıklar arası Komite için Başvekil) tarafından tasvip edilmek lâzımdır.

Komitenin verdiği bir mütalâanın haricinde karar alan Bakan, bu husustaki kararını Komiteye tebliğ ile mükellef olmakla beraber muc'p sebep bildirmek mecburiyetinde değildir.

C) İkinci Cihan Harbinden Sonraki Durum :

Bu komiteler hakkındaki mezvuat hükümleri, ancak 1938 yılında yürürlüğe konabilmişti. Harp, bu uygulamayı durdurdu. Esasen pek kısa, olan bir uygulama devresinde de, kararname gereğince, komitelerin mütalâası alınmak icap eden bazı hususlarda bu iş ihmal edilmişti. Prof. Paul ve Visscher'e göre, bunun sebebi, hem bazı yüksek idare âmirlerinin bu komitelerin müdahalelerini izale hususundaki gayretkeşliklerinde, hem de memur birliklerinin, komitelere tanınan yetkilerin sınırını anlamamalarındadır.

Harpten sonra gerek İdare, gerek memur birlikleri, aynı müesseseleri tekrar kurarak işletecek takatte değillerdi. İdare kadroları, bir takım istisnâî memuriyetlerle dolmuştu. Dernekler ve sendikalar da dağınık ve düzensiz bir halde bulunuyorlardı. Hem İdare'ye, hem memur birliklerine, kendilerini böyle bir işbirliğine hazırlamak

için imkân vermek lâzımdı. Ayrıca harbin değıştirdiđi řartlara daha uygun dűşecek değışikliklerin yapılması da bir zor unluk olarak kendini gösteriyordu. Yeni bir statűnűn hazırlanması hususunda, Hűkűmet, memur birlikleriyle anlařarak geçici bir rejim tesis etti. İtiraz daireleri yavaş yavaş teřkil edildi. Yalnız personel komiteleri yerine kaim olmak üzere, eski Bakanlıklar arası Personel Komitesi'nin yetkileriyle donatılmış bir "Sendikal Danışma Komisyonu" vűcoda getirildi (15).

Fransa, İngiltere ve Belçika'da geniş ölçűde gerçekteřtirildiđini gördűğűműz Memur İdare işbirliđine Amerika Birleřik Devletleri'nde, mahdut nisbette de olsa, rastgelebiliyoruz. Fakat İsviçre ve İtalya'da bu sahada belirli bir sistem teřekkűl etmiş deđildir. Uygulamalar, bazı műhim memur meselelerinde, memur birliklerinin görüşlerinin özel olarak alınmasından ibarettir.

(Devam edecek)

(15) Adı anılan rapora göre, Hűkűmet ve memur birlikleri, yeni bir statű ön projesi hazırlamakta ve bu ön-proje'de, İdarî teřkilât içinde memur birliklerinin yerini ve görevlerini daha da řu m dilendirecek yollar arandığı anlařılmaktadır. Bu ön-projenin gerçekteřtirildiđine dair bir kayda rastlanmamıştır. — Derleyen.

**TÜRKİYE NÜFUSUNUN 1888-1965
YILLARI ARASINDAKİ
GELİŞMESİ ÜZERİNDE
BİR İNCELEME**

Bekir Sıtkı Oransay

GİRİŞ

Geçen yüzyılın sonlarıyla içinde yaşadığımız yüzyılın başlarında yurdumuzda büyük siyasal çözülme ve değişimler ve aynı ölçülerde sosyal-ekonomik gelişmeler olmuştur. Burada bu siyasal ve sosyal-ekonomik oluşmalar üstünde durulmamış ve sadece nüfus oluşmaları üzerinde durularak bunun en belirli etkenlerine parmak basılmıştır.

Konu seçilen nüfus oluşmaları, bilindiği gibi, izlenmesi güç bir iştir. Bundan dolayı da başlangıcını 1888 ve sonunu da 1965 olarak aldığımız süre içindeki nüfus oluşmalarını izlemek için bu süneyi ikiye bölerek, önce 1888 - 1914 yılları arasındaki, Osmanlı Devleti zamanına ilişkin dönemi ele" almış ve bu dönemdeki nüfus oluşmalarını, daha önce basılan bir yazıda incelemiştik.

Bugün ise, o rakamları da değerlendirerek, fakat ayrıntılara girmeden, Cumhuriyet dönemindeki oluşmaları izleyeceğiz. Ancak, bu iki dönem arasındaki, oldukça karanlık ve karışık yıllar (1914 1927) üstünde de burada durmuyacağız.

Ayrıca, o gün bugün, Osmanlı imparatorluğunun çözülmeye yüz tutmasıyla başlayan göçmen sellerini de şimdilik bir- yana bırakacağız. Gerek bu göçmenlerin dış ülkelerden topraklarımıza gelmeleri, gerekse Ermeni ve Rumların bıraktıkları boşluk, ayrı ve önemli bir konu olup, bu hususların incelenmesi de, elbet gerekir.

Bugünkü konumuzu işlerken, önümüze büyük bir güçlük dikilmektedir : Güvenilir nüfus birimlerinin noksanlığı. Kaldı ki, arada geçen zaman içinde yönetim birimlerimizde de büyük değişiklikler olmuştur.

İşte, bu gibi güçlükleri yenebilmek için, bugünkü topraklarımız eski Osmanlı vilâyetlerine benziyen bir takım büyükçe alanlara ve alanlar da, bugünkü illerimize benziyen bir takım illere bö-

lünmüştür. Bu alan ve illerin, bugün için, yönetim yönünden özel bir anlamı yoktur. Fakat, ileride yeni bir yönetsel örgütlenmeye gidilmesi halinde, değerli bir hazırlık çalışması olarak kullanılabilirler.

Topraklarımız bu alanlara bölünürken, bir takım coğrafi, tarihsel, ve tarımsal gerçeklerle topraklarımızın iklim ve doğal şartları ve insanların davranışları yanında, başka sosyal-ekonomik oluşmalar ve ileride beklenen gelişmeler de göz önünde tutulmuştur.

Bu alan ve iller, nüfus gelişmelerinin izlenmesini de kolaylaştırıcı niteliktedirler; o kadarki, okuyucular, ayrıca açıklamalara ihtiyaç duymadan, oluşmaları izleyebilirler. Fakat, yine de, her alanın nüfus oluşmaları gösterildikten sonra, bunun nedenleri üzerinde durulmuş ve özellikle, sosyal ekonomik kalkınmanın bir çok yönden önemli bir göstergesi olan “şehirleşme” kertes de gösterilmiştir.

Aslında, bu alanları doğal verilere göre davranan insanlar çizmişlerdir, ve nerde ise. kendiliğinden ortaya çıkmış olup bunda özel bir gayretim yoktur. O3de sanıyorum ki, bugünkü tarımsal ve sosyal-ekonomik gelişmelerle ortaya çıkan bu alanlar, yarın sanayileşme de ilerledikçe ve yeraltı varlıklarımızla enerji kaynaklarımızdan daha çok yararlanmaya gittikçe, daha oturaklılaşacaklardır.

Demek oluyor ki, topraklarımızın iklim ve doğası ile yerüstü ürünleri ve yeraltı varlıkları ve buralarda yaşayan insanlar, ve bu insanların sahip oldukları ve olacakları teknik ve bilimsel iç güce katılacak ekonomik varlıklarla, kendi sosyal-ekonomik ve kültürel dünyasını yaratırken, bütün etkenler ayrı ayrı ve tümsel birer rol oynamakta birleşirler, Devletin rolü, bu oluşmayı korumakta ve kolaylaştırmakta başlar ve biter.

Aşağıdaki, her alan için ayrı ayrı düzenlenen tablolarda :

— (1) altındaki rakamlar, (km) kare olarak, il, ilçe ve alanların yüzölçümleridir.

— (2) altındaki rakamlar 1960 nüfusunu,

— (3) » » 1927 »

— (4) » » 1914 » ve

— (5) » » 1888 » göstermekte olup nüfus rakamları 1.000 ile çarpılacaklardır.

I. Başyurt Alanı (Merkezi : Ankara)

İller Bugünkü İlçeler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1. Ankara ili.						
— Ankara, Altındağ, Çankaya, Yenimahalle,	3.232	716,53	107,64	84,66	—	(x)
— Ayaş, Beypazarı, Güdül,	3.445	68,56	43,60	48,93	—	(X)
— Çubuk, Kızılcahamam, Çamlıdere,	3.847	108,68	79,68	108,43	—	(X)
	10.524	893,77	230,92	242,02	—	(x)
2. Çankırı ili.						
— Çankırı, Eldiyan, Orta, Şabanözü. Yapraklı,	4.465	128,24	73,59	96,09	90,27	
— Çerkeş, Eskipazar, Ilgaz, Ovacık, Kurşunlu,	3.990	117,28	83,01	63,63	56,62	
	8.455	245,52	156,60	159,72	146,89	
3. Çorum ili.						
— Çorum, Alaça (Hüseyinabat)	3.849	173,27	87,54	84,93	36,67	(?)
— İskilip, Bayat.	2.462	77,46	53,72	55,18	43,39	
— Tosya,	1.197	44,29	38,17	30,28	34,39	
	7.508	295,02	179,43	170,39	114,45	
4. Kırıkkale ili.						
— Kırıkkale, Keskin. Balâ, Elmadağı,	6.107	172,08	75,36	85,07	40,59	(?)
— Kalecik, Delice, Sulakyurt Sungurlu,	5.393	139,94	78,72	88,84	50,00	(?)
	11.500	312,02	154,08	173,91	90,59	
5. Polatlı ili.						
— Polatlı, Haymana,	6.840	98,11	45,75	34,68		(X)
— Sivrihisar, Mihaliççık,	6.162	91,11	55,04	61,60	—	(X)
	13.002	189,22	100,79	96,28	—	
Alanın toplam nüfusu	50.989	1.935,55	821,82	842,32	351,93	
V. Cuinet'in Ankara sancağı için	verdiği toplam nüfus				352,80	

x) Bu eski kazaların nüfusunu V. Cuinet ayrı ayrı vermiyor

(?) Yanlarına soru işareti konulan rakamlarda bir noksanlık olmalıdır.

xx) Cuinet'in verdiği toplu rakamlar güvenilir değildir.

1. 1965 nüfus sayımı geçimi rakamlarına göre durum.

— Ankara ili	(Ankara : 902.220)	1.151,11
— Çankırı »	(Çankırı : 21.530)	251,44
— Çorum »	(Çorum : 41.200)	318,94
— Kırıkkale »	(Kırıkkale : 58.880)	356,92
— Polatlı »	(Polatlı : 22.805)	209,02
		2.287,43

2. Alanın şehirleşme durumu. (xxx)

İller	1927		1965	
	Şehirli	Köylü	Şehirli	Köylü
Ankara	80,08	150,84	925,99	225,12
Çankırı	8,84	147,76	21,53	229,91
Çorum	39,93	139,50	76,11	242,84
Kırıkkale	5,25	148,83	88,14	268,78
Polatlı	6,00	94,80	35,64	173,36
	140,04	681,78	1.147,40	1.140,01

3. Alanın nüfus artışı oranları ve miktarları.

1) Genel nüfusta artış miktarı ve oranı :

- Miktarı : 1.465,61
- Oranı, yüzde, 177,1 (277,1)

2) Köy nüfusunda artış miktar ve oranı.

- Miktarı, 463,69,
- Oranı, yüzde, 67 (1671)

3) Şehir nüfusundaki olağanüstü artışın miktar ve oranı.

- Miktarı, 1.002,90
- Oranı, yüzde, yuvarlak rakamla 800 (900)

Görülüyor ki, bu alandaki hızlı nüfus artışını, başkent Ankara kamçulamaktadır.

4. Alandaki hızlı nüfus gelişmesinin sosyal ekonomik ve diğer nedenleri.

1) Ankara.

Türkiye Cumhuriyetinin başkenti olan Ankara, bir dünya şehri niteliğinde gelişmektedir. Bu şehir, bir yönetim, politika, kültür ve

xxx) Bu incelemede şehir nüfusu olarak alınan rakamlar, İstatistik Enstitüsü rakamlarında farklı olup, il veya ilçe merkezlerinden yalnız nüfusları 5 binin üstündeki yerler şehir sayılmıştır. Aslında, nüfusları bu nitelikteki Erzincan (Hatay), Çamdibi (İzmir), Büyükşehirlikli (Bursa), Kozlu. Kilimli ve Çatalağzı (Zonguldak) ve İstanbul'un bir çok büyük köy ve mahallelerini de almak gerekirdi. Ne varki, şimdilik bu gibi yerlerin nüfuslarını bilmiyoruz.

ulaşım merkezidir. şehirin gelişmesinde sanayi kuruluşlarının ve asker birliklerinin de önemli bir rolü vardır. Önemli sanayi kuruluşları arasında Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu fabrikaları yanında un, makarna, çeker, çimento, tuğla ve kiremit fabrikaları anılmaya değer. Diğer sanayi kollarındaki üretim tesisleri daha çok ufak çaplıdırlar.

2) Kırıkkale.

Kırıkkale şehrini, Makine ve Kimya Sanayii Kurumu'nun savaş sanayii tesisleri yaratmıştır. Bu yüzyılın başlarında sönük bir köydü.

3) Çorum ve Polatlı.

Bu iki şehir de gelişme yolundadır. Çorum eski bir şehir kuruluşu ise de Polatlı daha düne kadar ufak bir köydü.

4) Alanın genel karakteristiği.

Başyurt alanı olarak adlandırdığımız bu alan, orta Anadolu bozkırlarının kuzey kesimini kapsar, ve genel ekonomisi tarımcılığa dayanır. Bu alan bugün tiftik keçilerinin vatanıdır ve eskiden merinos boyunlarına benzer koyun sürüleri de yetiştirmiştir.

Alanın yeraltı varlıkları iyi bilinmiyor ise de, Beypazarı ve Çorum dolaylarında zengin linyit yatakları vardır. Orman ve su gücü yönlerinden Başyurt Alanı zengin sayılmaz.

Alanda, kaliteli tekstil sanayii kolları ile makine ve madeni eşya sanayileri kurulabilir.

5) Nüfusun gelişmesindeki düzensizlik.

Yukarıki tabloda, 1888 ve 1914 nüfusları 1927 nüfusundan çok görünmektedir. Bu gibi görüntüler başka alanlarda da önümüze çıkacaktır. Buna sebep, Ermeni ve Rumların bıraktıkları boşluk yanında 1927 sayımının yetersizliğidir.

6) Aslında alanın önemli bir özelliği yoktur ve topraklarının bitekliği büyük köylü nüfus topluluğunu gereğince besliyebilecek nitelikte değildir. Gerçi köy nüfusunun çok az artmasının baş nedeni, Ankara'ya olan akın ise de, bunda toprağın veriminin de önemli bir payı vardır.

II. Sakarya Alanı. (Merkezi : Eskişehir).

iller	Bugünkü ilçeler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Eskişehir ili. (Porsuk)						
—Eskişehir,Çifteler,						
Mahmudiye, Sarıkaya,	5.625	251,53	81,55	91,20	67,07	
— Bozöyük, Söğüt,	2.054	51,50	67,55	65,16	40,84	
— Seyitgazi,	1.510	26,60	17,60	—	—	(x)
	9.189	329,63	166,70	156,36	107,91	
7. Afyon - Karahisar ili.						
— Afyonkarahisar, İhsa-						
niye, Sincanlı. Şuhut,	4.767	182,62	102,31	104,78	77,43	
— Sandıklı,	1.969	62,97	37,42	37,21	(35,00)	(xx)
	6.736	245,59	139,73	141,99	112,43	
8. Bolvadin ili.						
— Bolvadin, Çay, Sultan-						
» dağı,	2.528	68,83	38,34	39,63	33,77	
— Emirdağı,	2.776	73,48	44,37	44,37	30,87	
	5.304	142,31	82,71	84,00	64,64	
9. Ertuğrul ili. (İnegöl)						
—İnegöl, Yenişehir,	1.778	117,32	101,14	93,46	118,51	
—Bilecik, Gülpazarı, Pa-						
zaryeri, Osmaneli.	2.612	82,82	46,49	77,87	96,28	
	4.390	200,14	147,63	171,33	214,79	
10. Kütahya ili.						
—Kütahya, Altıntaş,	4.461	132,55	70,26	145,45	120,33	
—Emet, Domaniç, Tav-						
şanlı.	4.029	117,84	68,75	—	—	(XXX)
— Simav,	1.679	61,41	38,04	40,51	37,87	
	10.169	311,80	177,05	185,96	158,20	
11. Uşak ili.						
— Uşak, Banaz, Karahal-						
lı, Sivaslı. Ulubey.	4.003	150,03	88,66	92,28	76,27	
— Eşme,	1.338	34,70	20,92	23,45	26,89	
— Gediz,	1.719	55,96	37,93	38,25	40,77	
	7.060	240,69	147,51	153,98	143,93	
Alanın nüfus toplamı	42.848	1.470,16	861,33	893,62	801,90	

x) O tarihte Seyitgazi kaza değildir.

x) Bu rakam, Sandıklı'nın nüfusu Sandıklı ve Dinara bölüştürülerek bulunmuştur.

xxx) Bu ilçelerin, özellikle Emet (Eğrigöz) nüfusu verilmemektedir.

1. 1965 nüfus sayımı geçici rakamlarına göre durum.

— Eskişehir ili	(Eskişehir	174.450)	371,93
— Afyonkarahisar ili	(Afyon	43.645)	270,72
— Bolvadin ili	(Bolvadin	20.160)	156,80
— Ertuğrul »	(İnegöl	27.720)	207,93
— Kütahya »	(Kütahya	49.225)	339,55
— Uşak »	(Uşak	35.815)	249,83
			1,596,86

2. Alanın şehirlileşme durumu.

İller	1927		1965	
	Şehirli Köylü		Şehirli	Köylü
— Eskişehir ili	38,84	127,86	191,21	180,72
— Afyonkarahisar ili	30,40	109,33	60,54	210,18
— Bolvadin ili	7,95	74,76	46,69	110,11
— Ertuğrul »	18,27	129,36	54,17	153,76
— Kütahya »	22,39	154,66	70,38	269,17
— Uşak »	22,65	124,86	48,71	201,12
		140,50	720,83	495,70
				1.105,06

3. Alanın nüfus artışı miktarları ve oranları.

- 1) Genel nüfus artışı :Miktarı : 735,53
Oranı, yüzde, 85,4 (185,4)
- 2) Köy nüfusu artışı :Miktarı : 384,23
Oranı, yüzde, 53,3 (153,3)
- 3) Şehir nüfusu artışı : Miktarı: 355,20
Oranı, yüzde, 253 (353)

Görüldüğü ki, bu alan nüfusunun artışı yavaştır ve memleket ortalamasının altındadır. Görülen artışın baş etkeni de Eskişehir olup Kütahya yeni yeni kımıldamaktadır. Ertuğrul ili çok kötü durumdadır.

4. Alanın genel karakteristiği.

Sakarya alanının toprakları verimsiz sayılamaz. Yeraltı varlıkları da, oldukça zengindir. Fakat, linyit, asbest (amyant) ve kolemanit madenleri bile gereği gibi işlenememektedir.

III. Marmara Alanı. (Merkezi : Bursa)

İller	Bugünkü ilçeler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. Bursa ili.						
— Bursa,		1.684	268,05	127,14	147,78	132,05
— Gemlik, İznik, Mudanya, Orhangazi,		1.878	112,01	65,27	88,30	111,11
— Orhaneli, Keleş,		2.371	63,73	40,17	47,19	52,13
		5.933	443,79	232,58	283,27	295,29
13. Balıkesir ili.						
— Balıkesir, Balya, İvrindi		3.150	184,96	165,47	202,64	109,53
— Bigadiç, Savaştepe,						
Sındırgı,		2.865	97,85	29,19	28,25	35,95
— Dursunbey,		1.926	42,12	16,84	—	—
		7.941	324,93	211,50	230,89	145,48
14. Bandırma ili.						
— Bandırma, Erdek, Manyas,		1.575	104,63	61,92	107,09	123,73
— Biga, Çan, Yenice,		3.585	141,69	63,95	68,00	44,74
— Gönen,		1.152	55,93	42,45	37,62	26,88
		6.312	302,25	168,32	212,71	195,35
15. Edremit ili.						
— Edremit, Burhaniye.						
Havran, Ayvalık.		2.164	116,46	79,70	97,36	92,59
— Ayvacık, Bayramiç,						
Ezine,		2.623	79,85	54,58	55,65	52,95
		4.787	196,31	134,28	153,01	145,54
16. Mustafakemalpaşa ili.						
— Mustafakemalpaşa,		1.663	77,91	53,27	59,18	38,55 (x ?)
— Karacabey,		1.235	54,60	29,22	37,30	63,84 (x ?)
— Kepsut. Susurluk,		1.474	68,95	23,35	—	—
		4.372	201,46	105,84	96,48	102,39
Alanın nüfus toplamı		29.345	1.468,74	852,52	976,36	884,05
1. 1965 nüfus sayımı geçici rakamlarına göre durum.						
— Bursa ili	(Bursa :			212.520)		492,20
— Balıkesir ili	(Balıkesir :			69.255)		344,03
— Bandırma ili	(Bandırma :			33.130)		324,84
— M. Kemalpaşa	(M. Kemalp. :			23.120)		254,79
— Edremit ili	(Edremit :			24.875)		210,30
						1.632,16

2. Alanın şehirlileşme durumu.

İller	1927		1965	
	Şehirli	Köylü	Şehirli	Köylü
Bursa,	67,50	165,08	249,49	248,71
Balıkesir,	30,87	180,63	87,68	256,35
Bandırma,	33,74	134,58	71,03	253,78
Edremit,	31,10	103,18	68,86	141,44
M. Kemalpaşa,	20,50	85,34	52,64	202,15
	183,71	668,81	529,70	1.102,43

3. Alanın nüfus artışı miktar ve oranları.

- 1) Genel nüfusun artışı :Miktarı : 779,64
Oranı, yüzde : 91,5 (191,5)
- 2) Köy nüfusunun artışı : Miktarı : 493,62
Oranı, yüzde : 74 (174)
- 3) Şehir nüfusunun artışı : Miktarı :364,00
Oranı, yüzde : 198 (298)

4. Alanın nüfus gelişmeleri üzerinde genel görüşler.

1) Genel nüfus artışı.

Alanın iklim ve doğa şartlarına bakılırsa, nüfus artışı beklenildiği kadar değildir. Oldukça tatlı bir iklim ve doğası olan bu topraklar daha çok nüfus çekebilirse de, anlaşılan İstanbul'un etkisi altındadır.

2) Şehirlileşme.

Alanın şehirlileşmesi de beklenildiği kadar değildir. Bu alanda eskiden de kalabalık şehir ve kasabalar vardı. Son yıllarda en çok göze çarpan gelişme Bursa yanında Balıkesir, Bandırma ve Edremit'teki kıyıdanmalardır. Bursa'mızın hızlı gelişmesi burada son yıllarda kurulan sanayi tesislerinden gelmektedir. Bursa, eskiden de önemli bir sanayi şehri idi.

3) Yeraltı varlıkları.

Marmara alam, yeraltı varlıkları yönünden zengindir, fakat, yine de madencilik gereği gibi gelişmemiştir.

IV Boğazlar Alanı. (Merkezi : İstanbul)

İller Bugünkü ilçeler. (1) (2)	(3)	(4)	(5)		
17. İstanbul ili.					
— Adalar, Bakırköy, Eminönü, Eyüp, Fatih, Gaziosmanpaşa, Zeytinburnu,	727	826,28	293,63	445,07	— (x)
— Beyoğlu, Beşiktaş, Sarıyer, Şişli,	181	540,46	294,02	261,09	(x)
— Üsküdar, Beykoz, Kaşıköy, Kartal,	1.082	369,92	155,09	148,79	— (x)
— Şile,	736	18,17	13,50	23,08	— (x)
	2.726	1.754,83	756,24	878,03	826,20
18. Çanakkale ili.,					
— Çanakkale,					
Bozcaada, İmroz,	1.278	47,46	27,14	22,25	32,70
— Gelibolu, Eceabat, Şarköy.	1.779	64,89	31,38	79,32	(75,00)
	955	23,25	18,37	19,91	12,26
— Lapseki.	4.012	135,60	76,89	121,48	119,96
19. Çorlu ili.					
— Çorlu, Çerkezköy, Saray,	2.038	88,23	38,25	39,23	— (x)
— Çatalca, Silivri.	2.483	94,17	50,61	59,75	(60,00)
	4.521	182,40	88,86	99,98	— (x)
20. Edirne ili.					
— Edirne, Havsa, Lala-paşa.	2,304	103,89	68,44	125,42	— (x)
— Uzunköprü, Meriç,	1.674	88,44	46,07	40,85	— (X)
— İpsala, Enez. Keşan.	2.298	83,39	36,38	45,17	— (X)
	6.276	275,72	150,89	211,44	—
21. Kırklareli ili.					
— Kırklareli, Kofçaz, Demirköy, Pınarhisar,	3.681	91,55	50,15	61,93	— (X)
— Babaeski, Pehlivan köy, Vize,	1.885	84,25	36,82	33,10	— (X)
	5.566	175,80	86,97	95,03	—
22. Tekirdağ ili.					
— Tekirdağ, Muratlı,	1.440	74,45	34,00	34,92	— (x)
— Hayrebolu, Malkara,	2.259	92,60	47,95	66,30	— (X)
— Lüleburgaz,	954	60,10	21,51	18,40	— (X)
	4.653	227,15	103,46	119,62	—
Alanın nüfus toplamı	27.754	2.751,50	1.263,31	1.525,58	(1.480,00) (xx)

x) Ayrıntılı rakamları bilmiyoruz.

xx) İstanbul nüfusunun 986,20 ve Trakya nüfusunun 540,00 olduğu varsayılarak, ve Çanakkale'nin Asya toprakları nüfusu katılarak, tahmin edilmiştir.

1. 1965 nüfus sayımı geçici rakamlarına göre durum.

— İstanbul ili.	(İstanbul :	1.750.640)	2.171,05
— Çanakkale ili	(Çanakkale :	22.810)	141,11
— Çorlu »	(Çorlu :	27.155)	191,19
— Edirne »	(Edirne :	46.265)	306,24
— Kırklareli »	(Kırklareli :	24.850)	194,44
— Tekirdağ »	(Tekirdağ :	26.965)	237,49
			3.241,52

2. Alanın şehirleşme durumu

Alanı karakterliyen İstanbul şehri olduğuna göre, aslında bu nokta üzerinde durulmıyabilirdi. Hatta, İstanbul ilinin köyleri bile değme Anadolu kasaba ve şehirlerinden de şehir kılıklıdır. Fakat, Trakya illerinde durum tersine olduğundan, bu alanın şehirleşme durumunu da rakamlarla görmekte fayda vardır.

İller	1927 Şehirli	Köylü	1965 Şehirli	Köylü
— İstanbul ili	699,87	56,34	1.766,47	405,93
— Çanakkale ili	13,95	62,94	35,79	105,32
— Çorlu ili	7,94	80,92	50,78	140,43
— Edirne ili	43,04	107,85	93,05	213,19
— Kırklareli ili	12,91	74,06	38,72	155,72
— Tekirdağ ili	19,71	83,75	83,42	154,07
	797,42	465,86	2.068,21	1.174,66

3. Alanın nüfus artışı miktar ve oranları.

1) Genel nüfus artışı :	Miktarı : 1.978,21 Oranı, yüzde : 156,6 (256,6)
2) Köy nüfusunun artışı :	Miktarı : 708,80 Oranı, yüzde : 152,5 (252,5)
3) Şehir nüfusunun artışı:	Miktarı : 1.370,68 Oranı, yüzde : 170,5 (270,5)

4. Alan üzerine genel görüşler.

Bu alan, esas itibarıyla, Avrupadaki topraklarımızı kapsar, ve eskiden beri önemli bir yurt parçasıdır. Ancak, İstanbul bir yana bırakılırsa, sosyal ekonomik yönden çok gerilemiştir. İstanbul bile, çağdaş sanayimizin hemen her kolunda sayısız kuruluşları olmasına rağmen, beklenen gelişmeyi gösterememiştir.

V. Kuzey-Batı Alanı. (Merkezi : Adapazarı)

23. Adapazarı ili.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
—• Adapazarı, Akyazı,					
Hendek, Karasu,	2.926	296,35	108,14	102,05	39,60 ?
— Kandıra, Kaynarca,	1.294	59,41	41,08	42,95	49,83
	4.220	355,76	149,22	145,00	89,43
24. Bolu ili.					
— Bolu, Kıbrısçık, Seben,	2.833	80,1 1	56,13	54,84	52,37
— Gerece, Mengen,	1.956	55,63	48,51	50,48	45,23
— Göynük, Mudurnu, Nallıhan,	4.764	74,85	52,40	67,10	64,63
	9.553	210,59	157,04	172,42	162,23
25. Ereğli (Erdemir) ili.					
— Ereğli,	1.132	76,26	42,85	43,45	42,43
— Düzce, Akçakoca.					
Yığılca,	2.593	156,60	74,79	60,20	34,69 ?
— Devrek, Mengen,	2.105	82,44	67,44	54,41	51,55
	5.830	315,30	175,08	158,06	128,67
26. İzmit ili. (Kocaeli)					
— İzmit, Gebze, Sapanca.	2.215	185,71	93,86	103,50	73,41
— Geyve (Alifuatpaşa)	1.390	51,95	30,71	42,95	35,15
— Gölcük, Karamürsel, g					
Yalova,	1.070	98,35	25,03	45,07	24,02
	4.675	336,01	149,60	191,52	132,58
27. Karabük ili.					
— Karabük. Zafranbolu.					
Eflani,	3.008	111,76	58,84	63,68	58,10
— Araç, Azdavay, Daday,	4.121	100,67	78,59	89,59	79,91
	7.129	212,73	167,43	153,27	138,01
28. Zonguldak ili.					
—Zonguldak, Çaycuma,	1.127	190,04	44,61	30,01	Yok
—Batın, Kurticaşile, Ulus,					
Cide,	3.077	171,49	100,46	108,14	92,62
	4.204	361,53	145,07	138,15	92,62
Alanın nüfus toplamı	35.611	1.791,92	943,44	958,42	743,54

1. 1965 nüfus sayımı geçici rakamlarına göre durum.

— Adapazarı ili	(Adapazarı :	85.580)	388,21
— Bolu »	(Bolu :	21.665)	219,94
— Ereğli »	(Ereğli :	18.930)	362,29
— İzmit »	(İzmit :	90,060)	389,21
— Karabük »	(Karabük :	47,660)	239,29
— Zonguldak »	(Zonguldak :	60,865)	393,59
			1.992,53

2. Alanın şehirleşme durumu.

İller		1927		1965	
		Şehirli	Köylü	Şehirli	Köylü
Adapazarı	ili	22,55	126,67	137,46	250,75
Bolu	»	7,21	149,83	27,93	192,01
Ereğli	»	11,12	163,96	53,58	308,71
İzmit	»	14,64	134,96	157,00	232,21 (x)
Karabük	»	5,22	162,21	57,40	181,89
Zonguldak	»	20,48	124,59	75,17	318,42 (x)
		81,12	862,22	508,54	1.483,99

3. Alanın nüfus artışı miktar ve oranları.

- 1) Genel nüfus artışı : Miktarı : 1.049,11
Oranı, yüzde : 111,2 (211,2)
- 2) Köylü nüfusun artışı : Miktarı :621,77
Oranı, yüzde : 72,2 (172,2)
- 3) Şehirli » » : Miktarı :427,42
Oranı, yüzde : 582,7 (682,7)

Görülüyorki, bu alanda köylü nüfus pek az, şehirli nüfus ise çok artmaktadır.

4. Alanın hızlı gelişmesinin nedenleri üzerine genel görüşler.

Bu alan Cumhuriyet çağında hızla, gelişmiş olup bunun nedenleri arasında insan unsuru da varsa da, burada kurulan sanayi ve madencilik tesisleri gelişmenin baş etkenleridir. Topraklarının daha çok batı kesimi verimlidir.

Alanın doğal merkezi Bolu olmak gerekir' idi ise de, sosyal-ekonomik yönden bu kasaba tarihin hiç bir çağında bu niteliği kazanamamıştır. İzmit'in kuruluş yeri de, deniz kıyısı olmasına rağmen, Adapazarı kadar uygun değildir.

Alanın doğal yaratılışı ve bugüne kadar kurulan sanayi ve madencilik tesisleri buraları Türkiye'nin en büyük sanayi-madencilik "kombinesi" haline getirme yolundadır. Alanın kömür kaynakları (başta taşkömür ve bunun yanında linyit olarak) Türkiyemizde biriciktir. Ormanları da zengin ve haklı çalışkandır.

VI. Kuzey Alanı. (Merkezi : Samsun).

İller Bugünkü ilçeler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29. Samsun ili.					
Samsun, Kavak.	1.975	198,02	75,68	105,05	-
— Çarşamba, Terme,	2.235	173,37	66,36	110,07	—
— Havza, Lâdik,	1.351	70,93	38,16	46,80	—
	5.561	442,32	180,20	261,92	310,000 (x)
30. Bafra ili.					
— Bafra, Alaçam.	2.305	143,36	45,76	81,15	—
— Gerze, Durağan.	2.166	69,78	34,35	32,83	—
	4.471	213,14	80,11	113,98	— (x)
31. Amasya ili.					
— Amasya, Göynücek,					
Suluova, Taşova,	3.762	166,19	60,57	66,00	63,64
— Mecitözü. Ortaköy,	1.201	43,93	36,75	35,45	22,19
	4.963	210,12	97,32	101,45	85,83
32. Kastamonu ili.					
— Kastamonu, Devrekani,					
Küre,	3.390	107,41	87,77	72,09	24,06 (?)
— Taşköprü, Kargı,	3.518	88,80	47,31	52,26	41,73
	6.908	196,21	135,08	124,35	65,79
33. Sinop ili.					
— Sinop. Ayancık. Erfelek,					
Türkeli,	1.973	118,55	76,16	80,04	88,22
— İnebolu, Bozkurt, Çatalzeytin.	1.246	78,25	47,54	83,88	67,03
— Boyabat,	1.723	61,41	60,12	62,59	51,35
	4.942	258,21	183,82	230,51	206,60
34. Merzifon ili.					
— Merzifon, Gümüşhacıköy,	1.758	91,09	45,62	69,21	54,97
— Osmancık, Vezirköprü,	3.116	104,26	64,12	80,10	53,06
	4.874	195,35	109,74	149,31	108,03
Alanın nüfus toplamı	31.719	1.515,25	786,27	981,52	776,25

1. 1965 nüfus sayımı geçici rakamlarına göre durum.

— Samsun ili	(Samsun	107.510)	519,46
— Amasya »	(Amasya	34.170)	234,03
— Bafra »	(Bafra	26.240)	239,05
— Kastamonu ili	(Kastamonu	23.485)	207,21
— Merzifon »	(Merzifon	23.410)	216,78
— Sinop »	(Sinop	13.355)	289,61
			1.706,14

2. Alanın şehirleşme durumu.

İller	1927		1965	
	Şehirli	Köylü	Şehirli	Köylü
— Samsun ili	36,49	143,62	150,47	368,99
— Amasya »	12,48	82,84	43,20	190,83
— Bafra »	8,18	71,93	39,49	189,58
— Kastamonu ili	14,36	120,72	30,57	198,54
— Merzifon »	22,92	86,82	56,98	159,80
— Sinop »	10,67	173,15	34,33	255,28
	105,10	679,08	354,94	1.361,10

3. Alanın nüfus artışı miktar ve oranları.

Bu alanın nüfusu, bundan önceki Kuzey-Batı alanının tersine olarak, doğu kesimindeki illerde, batı kesimindekine oranla, daha hızlı artmakta ve bu artış, hem. köy, hem de şehir nüfusunda göze çarpmaktadır.

- 1) Genel nüfus artışı : Miktarı : 987,87
Oranı, yüzde : 127 (227)
- 2) Köy nüfusunun artışı : Miktarı : 682,02
Oranı, yüzde : 103 (203)
- 3) Şehir » » :Miktarı : 249,84
Oranı, yüzde : 237,7 (337,7)

4. Alanın genel durumu üzerine görüşler.

Gerek bu Kuzey, gerekse bundan önceki Kuzey-Batı alanlarının büyük kısımları, eski Kastamonu vilâyetinin batı ve doğu kesimlerini kapsarlar.

Cumhuriyet çağında, eskiye kıyasla, en büyük değişme bu vilâyet toprakları üzerinde olmuş ve eskiden de pek önemli bir yer olmyan Kastamonu, eski durumunu yitirmiştir. Bundan dolayı da, bu incelemede, bu vilâyetin batı kesimi, daha batıdaki yeni bir merkeze, güney kesimi Ankara'ya, ve doğu kesimi de Samsun'a bağlanmıştır.

Bu hâl, sosyal-ekonomik ve doğal bir gelişme ve oluşmanın doğal bir sonucudur.

Yeni alanın bugünkü ve Meride beklenen durumuna gelince :

Bu alan bir tütün, pirinç ve mısır ülkesidir. Merkezi olan Samsun şehri oldukça hızlı olarak gelişmekte olup “bakır kombinesinin” burada kurulmasıyla, alanın endüstriyel gelişmesi için büyük bir adım atılmış olacaktır. Kızılırmak ve Yeşilirmak ağzlarındaki deltaların kurutulup kültür toprakları haline getirilmesiyle, tütün, pirinç ve mısır ürünlerinin miktarları artacak ve kaliteleri de yükselecektir,

VII. Karadeniz Alanı. (Merkezi : Trabzon).

İller	Bugünkü ilçeler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35. Trabzon ili.						
— Trabzon, Akçaabat, Yomra,		800	192,74	102,52	171,34	149,38
— Maçka, Tonya, Vakfikebir,		1.729	128,75	68,38	28,55	32,00
— Araklı, Çaykara, Arsin, Of, Sürmene,		2.156	211,52	122,16	144,65	25,00 (x)?
		4.685	532,01	293,06	344,54	206,38
36. Giresun ili.						
— Giresun, Bulancak, Dereli, Keşap,		2.167	178,39	93,27	118,71	64,52
— Görele. Eynesel. Espiye, Tirebolu,		1.771	137,74	72,85	105,18	71,00
		3.938	316,13	166,12	223,89	135,52
37. Gümüşhane ili.						
— Gümüşhane. Torul,		3.658	68,65	41,28	100,88 (?)	—
— Kelkit. Şiran,		2.918	78,12	31,67	60,08	—
		6.576	146,77	72,95	160,96	130,00
38. Artvin ili.						
— Artvin, Yusufeli,		2.369	62,17	61,31	42,35	29,95 (xx)
— Borçka. Arhavi, Hopa,		1.771	63,83	30,32	38,20	—
		4.140	126,00	91,63	80,55	29,95 (xx)
39. Ordu ili.						
— Ordu, Aybastı, Gököy Perşembe, Ulubey,		2.294	205,00	113,00	145,49	105,80
— Fatsa, Ünye, Akkuş, Korgan, Kumru,		2.526	225,49	88,30	109,81	68,20
— Mesudiye,		1.180	37,98	22,93	32,34	14,90
		6.000	468,49	224,23	287,64	188,90
40. Rize ili.						
— Rize, İkizdere, Kalkandere, Çayeli,		1.903	170,71	99,72	123,56	— (xx)
— Pazar, Ardeşen, Çamlıhemşin. Fındıklı,		2.017	78,21	41,63	50,49	— (xx)
		3.920	248,92	141,35	173,05	160,00
Alanın nüfus toplamı		29.299	1.691,55	989,34	1.270,63	850,75

Notlar.

x) Cuinet böyle yazıyorki, noksan olduğu apaçık.

xx) V. Cuinet, Canik (Samsun) sancağında olduğu gibi. Lazistan (Rize) ve Gümüşhane sancakları için de toplu rakam veriyor. Gerek Cuinet'in gerekse 1914 rakamlarında 1920'den sonra anavatana katılan toprakların, ve bu arada Artvin ve Borçka'nın nüfusları yoktur.

1. 1965 nüfus sayımı geçici rakamlarına göre durum.

— Trabzon ili	(Trabzon	:	65.600)	595,41
— Artvin »	(Artvin	:	9.920)	137,35
— Giresun »	(Giresun	:	25.180)	340,47
— Gümüşhane ili	(Gümüşhane	:	8.095)	158,48
— Ordu ili	(Ordu	:	27.305)	543,87
— Rize »	(Rize	:	:27.070	281,26
				2.056,84

2. Alanın şehirleşme durumu.

İller	1927		1965	
	Şehirli Köylü		Şehirli	Köylü
— Trabzon ili	24,63	268,43	89,58	505,83
— Artvin »	—	91,63	15,62	121,73
— Giresun »	17,85	148,27	56,41	284,06
— Gümüşhane ili	—	72,95	8,01	150,47
— Ordu ili	13,65	210,58	64,34	479,53
— Rize »	13,70	127,55	49,81	231,45
		69,83	919,41	283,77
				1.773,07

3. Alanın nüfus artışı miktar ve oranları.

- 1) Genel nüfus artışı : Artış miktarı : 1.067,50
Artış oranı, yüzde : 108 (208)
- 2) Köy nüfusunun artışı : Artış miktarı : 853,66
Artış oranı, yüzde : 93 (193)
- 3) Şehir » » : Artış miktarı : 213,94
Artış oranı, yüzde, 335,3 (435,3)

3. Alanın genel karakteristiği ve durumu.

Alan eskiden beri sık nüfusludur; oysa, toprakları kıt ve az verimlidir. Bu yüzden, doğudan batıya ve iç alanlara sürekli bir göç vardır. Bunu, incelememizin sonunda verilen, ve nüfus dağılışındaki değişimleri gösteren tabloda açıkça görmekteyiz.

Alan, gerçi ormanlık ise de, o kadar zengin değildir. Buna karşılık, alanın yeraltı varlıkları oldukça zengin olup bu varlıkların değerlendirilmesi halinde halkın geçimi için esaslı bir kaynak yaratılmış olacaktır. Alan halkı bugün için daha çok, balık, fındık ve çaydan geçinmektedir. Doğu Karadenizliler çok çalışkan ve tutumlu insanlardır.

VII. Kuzey Doğu (Ağrı)		Alanı. (Merkezi : Erzurum).				
İller Bugünkü ilçeler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
41. Erzurum ili.						
— Erzurum, Çat, Tekmen,	6.297	194,40	77,97	118,77	128,12	
— Tortum, Narman,	2.803	60,30	31,72	29,54	52,59	
— Hınıs, Karayazı,	4.330	67,90	23,04	44,75	26,95	?
— Horasan, Pasinler,	3.370	76,28	34,90	66,45	46,65	
	16.800	398,88	167,63	259,51	254,21	
42. Ağrı (Karaköse) ili.						
— Karaköse, Hamur,						
Taşlıçay,	3.177	79,71	20,71	25,33	6,94	?
— Diyadin, Doğubayazıt,	3.657	56,52	32,25	44,64	18,94	?
— Eleşkirt,	1.559	30,50	8,28	28,99	21,11	
	8.343	166,73	61,24	98,96	46,99	?
43. Ardahan ili.						
— Ardahan, Ardanuç,						
Şavşat,	3.527	120,16	52,62	—	—	(x)
Çıldır, Hanak. Posof.	2.915	87,39	42,64	—	—	(x)
	6.442	207,55	95,26	—	—	(x)
44. Bayburt ili. (Çoruh)						
— Bayburt, Aşkale,	5.149	138,09	48,84	106,72	88,31	
— Tercan, Çayırılı,	3.101	62,21	33,85	43,90	26,79	
— İspir,	2.805	52,10	32,82	42,93	36,08	
	11.055	252,40	115,51	193,55	151,18	
45. Iğdır (Aras) ili.						
— Iğdır, Aralık, Tuzluca,	3.539	84,26	24,97	—	—	(x)
— Kağızman, Digor,	2.858	52,20	17,30	—	—	(x)
— Sarıkamış,	2.022	53,36	35,13	—	—	(x)
	8.419	189,82	77,40	—	—	
46. Kars ili.						
— Kars, Selim, Susuz,	3.012	120,22	38,02	—	—	(x)
— Arpaçay,	1.550	55,38	25,54	—	—	(x)
— Göle,	1.420	40,94	22,17	—	—	(x)
— Oltu, Olur, Şenkaya,	3.666	79,64	36,64	—	—	(x)
	9.648	296,18	122,37	552,02	452,39	(xx)
Alanın nüfus toplamı	60.737	1.511,56	639,41	852,02	752,39	(xx)

Notlar.

x) Bu topraklar o tarihlerde bizde değildi.

xx) Bu toprakların nüfusu o tarihlerde en az 1927 tarihindeki kadar idirse, bulunan rakamlara 300.000 eklenerek, yazdı rakamları tahmin edebiliriz.

1. 1965 nüfus sayımı geçici rakamlarına göre durum.

Erzurum ili	(Erzurum	:	106.300)	443,84
Ağrı »	(Karaköse	:	24.355)	187,19
Ardahan »	(Ardahan	:	9.095)	223,57
Bayburt »	(Bayburt	:	15.035)	268,73
Iğdır »	(Iğdır:	:	15.620)	211,04
Kars »	(Kars:	:	41.235)	327,60
				1.661,97

2. Alanın şehirleşme durumu.

İller	1927		1965	
	Şehirli	Köylü	Şehirli	Köylü
Erzurum ili	30,80	136,83	126,06	317,78
Ağrı »	—	61,24	38,78	148,43
Ardahan »	—	95,26	9,09	213,48
Bayburt »	7,37	108,14	21,97	246,76
Iğdır »	—	77,40	41,88	169,16
Kars »	13,73	108,64	47,29	280,31
		51,90	587,51	285,05
				1.375,92

3. Alanın nüfus artışı miktar ve oranları.

- 1) Genel nüfus artışı : Miktarı : 1.022,56
Oranı, yüzde : 160 (260)
- 2) Köy nüfusunun artışı : Miktarı : 789,41
Oranı, yüzde : 134,5 (234,5)
- 3) Şehir » » : Miktarı : 233,15
Oranı, yüzde : 457 (557)

Yukarıki rakamların kabarık görünmesine şaşmamalıyız çünkü;

— 1927 sayımında, doğu illerinde büyük ölçüde gizli nüfus kalmıştır,

— Eski doğu şehirleri, bugün de eski durumlarına gelememiş, ve ancak bir kaç küçük kasaba veya köy gelişme yoluna girmişlerdir. Aslında, bu gibi rakamlar, bir bakıma da aldatıcı oldukları dan, burada uyarma lüzumu duyulmuştur. Bundan sonraki Doğu Alanında durum daha da acıklıdır.

IX. Doğu (Van) Alanı. (Merkezi : Van)
iller Bugünkü ilçeler.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
47. Van ili.					
— Van, Gürpınar,	6.352	72,40	22,55(x)	79,73	67,50 (xx)
— Başkale, Özalp.	4.966	43,80	12,90(x)	21,66	74,55 (xx)
— Çatak (Şatak)	1.826	12,18	3,38 (x)	12,72	13,63
	13.144	128,38	38,83	114,11	175,68
48. Bitlis ili.					
— Bitlis, Tatvan,	2.865	65,07	18,62	58,17	38,85
— Gevaş, Hizan,	1.679	40,10	19,69	45,28	48,74
— Mutki, Sasun (Sason)	1.822	32,79	20,27	16,56	47,71
	6.366	137,96	58,58	120,02	135,30
49. Erciş ili.					
— Erciş, Muradiye,	4.711	68,97	25,28	35,40.	25,15
— Ahlat, Adilcevaz,	1.856	27,04	8,27 (x)	35,57	36,32
	6.567	96,01	33,55	70,97	61,47
50. Hakkâri (Çölemerik) ili.					
— Çölemerik, Çukurca,	3.291	23,35	7,25(x)	36,68	33,90
— Şemdinli, Yüksekova,	3.943	22,58	4,80(x)	28,62	21,09
— Beytişebap, Uludere,	2.298	21,77	12,88	16,84	18,47
	9.532	67,68	25,02	82,14	73,46
51. Malazgirt ili.					
— Malazgirt, Bulanık,	3.240	66,69	12,89(x)	66,40	46,36
— Patnos, Tutak,	2.983	48,39	21,32	24,94	6,48 (xx)
	6.223	115,08	34,21	91,34	52,84
52. Muş ili.					
— Muş, Varto (Güm- güm),	4.955	100,95	31,22(x)	83,10	59,04
— Kup» (Kalpa),	1.601	26,42	11,21	18,82	19,00
	6.556	127,37	42,43	101,92	78,04
Alanın nüfus toplamı	48.388	672,47	232,62	580,50	576,79
Osmanlı yöneticilerinin yaptıkları düzeltme,				181,4 (xxx)	
Notlar.					

x) 1927 sayımının noksanlığını bu gibi rakamlar açıkça göstermektedir.

xx) 1914 ve 1888 kaza sınırları ve adları ile bugünkü ilçe ad ve sınırları birbirlerine uymadıklarından, bu gibi aykırılıklar olmaktadır.

xxx) Van ve Bitlis vilâyetleri için yapılan 251.400'lük eklentiden 40.000 Siirt ve 30.000 Genç sancaklarına ayrılarak hesaplanan miktardır.

1965 nüfus sayımına göre durum :

— Van ili	(Van	:	31.010)	148,41
— Bitlis ili	(Bitlis	:	18.540)	165,32
— Erciş »	(Erciş	:	14.050)	114,95
— Hakkâri ili	(Çölemerik	:	6.146)	83,96
— Malazgirt »	(Malazgirt	:	7.810)	135,79
— Muş »	(Muş	:	15.585)	149,41
				797,86

1. Alanın şehirleşme durumu:

İller	1827		1965	
	Şehirli	Köylü	Şehirli	Köylü
— Van ili	6,98	31,85	31,01	127,40
— Bitlis ili	9,05	49,53	29,46	125,88
— Erciş »	—	33,55	26,07	88,84
— Hakkâri ili	—	25,02	6,15	77,81
— Malazgirt »	—	34,21	19,61	116,18
— Muş »	—	42,43	15,54	133,87
		16,03	216,59	127,74
				670,12

2. Alanın nüfus artışı miktar ve oranları :

Bu alanın nüfus artışının miktar ve oranları çok ilginçtir. Fakat, 1927 sayımında gizli kalan nüfus için uygun bir eklenti yapıldığında, durum hemen değişir. Ancak, burada resmî rakamları konuşturduğumuzdan, bu düzeltmeyi, şimdilik okurlarımızın bilgilerine sunarak geçiyoruz.

- 1) Genel nüfusun hızlı artışı :Miktarı : 565,24
Oranı, yüzde : 243 (343)
- 2) Köylü nüfusun artışı : Miktarı : 453,53
Oranı, yüzde : 209 (309)
- 3) Şehirli nüfusun hızlı artışı :Miktarı : 111,71
Oranı, yüzde : 700 (800)

3. Alanın Genel durumu :

Bu alan Türkiye'nin en geri kalmış bir parçasıdır. Görünen hızlıca artışı sosyal-ekonomik gelişme ile ilgili olmayıp, aslında, 1927 sayımının eksikliği ile ilgilidir.

Bu alanda en çok göze çarpan nokta, Van, Bitlis ve Muş gibi eski canlı ve galabalık şehirlerin bugün de bellerini doğrultamamış olmalarıdır. Hatta, Çölemerik bir ortanca kasaba olmak niteliğini bile yitirmiştir. Son 40 yıl içinde buralarda hiç bir kalkınma ve kalkındırma girişimi yapılamamıştır. Eski Ahlat şehri de artık yoktur ve Erciş de, ancak garnizonu ile geçinmektedir.

Gerek Kuzey-Doğu, gerekse Doğu alanı yeraltı varlıkları yönünden olduğu kadar hayvanları yönünden de, nüfusuna oranla, oldukça zengin olup bu Varlıklara dayanan sanayi ve madencilik tesislerini buralara kadar götürdüğümüz gün, bu iki alanın da kalkınması sağlanabilecektir.

Bildiğimiz gibi, Doğu-Anadolu eski tarihinin önemli bir sanayi ülkesidir.

X. Dicle Alanı. (Merkezi : Diyarbakır)

İller Bugünkü üçeler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
53. Diyarbakır ili.					
— Diyarbakır, Bismil, Çınar,	6.710	186,03	98,88	75,09	45,00
— Ergani (Osmaniye),					
Maden,	2.428	64,27	27,70	83,01	46,50
— Lice, Hani, Dicle (Eğil)	2.235	66,26	21,80	28,72	20,69
	11.373	316,56	148,38	186,82	112,19
54. Batman ili.					
— Batman, Beşiri, Kur-					
talın,	2.169	59,86	26,53	36,06	13,00 (x)
— Gercüş,	1.489	35,66	21,79	—	— (xx)
— Silvan, Hazro,	1.798	46,03	26,41	41,74	25,22 (x)
	5.546	141,55	74,73	77,80	38,22
55. Ceylanpınar (Viranşehir) ili,					
— Viranşehir (ve Resiül-					
layın)	3.451	36,52	12,79	17,65	16,00
— Derik, Kızıltepe, Ma-					
zıdağı,	3.639	74,18	15,11(x)	22,67(x)	18,29 (x)
	7.090	110,70	27,90	40,32	34,29
56. Mardin ili.					
— Mardin, Ömerli, Nu-					
seybin,	2.616	104,00	59,59	88,98	87,27
— Cizre, Silopi,	1.267	39,44	25,75	24,54	35,00
— Midyat, İdil,	2.801	81,14	3 1,95	58,78	45,78
— Savur,	1.049	29,99	28,66	42,35	24,83
	7.733	244,57	145,94	214,65	146,93
57. Sırt ili.					
— Siirt, Baykan, Kozluk,	2.126	70,32	24,74	32,60	46,32
— Eruh, Pervari,	3.711	47,84	21,34	35,75	27,25
— Şirnak, Şirvan.	2.730	31,94	19,31	17,46	14,17
	8.567	150,10	65,39	85,81	87,74
Alanın nüfus toplamı	40.219	963,48	462,34	605,40	419,37
Osmanlı yönetiminin eklenti rakamından Siirte düşen				40,000	
Osmanlı yönetiminin Diyarbakıra eklentisi				160,00	
(36,84 Siverek için ayrılarak)				805,40	
Notlar.					
x) Eski kazalarla, bugünkü ilçelerin sınırları birbirine uymuyor.					
xx) Savur listede görünmüyor, herhalde, Mardin veya Midyat nüfusu içinde,					

1965 nüfus sayımı geçici rakamlarına göre durum :

Diyarbakır	ili	(Diyarbakır	: 102.625)	376,53
Batman	»	(Batman	: 25.490)	171,58
Ceylanpınar	»	(Viranşehir	: 10.670)	135,91
Mardin	»	(Mardin	: 31.125)	284,52
Siirt	»	(Siirt	: 25.395)	<u>166,17</u>
				1.134,71

1. Alanın şehirlileşme durumu :

İller		1927		1965	
		Şehirli Köylü		Şehirli Köylü	
Diyarbakır	ili	38,36	110,02	124,05	252,48
Batman	»	—	74,73	36,92	134,66
Ceylanpınar	»	—	27,90	26,99	108,92
Mardin	»	27,60	118,34	57,32	227,20
Siirt	»	14,83	50,56	25,40	140,77
		80,79	381,55	270,68	864,03

2. Alanın nüfus artışının miktar ve oranları :

- 1) Genel nüfus artışı** : Miktarı : 672,37
Oranı, yüzde : 145,4 (245,4)
- 2) Köy nüfusunun artışı :** Miktarı : 482,68
Oranı, yüzde : 126,6 (226,6)
- 3) Şehir » »** : Miktarı : 189,89
Oranı, yüzde : 235 (335)

3. Alanın genel durumu :

Dicle alanı, bundan sonra göreceğimiz Güney Alanı gibi tarihte topraklarının verimliliği ile tanınmıştır. Gerçi, bugünkü toprak verimi çok değilse de, Dicle ve Fırat ana ırmaklarının ve kollarının sulama işlerinde kullanılmaya başlamasıyla, eski “Bitek Hilâlin (yarımay) tam belinde bulunan bu topraklardan şaşırtıcı nitelik ve nicelikte ürün almamız beklenir.

Alanın merkezi olan eski Diyarbakır ile petrolün yarattığı Batman şehri bir yana bırakılırsa, Cizre (Cezire’i İbni-Ömer), Siirt, Mardin, Midyat ve Silvan ile eski Ergani, bugün, tarihlerinin ancak gölgesi durumundadırlar.

Anadolu iklimini düzeltmek için, güneyi (anılan her iki alanı), sulamak ve ağaçlandırmak zorundayız.

TEMYİZ VE İSTİNAF MERCİİ OLARAK DANIŞTAY

Orhan TÜZEMEN
Danıştay Kanun Sözcüsü

GİRİŞ:

- I — İstinaf ve temyiz'in anlamı
- II — Danıştayın Yüksek Mahkeme olarak durumu
- III — Temyiz davalarının teşekkülü :
 - A — Temyiz davalarına konu olacak kararlar
 - B — Kimler temyiz davası açabilir?
 - C — Şekle ait şartlar
 - D — Yürütmenin durdurulması
- IV — Temyiz davasının nedenleri :
 - A — Görev ve yetki dışı karar verilmesi
 - B — Şekle aykırılık
 - C — Mevzuata aykırılık
- V — Temyiz davalarının sonuçları

Sonuç

Giriş:

Danıştayın temyiz ve istinaf mercii olarak incelenebilmesi yüzlerce sayfalık bir yazıyı zorunlu kılar. Nitekim İdare Hukukunun mükemmel surette geliştiği Fransada Devlet Şurasının sadece temyiz mercii olarak etüdünü yapan 250-300 sayfalık monografiler mevcuttur. Bizim burada yapabileceğimiz şey ise, yazının İdare Dergisine girecek bir makale olması sebebiyle, konuyu özet şekilde belirtmek; bilhassa 1961 Anayasası ve 521 sayılı Danıştay Kanunu önünde bazı problemleri ortaya koyarak, yer yer, İdarî Yargı ajanında aramızda geniş benzerlikler bulunan Fransanın durumu ile kıyaslamalara girişmek olacaktır.

I — İstinaf ve temyizın anlamı :

Modern adalet anlayışı, artık hakimlerin yanılmayacağı kaidesini kabul etmemektedir. Kazai nitelikte, hükmedilmiş kararların, hiyerarşisinde daha üst sırada, daha tecrübeli, kompetan hakimlerden teşekkül eden ve heyet halinde çalışan yargı meretlerince denetlenebilmesi esas alınmıştır. Eğer ilk derece yargı karan üst derece bir yargı mercii tarafından ele alınarak bütün maddî ve hukukî yönleriyle bir kere daha inceleniyor ve kesin sonuca bağlam yorsa “istinaf” sözkonusudur. Dolayısıyla istinaf mercileri de ikinci derece yargı merciidirler. Temyiz ise sonuncu derecede karar ittihaz eden yargı mercileri kararlarının temyiz mercii önünde sadece hukukî yönden denetlenmesidir. Temyiz mercii yurt çapında ve genellikle tek yüksek bir “inceleme mercii”dir, bir “derece mahkemesi” addedilemez. Keza ihtilafı üçüncü safhada ele almış olsa dahi “üçüncü derece mahkemesi” diye asla tavsif edemez, (Prof. Rivero, Droit Administratif, s. 201 - R. Odent, Contentieux Administratif, s. 531 - Ord. Prof. Sıddık Sami Onar, İdare Hukukunun Umumî Esasları, s. 1992). Temyiz mercii, davayı maddî yönleriyle yeniden ele alıp çözümlemez, alt yargı mercii kararında hukukî hata olup olmadığını araştırır; bulursa kararı ortadan kaldırmakla yetinir. Bu sebepledir ki Fransada temyiz davaları (recours en cassation), iptal davalarının (recours en annulation) bir çeşidi olarak kabul edilir. Mevzu hukukumuzdaki iptal davasının Fransadaki adı Recours pour excès de pouvoir’dir ve bu orada geniş anlamdaki iptal davalarının bir diğer çeşididir (Prof. Waline, Droit Administratif, s. 204).

II — Danıştayın Yüksek Mahkeme olarak durumu :

1924 Teşkilâtı Esasiye Kanununda Şurayı Devlet yürütme bölümü içinde mütalâa ediliyordu. Bu husus Fransızların, “idareyi ancak kendisi yargılayabilir, idare adliyenin yargı denetimine bırakılamaz” düsturuna uymamızın bir sonucuydu. Bugün dahi Fransada Devlet Şurası idare içerisinde kabul edilir. Bu, onun Dava Dairesi yoluyla millet adına yargı yetkisini kullanmasına engel teşkil etmez. 1963 yılında, bir mülakat sırasında Fransa Adalet Bakanı veciz bir surette şöyle demiştir : “Le Conseil d’Etat n’est pas extérieur à l’administration. Il est l’administration qui se Juge. (x)” (Le Monde, 1 Août 1963, R. Odent, Contentieux Admi-

(x) “Devlet Şûrası idarenin dışında değildir. O, kendi kendisini yargılayan idaredir,”

nistratif, s. 19). (İktibas ettiğimiz cümlelerin türkçe tercümeleri hususunda, İtalyanların “Traduttore, Traditore : Mütercim haindir” düsturuna inanan bir kimse olduğumuzdan, iddiali değiliz. Aslına ihanet etmeden kısa, veciz cümleleri dilimize aynen aktarmayı imkânsız görüyoruz; hatamız görülürse bağışlanacağımızı umarız).

1961 Anayasamız Danıştay yargı bölümü içerisine alarak Yüksek Mahkemeler arasında zikretmiştir. Bu suretle ona memleketimizin şartlarına daha uygun olarak, yasama ve yürütme organları karşısında tam bir bağımsızlık verilmek istenmiştir.

Anayasanın 149. maddesi ilk fıkrası, “Danıştay, kanunlarına başka İdarî yargı mercilerine bırakmadığı konularda ilk derece ve genel olarak üst derece idare mahkemesidir.” şeklinde tedvin edilmiştir. Burada dikkatimizi çeken bir husus Danıştaydan daima derece mahkemesi olarak bahsedilmesidir. Halbuki yukarıda arzettiğimiz üzere temyiz mercilerinin derece mahkemesi olarak nitelenmemesi daha uygundur. Nitekim Yargıtay’a ilişkin 139. maddede, isabetli bir buluşla, “son inceleme mercii” terimi kullanılarak hukukî nüansa yer verilmiştir. Üst derece mahkemesi teriminin ise istinaf mercileri için kullanılması icabeder. Danıştayımızın da hem istinaf hem de temyiz mercii olabileceği hesap edilerek maddenin kaleme alınması daha isabetli olurdu. Bu arada şu hususu açıklayalım ki Anayasanın metninde olsun zabıtlarında ve gerekçelerinde olsun birbirini tutmayan ifadeler fazladır; bir hukukçu ve emekdar gazeteciye “Anayasa bir asansör Anayasa mıdır? Onu bilmem, ama vuzuhsuz bir Anayasadır. Bu da bu mübarek anamızın kabahati değil, onu yapanların kanun yazmayı iyi bilmemelerinden ileri gelmiştir. Çünkü kanun yazmak da ayrı bir marifetim” dedirtecek derecededir : (Burhan Felek, Cumhuriyet Gazetesi, 19.6.1967).

Gerek idare gerekse İdarî yargı alanında aramızda geniş benzerlikler bulunan Fransanın mevzuatında Ord. 3.7.1945, madde : 32) Devlet Şurasının istinaf ve temyiz mercii olması hususu şu veciz cümleyle ifade olunmuş : “Il est Juge d’appel des decisions rendues par les Juridictions administratives de premier ressort, ilk connaît des recours en cassation dirigés contre des decisions des juridictions administratives rendues en dernier ressort. (x)”; dolayısıyla onun Fransız İdarî yargısındaki yeri açıklıkla, teoriye de uygun olarak belirtilmiştir.

(x) “O ilk derecede ittihaz edilmiş İdarî yargı mercii kararlarına karşı istinaf hâkimi, sonuncu derecede ittihaz edilmiş İdarî yargı mercii kararlarına karşı da inceleme merciidir.”

Tekrar Anayasamızın 140. maddesine gelelim. Buradaki Ord. Prof. S. S. Onar başkanlığındaki heyetin ön tasarısında kullanılan “son inceleme merciidir” terimi terkedilerek, “üst derece mahkemesidir” ifadesiyle Danıştayımızın temyiz mercii durumundan çıkarılarak, ileride bölge idare mahkemeleri kurulduğu takdirde onun istinaf mercii olması nu düşünülmüştür? Zannetmiyoruz; çünkü gerekçede son paragraf, aynen “Diğer taraftan sevkolunan bu madde ile ilk derece İdarî mahkemelerin kararlarını temyizen tetkik edebilecektir” şeklinde ifade olunmuştur. Bu durumda sormak lâzımdır : “peki, disiplin cezası uygulayan, tamamiyle bağımsız olduklarında şüphe olmayan, genellikle çift dereceli çalışan, kazai nitelikte karar veren, ezcümle Barolar Yüksek Haysiyet Divanı, Üniversite Senatosu ve Üniversitelerarası Kurul, Yüksek Hakimler Kurulu 3. Bölümü ve Genel Kurulu gibi İdarî yargı mercilerinin kararlarına karşı Danıştaya artık temyiz dâvası açılamıyacak mıdır? Bir Barolar Yüksek Haysiyet Divanı kararını İdarî nitelikte kabul etmeye imkân varımdır? Gerçi Fransada da 1880 yılına kadar temyiz dâvalarına iptal dâvaları gibi bakılmıştır ama bu tarihten sonra büyük hukukçu Laferriere’in ortaya koyduğu iptal dâvası-Temyiz dâvası farkı, gerek jürisprüdans gerekse doktrin tarafından ittifakla benimsenmiştir. Memleketimizde de Danıştayımız, mevzuata da uygun olarak, iptal ve temyiz dâvalarını birbirinden ayırmak suretiyle şimdiye kadar yerinde bir uygulama yapmıştır. Ancak 1961 Anayasasının metni ile zabıtları arasındaki mütenakız ifadeler, kazaî karar, İdarî yargı mercii, mahkeme gibi müesseselerin anlamlarında tereddütler yaratmıştır. Neyse ki Anayasa Mahkemesi bazı kararlarında (ezcümle : 1963/75-1963/129, 1966/16^1966/28)’ mezkûr

mefhumları izah ederek meseleye vuzuh vermeyi başarmış bulunmaktadır.

31/12/1964 de yürürlüğe giren Danıştay Kanunu haklı olarak temyiz dâvasına yeniden ver vermişti". Henüz tek dereceli bölge idare mahkemesi veya tek dereceli vergi mahkemeleri kurulmadığından istinaf düşünülmemiştir. Henüz Danıştayımız hiçbir surette istinaf mercii değildir. Hernekadar bazı mer’î mevzuat hükümleri (ezcümle Taşocakları Nizamnamesi m : 27) Danıştava istinaf müracaatından bahsetmekte ise de 521 sayılı Kanun muvacehesinde bu hükümlerin zımnen mülga addedilmesi lâzımdır. Ancak ileride sözü geçen mahkemeler tek dereceli olarak teessüs ederse Anayasadaki “üst derece mahkemesidir” terimine de uygun olarak on-

ların kararlarına karşı Fransada olduğu gibi Danıştay'ımızın istinaf mercii şeklinde görev ifa etmesi kanaatimizce zarurî olacaktır.

III — Temyiz dâvalarının teşekkülü :

A — Temyiz dâvalarına konu olacak kararlar : 521 sayılı Danıştay Kanunu, bu konuda daha açık tadadî mahiyette hükümler ihtiva eden 3546 sayılı Şurayı Devlet Kanununun 24. maddesini bertaraf ederek, 31. maddesiyle tek cümlelik” İdarî yargı mercilerinden özel kanunlarına göre kesin olarak verilmiş olan ve üst yargı mercii bulunmayan yargı kararları., temyiz yoluyla kesin olarak görülür” hükmünü getirmiştir. Bu hükmün şerhine girişmeden önce Hükümet tasarısında yer alan şeklini de burada göstermek istiyoruz : idarî yargı mecilerinden özel kanunlarına göre kesin olarak verilmiş olan ve üst yargı mercii bulunmayan veya üst yargı mercilerine başvurulması kanunen kabil olmayan yargı kararları., temyiz yoluyla kesin olarak görülür”. Ancak tasarının Cumhuriyet Senatosunda bugünkü şekle kalbedilen 31. madde daha kapalı bir ifade tarzına büründüğünden Danıştayımızda tefsir ve tatbik tarzı henüz istikrar bulmuş değildir. Cumhuriyet Senatosu zabıtlarından mezkûr metnin değiştirilmesine ilişkin makûl sebepler çıkarılamamaktadır. Onun için biz sözügeçen kanun maddesini teoriye uygun olacak şahsî görüşümüzle açıklamaya çalışacağız :

Kanun maddesinde geçen İdarî yargı mercii ve yargı kararı mefhumları üzerinde ısrarla durmak lâzımdır. Her iki mefhum üzerinde gerek bizde gerekse, sayın hocamız İhsan Kuntbay'ın ifadesiyle idare hukukunun dantela gibi işlendiği Fransada ne jürisprüdans ne de doktrin ittifak edememektedir. Hukuk ilmine büyük hizmetleri dokunan Jeze, Duguit, Carre de Malberg, Kelsen gibi batılı âlim hukukçular dahi kazaî karacın mahiyeti ve kriterleri üzerinde hemfikir değildirler. Fakat yine de kazaî karar pek güç olsa bile belirli bir hudut içerisinde alınabilmiş bir kavramdır. Mevzu hukuk yönünden tabîî olarak bir tasarrufun kazaî nitelikte olup olmadığı hususunda son sözü söyleyen, İdarî yargıda son inceleme mercii bizde Danıştay ve Fransada Devlet Şurasıdır.

Türk ve fransız İlmî ve kazaî içtihatları muvacehesinde bir kararın kazaî nitelikde addedilebilmesi için muhtelif kıstaslar eleştirilmektedir. Bunlar genellikle şekli (formel), maddî (materiel), uzvî (organique) kriterlerdir. Bir kararı kazaî olarak nitelemek

için araştırılması gereken hususları şöylece sıralayabiliriz : 1 — Ortada bir ihtilaf, bir uyuşmazlık bulunmalıdır 2 — Bir hak veya menfaat ihlâl edilmiş olmalıdır 3 — Bir itiraz, bir talep, bir başvurma bulunmalıdır 4 — Kararı alacak merci kanunla kurulmuş ve nisbeten bağımsız olmalıdır 5 — Karar, bir inceleme, araştırma veya tahkikat sonucu, tarafların iddia ve müdafaalarına yer verildikten sonra gerekçelerle ittihaz edilmelidir 6 — Sonuç, ilgili merci tarafından kesin bir tarzda, muhkem kaziye karakterinde, hukukî gerçeği ortaya koyar şekilde tezahür etmelidir. Ancak, arzettığımız unsurların hepsi birden birarada bulunmayabilir, bazan bir veya ikisinin noksan olması o tasarrufun kazailiğine halel getiremez. Durumu takdir Danıştaya ait bir yetkidir,

İdarî yargı mercii mefhumuna gelince : Prof. Waline'in tarif ve izahlarından istifade ederek (Droit Administratif, 1963, s. 32, 171) İdarî yargı mercii (jürisdiction administrative), “kanunen kazaî nitelikte karar ittihaz etmek için kurulan, kararları Danıştayın temyiz denetimine tabî bulunan İdarî heyetlerdir” diye tanımlayabiliriz; ve adigeçen profesörün şu cümlelerini hukukçularımızın bilhassa dikkatine sunarız : “La jürisdiction ne peut se définir que comme l'action de dire le Droit, à l'occasion dun cas determine-qui n'est pas forcement contentieux avec force de chose jugée.” “Il y a des autorités juridictionnelle et il y a une fonction contentieuse, mais il n'y a pas de fonction juridictionnelle.” (x)

Anayasamızın Kurucu Meclisteki müzakerelerinden yer yer İdarî yargı mercii'nin bağımsız mahkeme anlamına alındığı anlaşılmakta ise de bu görüşe mutlak olarak itibara imkân yoktur. Yine Temsil çiler Meclisi zabıtlarından birbirini tutmaz ifadelerden birkaç örnek verelim : Prof. T. Feyzioğlu sormaktadır, bağımsız bir heyet olan ve ekseriyeti Yargıtay hakimlerinden kurulu Baro Yüksek Haysiyet Divanı kararına karşı da Danıştaya gitmeye lüzum var mıdır? Komisyon sözcüsü bir diğer öğretim üyesi Turan Güneş şu cevabı veriyor : “Buradaki üyelerin niteliğinin aynı zamanda kaza organı olmasını söyleyebilmek doktrinin halledeceği bir mevzudur. Burada, bulunan hâkim teminatına sahipse bu kaza mercii sıfatını

(x) “Hüküm verme, belirli bir hâlde (ki bunun behemehal bir ihtilâf olması şart değildir) hukukun ne olduğunu muhkem kaziye şeklinde ortaya koymaktır denebilir.” “kazaî nitelikte karar (hüküm) veren otoriteler vardır, bir yargı fonksiyonunun ifası keyfiyeti vardır, fakat kazaî nitelikte karar (hüküm) verme fonksiyonu diye birşey yoktur.”

kazanacaktır, maddenin şümulü içme girer” (K. Öztürk T.C. Anayasası kitabı s : 3210). Halbuki doktrinin hukuk kaidesi olmadığı hemen her kamu hukuku eserinde belirtilmiştir (meselâ Prof. Waline, Droit Administratif, 1863, s : 112). Bir İdarî heyetin yargı kararı verip vermediğini, İdarî yargı mercii olup olmadığını da, kanunlarda sarahat yoksa, jürisprüdans tespit eder..

Aynı konuda Prof. Ragıp Sarıca da söz olarak şunları söylemektedir : “Hakkı kaza Türk Ulusu açana icra edilir. Yoksa idare adına hakkı kaza, meslekî teşekküller adına hakkı kaza, baro adına hakkı kaza, üniversiteler... adına hakkı kaza icra edilemez?... elbette son müracaat mercii Türk Ulusu adına hakkı kazayı icra eden mahkemedir” (T.C. Anayasası kitabı s : 3214). Sayın hocamızın bu sözlerinin hassaten son cümlesi gerçeğin tam ifadesidir. Ama daha önceki “meslekî teşekkül adına, üniversite adına hakkı kaza icra edilemez” sözlerine, onun da feyzaldığı parlak fransız doktrinine ve jürisprüdansına dayanarak katılamıyoruz : Meslekî teşekkül adına, üniversite adına hakkı kaza olur ve buna fransızlar juridiction Professionelle derler, juridiction Universitaire adını verirler (Prof. Waline, Droit Administratif, 1963, s : 171). Ancak kendilerinin isabetle belirttikleri gibi son söz, temyiz mercii, Millet adına yargı yetkisini kullanan yüksek mahkemeye, Danıştaya mevdu dur. (Anayasa Mahkemesinin 1963/75-1963/129 sayılı kararına bakınız.) O halde idare içerisinde kazaî karar alan İl İdare Kurulu, Vergi İtiraz ve Temyiz Komisyonları, Meslekî Teşekküller Yüksek Haysiyet Divanları, disiplin uygulamasında Üniversite Senatosu ve Üniversitelerarası Kurul ile Yüksek Hâkimler Kurulu 3. Bölümü ve Genel Kurulu gibi İdarî heyetleri İdarî yargı mercii olarak nitelemek zaruridir. Halen memleketimizde bağımsız mahkeme sıfatıyla Millet Adına yargı yetkisini kullanan yegane merci Danıştaydır, dolayısıyla adı geçen İdarî varğı mercii kararlarının Danıştayın temyiz denetimine bağlı tutulması tabiidir. İleride bölge idare mahkemeleri kurulsa bile meslekî teşekküller ve üniversiteler gibi müesseselerin dışınım kurullarının (ki içerisinde yüksek hâkimler, profesörler gibi mümtaz, yüksek rütbeli zevat bulunmaktadır) kararları hiçbir surette mahallî idare mahkemelerinin denetimine bı rakıl ama z. Keza disiplin cezası uygulama işinin mezkûr disiplin kurullarından alınarak mahallî idare mahkemelerine verilmesi asla düşünülemez.

Yine temyiz dâvaları başlığını taşıyan, Danıştay Kanununun 31. maddesine dönelim : Bu madde İdarî yargı mercilerinin her

çeşit yargı kararlarının temyizine imkân vermemektedir. Fransada olduğu gibi ara kararlarının temyizi yolu bizde öngörülmemiştir. Kanunun ifadesiyle “özel kanunlarına göre kesin olarak verilmiş olan” yargı kararlarının temyiz edilebilmesi mümkündür.

Yurdumuzda kazaî nitelikde karar veren İdarî heyetler genellikle iki derecelidir. İlk derecede kazaî karar veren İdarî heyetlerin üzerinde genellikle kendi istinaf mercileri bulunmaktadır. Dolayısıyla idare içerisindeki yargı mercilerinden ikinci derecedekiler kesin karar alabilmektedirler. Bunlardan Vergiler Temyiz Komisyonu da, temyiz adım taşınmasına, hatta bazı temyiz usullerini uygulamasına rağmen, istinaf merciinden başka birşey değildir.

Özel kanunlar İdarî yargı mercilerinin hangi kararlarının kesin olduğunu belirtmektedirler. Bu, genellikle yukarıda arzettiğimiz gibi istinaf merciinin kararı olmaktadır. Fakat kanun vazı tarafından muhtelif sebeplerle ilk derece yargı merciine de kesin karar alma yetkisi tanınmaktadır. Bu takdirde istinaf yolu kapatılmış demektir. Bu çeşit kararlara karşı da ancak Danıştaya temyiz yoluyla başvurulması icab edecektir : (4357 sayılı kanunun 7, b maddesine göre üç günlüğe kadar maaş kesme cezasına öğretmen tarafından itiraz edilemez; Millî Eğitim Bakanlığı İnzibat Meclisine istinaf müracaatı yoktur; ancak Danıştaya temyiz davası açılabilir. Keza Yüksek Hakimler Kurulu Üçüncü Bölümünün bir hâkime uyguladığı ihtar cezasına karşı 45 sayılı kanunun 50. maddesi gereğince Y.H.K. Genel Kuruluna istinaf müracaatı yolu kapatılmıştır; hâkim ancak Danıştaya temyiz dâvası açabilir. Keza İlçe İdare Kurullarının bazı kazaî kararlarına kanun vazı tarafından “kesin” vasfı verildiğinden bunlara karşı da istinaf yolu kapatılmış sayılacağından İl İdare Kurullarına gidilemez, doğrudan doğruya Danıştaya temyiz dâvası açılmalıdır.)

Bu durumda Danıştay Kanununun 31. maddesindeki hükmün eleştirilmesine girişilirse, “İdarî yargı mercilerinden özel kanunlarına göre kesin olarak verilmiş olan” ifadesinden sonraki “ve” rabıtının, “veya” anlamında yorumlanmasının İdarî yargı esaslarına daha uygun düşeceğini savunacağız. Kanun maddesindeki “üst İdarî yargı mercii bulunmayan” ifadesine gelince : Sayın hocamız S.S. Onar, bunun, ileri sürdüğü bazı sebepler dolayısıyla, “hukukî bir değeri ve tatbik sahası olmadığı” kanaatindedir (İdare Hukukunun U. E. 1966, s ; 1908). Ancak biz, ender de olsa mezkûr hükmün tatbik yeri olduğu görüşündeyiz : 5442 sayılı kanunun 62.

maddesine göre juge d'attribution olarak muayyen iptal dâvalarına bakan İl İdare Kurullarının kararlarını buna misal gösterebiliriz. İl İdare Kurullarının üzerinde bir istinaf mercii, üst idari yargı mercii, bulunmadığından kararlarına karşı ancak Danıştaya temyiz yoluyla (ki aslında istinaf yoluyla olması lâzımdı) başvurulması gerekecektir.

B — Kimler temyiz dâvası açabilir :

Mevzuatımızda bu hususta sarahat yoktur. Türk ve fransız kazaî içtihatlarına göre temyiz dâvasını, ancak İdarî yargı mercii önünde taraf olmuş veya temsil edilmiş kimse (diğer tarafı hasım göstererek) açabilir. İptal dâvalarında olduğu gibi menfaati haleldar olan herkes temyiz davası açamaz. İdarî yargı merci kararına muhalif kalmış üye veya istinaf mercii tarafından kararı bozulan ilk İdarî yargı mercii, Danıştaya temyiz dâvası açmaya ehil sayılamazlar; çünkü onlar dâvanın tarafı değil hâkimidirler. Keza İdarî yargı mercii kararı lehine olan tarafın, kararı Danıştay önünde temyiz etmesinde bir menfaati yoksa; temyiz talebi sırf meseleyi bir kere de yüksek mahkemeden geçirmek için yapılıyorsa; veya sadece gerekçeye itiraz ediyorsa, temyiz dâvası kabul edilmemektedir. Fransada “kanun yararına” olarak bakanlara tanınmış olan temyiz talebinde bulunma yetkisi, mevzu hukukumuzda İdarî yargıda öngörülmemiştir.

C — Şekle alt şartlar ve süre :

521 sayılı Kanunun 63. maddesi gereğince temyiz dâvalarının “Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçelerle” açılması lâzımdır. “Dilekçelerde : 1 t— Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya ünvanları veya adresleri, 2 ı— Dâvanın konusu ve sebepleri ile dayandığı deliller, 3 •— Temyiz olunan kararın yazılı bildirim tarihi, “gösterilmeli, “ve varsa yazılı bildirimin veya kararın ve müsbet evrakın asılları veya tasdikli örnekleri” eklenmelidir.

521 sayılı Kanunun 67. maddesi son fıkrası gereğince de “İdarî yargı mercilerinden çıkan kesin yargı kararlarına karşı Danıştaya temyiz yoluyla başvurma süresi, özel kanunlarda ayrı süre gösterilmeyen hallerde, bu kararın tebliğinden itibaren doksan gündür”. Üst makamlara başvurma başlığını taşıyan ve dâva süresinin durmasına ilişkin 70. madde, “temyiz yoluyla Danıştaya açılacak

davalarda uygulanamaz". 73. maddeye göre, "Danıştaya temyiz yoluyla başvurma için belli olan sürenin geçmesiyle temyiz hakkı düşer" se de "tafaflardan biri süre içinde temyiz yoluna başvurduğu takdirde diğer taraf cevap verme süresi içinde temyiz davası açabilir".

D — Yürütmenin durdurulması :

521 sayılı Kanunun 94. maddesinde açıklandığı üzere Danıştaya temyiz davası açılması bir "yargı kararının yürütölmesini durdurmaz," "Taraflardan birinin isteği halinde, teminat karşılığında yürütmenin durdurulmasına" dava dairelerince veya Dava Kurulunca karar verilebilir.

IV — Temyiz Davasının Nedenleri :

Temyiz müessesinin en önemli özelliği idarî yargı mercilerinden sonuncu derecede çıkmış yargı kararlarının sadece hukukî yönden denetiminin yapılması; mevzuatın yurt çapında aynı uygulama ve aynı yoruma kavuşturulmasıdır. Bir kanun maddesini her idam yargı mercii kendi anıl ayışına göre uygularsa bu husus sosyal düzende huzursuzluk yaratım Bunu önlemek için Anayasamız, adli yargıda Yargıtayı, askerî yargıda Askerî Yargı tayı ve İdarî yargıda Danıştayı tek temyiz mercii olarak kabul etmiştir. Bu sebeple ileri de vergi mahkemeleri kurulsa dahi sadece vergi konusunu çözümleyecek temyiz mercii tesis edilemez, onun kararlarının Danıştaya getirilmesi önlenemez.

Temyiz davasının açılış sebepleri 521 sayılı Kanunun 86. maddesinde üç fıkra halinde gösterilmektedir. Dikkat edilirse bunlar iptal davalarındaki iptal sebeplerinin aynıdır. Yalnız maksat yönünden kanuna aykırılık iptal davalarında iptal sebebi olduğu halde temyiz davalarında bozma sebebi olamaz. Bir İdarî yargı merciiinin maksat yönünden kanuna aykırı hareket ettiği iddiası kabul edilemez.

A — Görev ve Yetki dışında bir işe bakılmış olması :

Bu husus hem müsbet hem de menfî yönde tezahür edebilir. Meselâ bir İdarî yargı mercii aslında adli yargıya ait bir davaya bakmış olabilir, veya aksine, görevi içine giren bir konuyu "adli mahkemelere aittir" gerekçesiyle çözümlemekten kaçınabilir, o

takdirde görev yönünden yanlış karar verilmiş demektir. Keza bir İdarî yargı mercii aslında Danıştayın bakması gereken bir davaya bakmış olabilir veya bakması gerektiği bir davayı “bu Danıştayın yetkisine girer” diye reddetmiş olabilir, bu takdirde de yetki yönünden hatalı karar verilmiş demektir. 521 sayılı Kanunun 68. maddesi ikinci fıkrasına göre de, İdarî yargı mercileri tarafından Danıştayın yetkisine giren bir uyuşmazlık esasından halledilmiş ise onun kararına karşı süresinde dava açıldığı takdirde bu mercilerin kararı bozulur ve başka ret sebebi yoksa dâvanın esası hakkında Danıştayca kesin karar verilir.

B — Usul hüküm ve kurallarına uyulmamış olması :

İdari yargının belirli bir düzen içerisinde yürütülmesi için konulmuş kaidelerin bütünü usul hüküm ve kurallarını teşkil ederler. Mezkûr hüküm ve kurallar yersiz formaliteler değildir, aksine keyfiligi önlemek için ortaya konulmuşlardır. Büyük alman hukukçusu Ihering’in ifadesiyle : “Ennemie juree de l’arbitraire, la forme est la socur jumelle de la liberte.” (x)

Usul hüküm ve kurallarına misal olarak : İdarî yargı mercisinin teşekkül tarzına, işleyişine (üyelerin kalitesi, müzakere ve karar nisapları gibi) sürelere, kazaî kararın şekline ilişkin hükümler gösterilebilir. Ezcümle 5442 sayılı kanunun 62. maddesine göre bir iptal davasını çözümleyen İl İdare Kurulu Danıştay muhakeme usulüne tâbi olduğundan kararında 521 sayılı kanunun 91. maddesinde zikredilen hususları bulundurması lâzımdır. Buna riayetsizlik, temyiz davasında bozma sebebi teşkil edecektir.

C — Mevzuat hükümlerine aykırı karar verilmesi :

Bu hüküm, diğer fıkralardaki temyiz sebepleri gibi hudutları belirli nitelikte değildir. Bazı açıklamalara girişmek zaruridir, önce mevzuat kelimesi üzerinde duralım. 521 sayılı Kanun, eski Şurayı Devlet Kanundaki (madde 47, B) “kanun ve nizamnameye aykırı karar verilmesi” fıkrasını haklı olarak terk etmiş, yerine “mevzuatı almıştır. Türk Hukuk Lûgatına göre mevzuat, “kanun, nizamname, kararname, talimatnamelerin ihtiva ettiği hükümler” dir. Ancak bu tarif, kanun hükmünü tefsir için yeterli değildir. Çünkü

(x) “Keyfilğin yeminli düşmanı olan şekil, hürriyetin ikiz kardeşidir,”

doğruca Anayasaya, Danıştay İçtihadı Birleştirme kararlarına, bir diğer muhkem kaziyeye ve yazılı olmayan genel hukuk ilkelerine aykırılık dahi birer temyiz sebebi olabilirler. Fransada mevzuata aykırılık yerine genellikle violation de la loi ifadesi kullanılmaktadır. Fakat R. Odent'in (Contentieux Administratif, s : 1322) kullandığı violation de la regle de droit ifadesi gerçeğe en uygun olanıdır. Bu sebeple kanaatimizce Danıştay Kanununun 86, B maddesinin de "hukuk kurallarına aykırı karar verilmesi" şeklinde kaleme alınması daha yerinde olurdu; veya mevzuat yerine "yasa" terimi kullanılabilirdi; ancak "yasa" kelimesi teknik anlamdaki "kanun" yerine değil de "hukuk kaideleri manzumesi" olarak alınmak şartıyla..

Mevzuat hükümlerine aykırılığın mahiyetine gelince : Evvelce arzettiğimiz gibi temyiz müessesesinin hikmeti vücudu hukuk birliğini sağlamaktır. Onun için temyiz mercileri alt yargı mercilerinin vakıaları ve delilleri takdir edişine karışmayarak sadece hukukî hata olup olmadığını araştırırlar. Fransada ve bizde Yargıtay bu hususa riayet ederek fonksiyonuna uygun bir hareket tarzı takip eder. Ancak yine Fransada ve bizde Danıştay, İdarî yargı mercilerinin delilleri takdir edişine dahi bazan haklı olarak müdahale etmek zorunda kalmaktadırlar, ve fakat bunu yine hukuki bir hataya bağlamayı başarmaktadırlar. Contentieux Administratif eserinin sahibi Fransız Devlet Şurası üyesi R. Odent bunu şöyle izah etmektedir : "Hakimlik, hüküm verme, irticalen yapılacak bir şey değildir, yargı görevini ifa için tam tarafsız bir irade ve ruh selameti yetmez, ciddi bir- hazırlık ve sağlam bir formasyona da ihtiyaç vardır. Diğer taraftan İdarî yargı mercii üyelerinin genellikle iyi niyet sahibi olmalarına rağmen - adlî yargının aksine olarak - ekserisinin hâkimliği meslek edinmiş kimseler olmaması sebebiyle usul hükümlerini iyi bilmedikleri ve ayrıca meslekî bir taassubun tesirinde kaldıkları müşahade edilmektedir". Yine R. Odent'in ilave ettiği gibi "nazarî hukuk bilgileri, hukukun genel prensiplerini uygulama sahasına koymanın mekanizmasını teşkil eden usul hüküm ve kurallarına ilişkin geniş bilgilerle takviye edilmezse yetersiz kalır ve hatta boşa gidebilirler."

Vakılara ilişkin, sadece vakıa ve delillerin takdirinin ötesine geçen, hukukî bir hata olarak kabul edilerek bozma sebebi sayılan hususlar şunlardır :

1 — Maddî vakıaların mevcut olmaması (inexactitude materielle des faits) : Eğer Danıştay kendisine intikâl eden dâva dosyasında İdarî yargı merciinin kararına mesnet ve gerekçe yaptığı maddî vakıaların esasen mevcut olmadığını görürse müdahale etmektedir. Çünkü İdarî yargı mercii kararı kanunî mesnetten mahrum (manque de base legale) sayılmaktadır.

2 — İdarî yargı merciinin, hükmüne esas teşkil eden maddî vakıları tahrif etmiş olması (denaturation des faits) : Meselâ bir meslek mesubu yazdığı makalede İlmî objektif tenkitler yapmıştır. İdarî yargı mercii bunu bağı bulundığı teşekkülü istihfaf edici veya siyasî mahiyette saymıştır, dolayısıyla vakıları tahrif etmiştir. Danıştay bu hususta da temyiz denetimini yapmaktadır.

3 — Vakıaların hukukî tavsifinde (qualification juridique des faits) hata yapılmış olması : Meselâ bir meslek mensubu bir fiili “ıfraz derecede” ika ettiği için İdarî yargı merciince cezalandırılmıştır. O fiilin “ıfraz derecede” olup olmaması, vakıanın vasıflandırılmasıdır; dolayısıyla bu konuda son söz temyiz mercii Danıştaya aittir.

Vakılara ilişkin arzettiğimiz hususlarda Danıştay’ın denetimini hakkiyle yapabilmesi için İdarî yargı mercii kararının vakılara ilişkin gerekçeler de ihtiva etmesi ve ayrıca hüküm fıkrasının vakılara ilişkin gerekçe kısmıyla mantikî bir bağlilik ihtiva etmesi zaruridir. Bu hususlar yerine getirilmezse Danıştay bozma kadarı vermek zorunluluğunu hissedecektir.

V — Temyiz Dâvasının Sonuçları :

Danıştay temyiz yoluyla kendisine intikal eden yargı merciinin kazaî kararında hata görmezse dâvayı reddedecek; 521 sayılı Kanunun 86. maddesinde açıklanan sebeplerden birinin mevcudiyeti halinde ise, 85. madde gereğince, bozma kararı verecektir. Ancak kanun vazı temyiz müessesesine tam intibak etmeyen ve istinaf mercilerine ait olan bir yetkiyi, muayyen kayıt ve şartlarla (dâva evrakının ve lüzumu halinde getirilecek dosyanın incelenmesinden maddî vakılar hakkında edinilen bilgilerin yeter görülmesi veya uyuşmazlığın sadece hukukî noktalara ilişkin olması halinde) İdarî yargı merciinin kararını kaldırarak işin esası hakkında karar verebilmeyi, dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kumluna tanımış bulunmaktadır. Temyizin teorisine uygun değilse de bu amprik ve

pragmatik hâl tarzı memleketimizdeki düzenin icabı olarak kabul edilebilir. Fakat kanaatimizce Danıştayın bu yetkisini kullanabilmesi, uyumsuzluğun alt yargı mercilerinde tek dereceli olarak karara bağlanmış olduğu hallerde mümkündür. Ezcümle 5442 sayılı Kanunun 62. maddesine göre ittihaz edilen bir karar veya Vergi İtiraz Komisyonunun 6183 sayılı Kanunun 58. maddesine göre ittihaz ettiği bir karar (ki tek dereceli olarak sonuçlandırılmışlardır) bozularak idarenin işleminin de iptali kararlaştırılabilir. Eğer ihtilaf alt- yargı mercilerinde iki dereceli olarak halledilmiş ise (meselâ vergi dâvalarında, meslek teşekküllerinde disiplin cezası uygulamasında olduğu gibi) Danıştayın hem nihai kararı vermiş olan istinaf merciinin kadarım bozması, bilahara da ilk yargı merciinin kararını bozması ve sonunda idarenin işlemini iptale tevessül etmesi tecviz edilemez. Çünkü 86. madde bir yargı kararının bozulmasına imkân vermiş olup üst üste iki kararın kaldırılmasına müsait değildir. Bu takdirde istinaf merciinin kararının bozulmasıyla yetinilmesi zaruridir. Danıştayın bozma kararındaki direktiflere göre işi incelemek istinaf merciine terettüb eden bir ödevdir. Kanunî ifadesiyle “iş. bozma kararı dairesinde kararı bozulan İdarî yargı mercii tarafından yeniden” incelenecektir.

Temyiz dâvalarının sonucunun bir hususiyeti de nisbî (relative) olması; Danıştay kararlarının yalnız taraflar için (inter partes) muhkem kaziye teşkil etmesidir, iptal dâvalarında olduğu gibi herkes için (erga omnes) hüküm ifade eder bir kuvvet temyiz dâvalarında söz konusu olamaz.

Temyiz dâvalarında Danıştay, artık kendisi için incelenecek bir konu kalmadığını görürse (meselâ inzibati ceza temyiz sırasında affa uğramışsa) “karar ittihazına mahal yoktur” diyecektir.

Bir diğer önemli hususa da temas edelim : İdarî yargı mercilerinin hatalı kararlarının Danıştayca bozulması iptal dâvalarının aksine olarak İdarî yargı merciinin ve idarenin tazminata mahkûm edilmesine cevaz verdiremez.

Sonuç :

Tekrar edelim ki bu yazımız, başlığım taşıdığı konuya panoramik bir bakıştan ibarettir. Derinlemesine, mufassal bir etüdün, bir hukuk doktora talebesi için tez olarak ele alınmağa degeceği düşüncesindeyiz. Makalemizi böyle bir teşebbüste bulunacak hukukçuya ithaf ediyoruz.

BİBLİYOGRAFI

Auby et Drago	— Traité de Contentieux Administratif
Bonnard	— Contrôle Juridictionnel de l'Administration
Carré de Malberg	— Contribution à la théorie générale de l'Etat
Ch. Debbasch	— Procédure administrative contentieuse et
procédure civile
Duez et Debeyre	— Traité de Droit Administratif
Duguit	— Traité de Droit Constitutionnel
Ke'sen	— Théorie pure du Droit
Laubadère	— Traité Élémentaire de Droit Administratif
Odent	— Contentieux Administratif
Onar Sıddık Sami	— İdare Hukukunun Umumî Esasları
Rivero	— Précis de Droit Administratif
Vedel	— Droit Administratif
Jacquemart	— Le Conseil d'Etat, Juge de Cassation
Jéze	— L'acte Juridictionnel et la classification
des recours contentieux. R.D.P. 1909
	— De la force de vérité légale attachée par la
loi à l'acte juridictionnel. R.D.P. 1913
Long, Veil, Braibant	— Les Grands Arrêts de la jurisprudence
administrative
ANAYASA MAHKEMESİ	— 1963/75-1963/129 ve 1966/16-1966/28
KARARLARI	

TERCÜMELER

FRANSA MİLLÎ İDARE OKULU

Çeviren : A. Ömer Evrensel
İçişleri Bakanlığı
Tetkik Kurulu Müşaviri

Plân :

Giriş :

I — Millî idare Okulu

II — Millî idare Okulunda Eğitim

III — Yabancı Öğrencilerin Kabulü

Sonuç

Bibliografya

Bu broşür, millî idare okulunun gayeleri, metodları ve yabancılara yetişmek imkânları hazırlaması bakımından çabuk ve çok geniş bilgi edinmek isteyenlere hitap ediyoruz.

Fransız İdaresi ve “Âmme Hizmeti” fikri :

Okuldan, onu Fransız idaresi ve “Âmme Hizmeti” kadrosu içerisine oturtmadan bahsetmek mümkün olmaz.

Devlet ünitesi şekli ve politik kudretin büyük merkeziyetçi karakteri itibarıyla, ulusun idare mekanizmasının esasım ancak merkezde Paris’de bulmak mümkün olur.

Zira, Paris’dedir ki kararlar ve icra emirleri çeşitli bakanlıklara ait merkezî idarelerce verilmektedir. Bu cihetle istişarî rolü olan ve anketleriyle iktidarın bilgi organı bulunan İdarî kontrolün bünyesi de Paris’de bulunmaktadır.

Federalizmin bulunmayışı ve ademi merkeziyetin hudutlandırılmış olması, Fransa’da; mahallî idarelerin kendiliklerinden biraz devletçi oluşunu sağlamış, ayrıca seçimle gelen mahallî otoriteleri de Paris’deki bakanlıklar kadar yetkili hale getirmiştir.

Devletin ve komün idarelerine ait yetkilerin dağılışı ile görevlerinin tahdidi, Fransa’da belediyeleri diğer memleketlerdekiyle boy ölçüşemeyecek durumda bırakmaktadır.

Bütün bu idarelerin tamamı, idare hizmetlerinin işleyişinde çalışanları içerisine alan “Âmme Hizmeti” fikrini de kapsar. Millileştirilmiş veya imtiyazlı âmme müesseseleri memurları ile, aynı zamanda her seviyede kendi özel okulları ve kendilerine mahsus kuruluş kanunları bulunan askerî örgütler bunun dışında kalmaktadır. Keza azil edilememe gibi özel hükümlerle himaye gören hâkimler için de böyledir. Mesleğe kabulleri ve yetiştirilmeleri “Adli İncelemeler Millî Merkezi” ince teminat altına alınan bu örgüt de E. N. A. nın tecrübelerinden faydalanmıştır.

Böylece sınırlandırılan âmme hizmeti alanında millî idare okulu kendine has bir görev almaktadır. “Devletin ileri kademelerinde” hizmet görece, yüksek devlet memurlarının kabul ve yetiştirilmelerini sağlamaktadır (Devlet Şûrası, Maliye Teftiş Heyeti, Sayıştay, Kordiplomatik, İl Kademelerindeki İdareciler, İhtisaslaşmış Teftiş ve Kontrol ile İdarî Mahkemeler), bu arada bakanlıkların yüksek

kadrolu kademelerindeki memurlar yetiştirilmektedir. (Sivil İdareciler)

Bu suretle millî idare okulu bir milyon üç yüz bin âmme hizmetlisinin içerisindeki 5 6 bin memurdan ibaret bir hiyerarşinin üstünde bulunmaktadır.

Her sene bu okula yüz memur kabul edilmektedir

Âmme hizmetinin özellikleri :

Okulun maksat ve gayesinin iyi anlaşılabilir ve değerlendirilebilmesi için, Fransa’da “memur” niteliğinin özel durumu dolayısıyla incelenmesi lâzımdır.

Hakikaten devlet hizmetlileri bizim memleketimizde çok açık olarak ferdileşmiş ve diğer faaliyetlerden ayırdedilebilen sosyal bir örgüt olmuştur.

Memuriyet niteliğinin karakteristik çizgilerinin belirmesi 1789 ihtilâline evveldir. O zaman, eski rejimde merkezî iktidar bir çok kimseleri halk hizmetinde kullanmağa başlamıştı.

1750 sıralarında ehliyet sınavları yapılarak elde edilen memuriyetler ve buralarda çalışanlara verilen maaşlar bir özellik taşımaktaydı. Bununla beraber ihtilâlden evvel ve ihtilâl zamanında memurların seçimle iş başına gelmeleri netice vermemiştir.

Burada şu fikri de kaydedelim ki âmme idaresi, özel sektörden çok ayrı bir şeydir. Biri diğerinden temel telâkkileri ve hareket metodları yönünden farklıdır. Âmme idaresi bilhassa ekonomik alanda devletin önemli ve çok geniş bir müdahalesini zorunlu kılar (Almanya ve Birleşik Amerika Devletleri hariç).

Bu da bize gösteriyor ki bir idare hukuku vardır. Bu istisnâî hukuk hemen fertlerle devletin arasındaki münasebetleri özel bir alanda mütalâa etmektedir. Bu itibarla Fransız idaresinin, özel faaliyetlerle münasebetli olarak, ulusun geniş ve bir bütün halindeki görevlerini yüklendiği görülür.

Bütün bunlar memurun, devlet hizmetinde belirli bir mesafeyi, hayatı boyunca aşarken; yüz yüze geleceği bütün zorlukları büyük bir ihtisasla ortadan kaldırmasını bilmeği icap ettirecektir.

Bizim yurdumuzda seçimle iş başına gelmiş memur görülmez, açık bir deyimle Fransa’da devlet hizmeti geçici bir meslek olarak

telâkki edilemez, zira memur hizmetine hayatı müddetince bağlanır.

Bu bakımdan memurlar özel bir zümrenin mensubudurlar.

Yalnız, hizmetlerine veya halk kudretinin temsilcilerine bağlı ve onların emrinde olarak görevlerini icra ederler. Bütün bu karakteristiklerden Fransız memurunu devlete bağliyan bağın tabiatı da ortaya çıkmaktadır :

Bu, para ve iş arasında yapılan ferdî bir anlaşma değil “Âmme Hizmeti Statüsü” altında toplanan kurallarla ortaya çıkan bir durumdur.

Böylece bu statü memurların hak ve görevlerini kanunlaştırır, geleneklerin “Şart”ını meydana getirir.

İşte ikinci dünya savaşı sonundan beridir ki Millî İdare Okulu bu kurulu düzen içerisinde yerini almış ve rolünü yerine getirmeye başlamıştır.

I — MİLLÎ İDARE OKULU

Tarihî Gelişme :

Bir çok yabancı memleketlerdekinin aksine “Fransız Âmme Hizmeti” kadrolarının kuruluşunu münhasıran üniversiteye bırakmaz. Her seviyedeki memurların çeşitli ihtisaslaşma kollarına göre bir çok okullarda pratik bir yetiştirmeyi sağlar.

Bu bakımdan Fransa’da büyük askerî okullarda görüldüğü gibi, teknik kabiliyete dayanan büyük ihtisaslaşma okulları vardır (Silâhlı Kuvvetler Hazırlık Okulu, vesaire).... yüksek mühendis okulları (Politeknik Okul, Maden Okulu, Yollar ve Köprüler Okulu).. veya geleceğin öğretmenlerini yetiştiren öğretmen okulları gibi.

İdareler, orta dereceli kadrolardaki memurların; programları profesyonel ve meslekî ihtiyaçlara göre hazırlanmış okullarda yetiştirirler : P.T.T. Okulu, Resimler Okulu, Gümrükler Okulu vesaire gibi.

Bu arada Mil î İdare Okulu âmme hizmeti alanında, yüksek derecede meslekî öğretim yapmaktadır. Üniversite öğreniminden sonra yapılan bu öğrenimin çok yanlı bir karakteri vardır. Öğrencilerin hepsi okul devresinden sonra, hangi mesleğe girerlerse girsinler, aynı şekilde yetişirler. Bu okul ve Millî Eğitim Bakanlığının

ve ne de herhangi bir üniversitenin bünyesine dahil olmayıp Âmme Hizmeti bölümünü yüklenen bakan aracılığıyla başbakanlığa bağlıdır.

Tabiatı itibarıyla çok yeni ve orjinal olan Millî İdare Okulu eski bir gelenekten doğmuştur : Politeknik Okulu ve Serbest Siyasal İlimler Okulu (1945 de Paris Siyasal Bilgiler Enstitüsü haline gelmiştir). Politeknik Okuldan, kabiliyetine göre öğrencilerin sınıflandırılmasını ve kuvvetli bir bilim ve disiplini; Siyasal İlimler Okulundan da kuvvetli çalışma metodlarıyla serbest düşünme hürriyetini kazanmıştır.

Burada ilk İdare Okulunun 1848 ihtilâlinde ele alındığını söylemek gerekir, fakat bu okul geçici oldu; hatırası unutulmadı. Okulu yeniden açmak için, ikinci dünya savaşından sonra bir çok teşebbüsler yapıldı. Kurtuluş hareketinden sonra yapılan reformlar sırasında 9 Ekim emirnamesiyle, 1945 de okul yeniden açıldı. O zamandanberi ulusa yüksek idareciler yetiştirmektedir.

İkinci dünya savaşında tahsilleri yarıda kalanlar, sonradan eksiklerini tamamlayarak buraya girdiler ve okul bu suretle her sene muntazaman mezun vermiye başladı. Senesine göre değişen öğrenci miktarı ortalama olarak yüz Fransız öğrencisidir.

Karakteristik nitelikler :

Bu okula giren gençler, girişlerinden itibaren memur sayılır. Maaş ve “stajyer memurlar” tazminatı alırlar. Ayrıca Âmme Hizmeti statüsünün devlet memurlarına yüklediği vecibelere tâbi olurlar.

Hükümetin “dış sıra” şeklindeki tasarrufu ve “iç bütünleme” gibi bazı istisnâî halleri dışında, okul ancak kendisine öğrenci veren hizmet bölümleri ve daireler için öğrencilerini yetiştirir. Okulun kayıt ve kabulde tekel hakkı vardır. Okula tanınan bu tekel hakkına mukabil, öğrencilerin de okuldan mezun olduktan sonra 10 sene mecburî hizmetleri vardır.

Ne sebeple olursa olsun istifa etmeleri ve kabul edilmesi halinde, okul devresinde aldıkları maaşları iade eder, faydalandıkları her türlü avantajdan sorumlu olurlar.

Bu sistemin bir özelliği de; öğrenciler arasından bakanlıkların istediklerini seçmemeleridir. Aksine okul sonunda öğrenciler han-

gi mesleğe gireceklerse ait olduğu bakanlığı kendileri seçerler. Bu seçim öğrencilerin ferdi kabiliyetlerine dayanır. Biraz ilerde görüleceği gibi öğrenciler okul devresi içerisinde kabiliyetlerine göre özel listelerde yer alırlar.

Okuldan mezun olurken öğrenciler bu listelerdeki niteliklerine göre gelecekteki mesleklerini seçerler.

Giriş sınavları :

Descartes fikir ve düşüncesine uygun olarak müesseseler© giriş sistemlerindeki usule nazaran çok daha faydalı ve kısmen az mahzurlu bir kayıt ve kabul şekli vardır. Zaten bu bütün âmmeye hizmeti örgütlerindeki giriş prensiplerine de uygundur. Bu itibarla okula kayıt ve kabulün temelde ehliyet sınavına dayanması hayret uyandırmamalıdır. Senelik okul öğrenci miktarını ikili bir müsabaka sağlar. Bunun üçte ikisi için, ellerinde bir yüksek tahsil diploması olan (lisans, siyasal bilgiler enstitüsü diploması, bir yüksek okul diploması....) ve en az 25 yaşında olanlar tercih edilir.

Üçte bir için ise, devlet hizmetinde en aşağı 5 rene hizmet etmiş olup 30 yaşından yukarı olan genç memurlar alınır. Bunlar için diploma şart değildir’.

Her' iki müsabaka sınavı aynı şartlar altında genç kızlara da açıktır. Bununla beraber müracaat eden genç kızların miktarı adaylar arasında bir yekûn tutmaz. Okula her sene 100 öğrenci alınmasına rağmen muhtelif senelere göre aday miktarı 700 ile 1000 arasında değişir. Müsabaka yapılırken adaylarda aranan çeşitli niteliklerde ve geniş bir bilgi üzerinde asla müsamaha edilmez. Adaylar her türlü bilim ve fikir kollarından gelir. Bazıları edebiyat, bazıları fen şubelerinden olup çoğu iktisatçı ve adliyecidir.

Bu diğerleri tercih edilmez demek değildir, yeter ki bunlar da üniversite branşlarından diplomalı olsunlar.

Bundan çıkan sonuç şudur ki geleceğin yüksek rütbeli memurlarının, okulda eğitime tâbi tutulmadan evvel hukuk ve iktisat fakülteleriyle siyasal bilgiler enstitüsünde bulunmuş olmaları yeterlidir. Ama içlerinden bir kısmı başka yüksek okullardan ve çeşitli fakültelerden gelmektedir.

Bu başka, başka diplomalar ve yetiştirme niteliği tecrübe yönünden çok faydalı olup okulun özelliklerindendir.

Müسابaka sınavlarına girmek için yalnız bir üniversiteden diploma almak adaya muvaffak olma imkânı vermiye kâfi değildir. Okula girmek için özel şekilde yetişmek ister. Ya adaylar kendi başlarına veya küçük gruplar halinde Paris Siyasal Bilgiler Enstitüsünde veya diğer Enstitülerde veya Maliye Bakanlığı Meslekî Yetiştirme Merkezi ihzarî sınıflarında kendilerini hazırlamalıdır. Bu hazırlanma üniversitede edinilen bilgilerin tekrarlanması ve geliştirilmesi demektir. Bu suretle en zor ve anlaşılması güç bilgiler kolayca kavranmış olur.

Bu çalışma en azından bir sene devam eder, bazen 2 hatta bazen 3 yıl olarak üniversite tahsiline eklenir. Böylece okul öğrencilerine ileri yaşlarda, müsabaka jürisinin pek takdir ettiği düşünüş kudreti ve olgunluk temin eder.

Her iki giriş sınavı için genel bilgiye ihtiyaç vardır. Adaylar tarihi, coğrafi, sosyolojik, hukukî ve İktisadî yönlerden temelde iyi yetişmiş olmalıdırlar. En azından bir dili de pratik olarak rahatça konuşabilmelidirler. Ayrıca bir spor kolunda uğraşmış olmaları şarttır.

Haftalarca süren yazılı, sözlü ve bedenî denemelerden sonra jüriler çok bilgililerden ziyade, okul öğreniminden daha iyi faydalanabilecekleri seçerler. Bu şekilde okul seçilen öğrencileri; 29 aylık)ir devrede yüksek kademelerde, idare makamlarında görev alabilecek ve her türlü ağır mesuliyetli hizmetlerde çalışabilecek surette hazırlar.

Bu gayenin ilerde muhakkak olarak elde edilmesi için adaylara, seçilirken genel konularda, teknik ve ihtisaslaşma bakımından kompozisyonlar yaptırılır. Sözlü sınavlarda jüriler; bir yüksek devlet memurunun bilmesi icap eden bilgilerle beraber, âmme hizmetlerine yakın ilgisi ve hevesi olan karakter sahibi adaylar seçmeye çalışırlar.

Ayrı konularda olmakla beraber her iki müsabaka sınavının yazılı ve sözlü denemeleri aynı istikamette olup, yekdiğerine çok benzemektedir. Memur adaylar için yapılan sınavların daha teknik bir yönleri vardır. Bu iş dosya incelemesini gerektiren ve tecrübe isteyen bir iştir. Bu adaylar esas sınav için iyice hazırlanırlar. İki seneye kadar izinli sayılıp maaşlarını alırlar. Hazırlık kurslarına devam ederler veya yazışma ile kendilerini hazırlarlar. Bunların iş-

lerini de Siyasal Bilgiler Enstitüsü ve Maliye Bakanlığı Meslekî Yetiştirme Merkezi örgütler.

Bu memur adaylar dahi esas sınava hazırlanırken ekseriya üniversitelere devam edip diğer öğrenci adayları gibi diplomalı olurlar. Böylece de aynı niteliği taşırlar.

Müşabaka sınavı jürilerine ya idare makamlarından veya üniversite muhitinden olan yüksek bir şahsiyet riyaset eder.

Jürilerin yarısı, üniversite fakülte profesörleri duvayyenler, okul ve enstitü müdürlerinden, diğer yarısı da faal görevlerdeki yüksek devlet memurları, bakanlık ileri gelenleri ve E.N.A. eski öğrencilerinden ibarettir.

Bu jüriler görülüyor ki ne öğrencileri alacak okuldan, ve ne de yalnızca onları okul sınavına hazırlayan üniversite muhitinden seçilmektedir. Böyle olduğu içindir ki kendilerine verilen görevi yaparlarken, jüriler hiç bir tesir altında kalmazlar ve tarafsız hareket ederler.

Bu Fransa'nın devamlı surette saygı gösterilen geleneksel bir prensibidir.

Okul Paris 56 da, Saints Peres sokağında fakülteler ve Quartier Latin mahallesi civarında, bakanlıklardan çoğunun yakınında, hükümet merkezinin en kültürlü yerindedir. Okul binası XVII inci asırda yapılmış olup, içerisinde müdüriyet, idare büroları ve sınıflar bulunmaktadır.

Bazı mahzurlarına rağmen okulun bu merkezî durumu, öğretiminin orjinal çizgilerine çok uygundur. Okulda günlerce yüksek memur ve şahısların sınavları yapılır. Bu gibilerin mevki ve hizmetleri itibariyle meslekî görevleri Paris merkezinin çeşitli yönlerindedir. İşte bu durum, okulun; öğretim üyeleri veren büyük devlet kuruluşlarının yakınında yerleşmesini icap ettirmiştir.

Müdüriyet :

Millî İdare Okulu bir âmme müessesesidir. İdare Meclisine dahil olan bir müdür tarafından idare edilir. İdare ve üniversiteden seçilmiş şahıslardan kurulu bulunan meclise Devlet Şûrası reis muavini riyaset eder. Bu mecliste memur sendikası ve okulun eski öğrenci kuruluşları da temsil edilmektedir.

Okul müdürü, okulu ve kendisine bağlı bulunan, yüksek İdarî Bilgiler Merkezini idare eder.

Ayrıca okulun her şubesiyle ilgilidir.

Kendisine :

— Stajyerleri teftiş, bunların dosyalarını tutma, yabancı öğrencilerin özel stajlarını örgütleme yetkisi olan, stajları tanzim müdürü;

— Öğretimi örgütleme ve bunu kontrol eden, konferansçıları programlıyan ders müdürü;

— Müdürlerine her işde yardım eden iki staj ve ders müdür muavinleri;

— Okula girişde, müsabaka sınavlarının örgütlenmesini sağlayan, sonuçlarını tasnif eden, okul idaresi bürolarının âmiri bulunan bir genel sekreter;

yardım eder.

Müdürlerle genel sekreter kararname ile atanırlar.

Bunlar üniversiteden veya yüksek kademeli devlet memurlarından bir kaç hizmet yılı için ayrılmış kimselerdir.

Öğretim Kurulu :

Millî İdare Okulunun kendine münhasır bir öğretim kuruluna sahip olamama gibi bir özelliği vardır. İstihzah bir şekilde; yalnız bir profesörü vardır, derler. Bu hakikaten doğrudur. Zira, o bir profesör de her hafta güzel havalarda öğrencilerini; şehrin güney banliyösünde veya civardaki beden terbiyesi okulunda toplıyan sportif faaliyetler ve beden eğitimi öğretmenidir.

Not	:1966 da okul idarecileri aşağıdaki şekildeydi.
Okul Müdürü	: M. F. Gazier, Devlet Şûrası Dilekçeler Dairesi Başkanı.
Staj Müdürü	: M. J. F. Noiville, Dışişleri Müşaviri.
Ders Müdürü	: M. J. J. Dupeyroux, Hukuk Fakültesi Profesörü.
Staj Müdür Muavini	: M. G. Belorgey, Sivil İdareci,
Ders Müdür Muavini	: M. J. Menier, Sivil İdareci.
Genel Sekreter	: M. R. Chelle, Sivil İdareci.

İlerde esasları belirtilecek olan öğretim; çoğunlukla konferansçılardan, seminer müdürlerinden, ve okul çalışmalarına katılan geçici profesörlerden faydalanır. Sene içerisinde bu kadro 200 kişiyi aşar. Buna ne tasnif yapan çeşitli jüri üyeleri, ve ne de giriş sınavlarını yapan ve okulda toplanan jüridekiler dahil değildir. Okul faaliyetlerine katılan bu pratisyenlerin durumunu, öğretimdeki temel prensiplerle açıklamak mümkündür.

II — MİLLÎ İDARE OKULUNDA EĞİTİM

1 — Genel prensipler :

a) Temelde ilk aranan prensip okula girenlerdeki beraberlik ve benzeridir. Geldikleri yer neresi olursa olsun : İlk giriş sınavını takiben kaydedilirken “öğrenci” İkincisinde “memur” veya “dersleri dinleyici yabancılar” olarak, bütün bu aynı kayıt ve kabuldeki öğrenciler aynı dersleri görürler, aynı çalışmalara katılırlar ve aynı listelerde yerlerini alırlar. Şu halde aynı bilgi seviyesindeki öğrencilere eğitim yapılmaktadır.

b) İkinci prensip ise, genç öğrencileri bekleyen meslekler ne olursa olsun, okulda iken bunlar arasında hiç bir ihtisaslaşma farkı gözlemlenmez. Fikren ve kültürel bakımdan yetişme tarzları, evvel ce üniversitede yaptıkları eğitim çeşitleri açısından; isterlerse hukukçu, iktisatçı, edip ve teknik ihtisas sahibi olsunlar; bütün öğrenciler aynı derslere girer ve aynı çalışmalara katılırlar. Diplomat çıkacak da, Maliyeci olacak kadar iktisat derslerini takip eder. Maliyeci arkadaşı da diğeri gibi devletler arası problemlerle ilgilenir.

c) Millî İdare Okuluna girmeden önce üniversitede öğretilenler temel bilgiler olur’. Okul ise bir tatbikat okulu olarak öğrencinin üçüncü niteliğidir.

Okul, yavaş bir ilerleme ve inkişaf gösteren İdarî ilimleri öğretirken; evvelce büyük okulların, Siyasal Bilgiler Enstitüsünün veya fakültelerin ilk olarak öğrettiği belirli ve geniş bilgileri tekrarlamamaya çalışır.

Bu sebeptir ki yapılan araştırmalarda kurlar yoktur. Öğretim Kurulunda da profesörler bulunmaz. Daha ilerde, öğrencilerden okula girmeden evvel aranan niteliklerin nasıl gözden geçirildiği, aktüel hale getirildiği ve idarenin pratiğine uydurulduğu görülecektir.

d) Nihayet okulun matlubuna şu da ilâve edilebilir ki, okul dışındaki stajlar ve öğrencilerin edinecekleri bilgi ve tecrübeler, beraberce yapacakları fikrî ve kültürel çalışmalar okulun büyük bir orijinalitesidir. Bu da pratik bir okul karakterinin niteliğidir.

2 — Öğretimdeki kronoloji :

Bir okul devresinin çeşitli faaliyetlerini sıralayabilmek için, bir öğrencinin okuldaki hayat safhalarını kronolojik şekilde bilmek kâfidir.

Bu genç erkek veya kız eylül ayında (yazılı), aralık ayında da (sözlü ve beden eğitiminden) sınava girer. Muvaffak olduğunu, ancak senenin son günlerinde öğrenir. Sınavda başarılı olmuş ise, artık “öğrenci” niteliğine hak kazanır.

Bu öğrenci erkek olup, henüz askerlik hizmetini yapmamışsa; okul idaresi kendisinden hemen askerliğini yapıp bitirmesini ister. Halen askerlik müddeti 16 ay olduğuna göre, bu süre zarfında Öğrenci arkadaşlarından ayırdır. Askerliği sırasında hem vatanî görevini yapacak ve hem de bıkmadan usanmadan okuyarak kendisini yetiştirecektir.

Nihayet askerliği tamamlanınca, “Paris” e gelir ve okula alınmasını bekler.

İdare stajı :

Bu staj sene başındadır. Öğrenci parlak bir merasimden sonra okula girince, müdürler tarafından verilen yetiştirici konferansları izler. Bunlar ona genç memurun vecibelerini ve önündeki aylarda nasıl hareket edeceğini öğretir.

Okul müdürü, müdürler, ve staj müdür muavini kendisiyle ferdî surette mülâkat yaparlar. Onu yetiştirmek için yapılan bu mülâkatda kültürel temayülleri, zevkleri, hatta bilmediği şeyleri bile görüşülür. Bunlar onu bir İl’de yapacağı staja hazırlamak içindir. Öğrenci bu staja şubat ayında başlar. Böylece okuldan uzak, yalnız basma, ilk çalışma yılını ikmâl e gayret gösterir.

Fransa’daki bir ile, veya deniz aşırı bir İl’e veya ülkeye (Martinique, Polynesie) veya Fransa’nın diğer devletler nezdindeki bir sefaretine gittiği zaman, karakter kudretini, İdarî liyakat ve bilgilerini gösterdikçe ne de olsa bir tereddüt geçirecektir.

Öğrenci bu durumda kalacaktır. Zira; okul sistemli olarak stajyer için bilmediği ve hiç bir bağlantısı olmadığı böyle bir yeri özellikle seçer.

Okul idaresinin gayesi; öğrencinin, Fransız illerindeki hayatı, sosyal muhiti, kalkınma problemlerini bizzat görmesi ve inceleme imkânlarını elde etmesini sağlamaktan ibarettir. Bu, öğrenciye tanınan ilk imkândır. Okul öğrenciyi yetiştirmek üzere, staj ili valisine gönderdiği zaman, bu otorite ve yetki sahibi yüksek devlet memurunun yanında, öğrenci için stajyer maiyet memurluğu da başlamış olur. Öğrenci burada ilk idare hayatına girer. Çeşitli idare şubelerinin nasıl işlediğini görür, memurların her türlü çalışmalarına katılır. Nihayet bir kelimeyle evrak üzerinde işlem yapmasını öğrenir. Burada hatırlatalım ki; Fransa’da vali İl’de seçimle gelmiş olan il genel meclisinin almış olduğu her türlü kararların icra organı olduğu kadar, aynı zamanda hükümet temsilcisi, bütün devlet memurlarının âmiri ve mahallî idarelerin de vasisidir.

Valinin kabinesinde, onun etrafını çeviren üç dört kişilik ekibe dahil olan stajyer, valinin gözetiminde işleri takip için bundan daha güzel bir müşahade merkezi bulamaz.

Vali; yavaş, yavaş stajyer öğrenciye, İl idaresi ve İdarî işler hakkında bilgi verir ve onu dosyaların incelenmesi gibi önemli işlerle görevlendirir.

Bu arada stajyer, valinin Paris’deki bakanlara gidecek çeşitli rapor ve yazılarını yazar yerine göre, bazı merasimlerde vali adına hükümeti temsil eder ve gene valinin izniyle komisyonlara başkanlık eder. Bu şekil, okulca takip edilen yetiştirme sisteminin en başarılı tarafıdır.

Bu staj yılında, valiler iş dolayısıyla toplandıkça veya bölge stajyerlerinin toplantılarında stajyer öğrenci bir çok dost ve arkadaş edinir. Yıl sonunda Paris’e dönmeden evvel kendi staj ve tecrübesine dayanan; okulunca kabul edilebilecek olan bir faaliyet konusu üzerinde rapor hazırlar.

Diğer taraftan vali de yetiştirme gayreti içerisindeki stajyerin tavır ve hareketi hakkında, şahsî kabiliyeti, temayülleri, liyakatı bakımından, okul idaresine uzunca bir yazı gönderir.

Bu yazı, okuldaki Stajlar Müdürlüğünün, öğrenci hakkında vereceği ilk not için, esas olur. Ayrıca öğrencinin hazırladığı staj raporu, bir jüri tarafından incelenir ve nota tâbi tutulur. Bu notlar sonraları, öğrenci hakkında, okul devresi devamınca verilecek diğer notların başlangıcı olacaktır.

Öğrenim devresi :

İkinci senenin ocak ayında, öğrenci bütün arkadaşlarıyla okulda buluşur. Öğrenciler 12 lik veya 15 lik olmak üzere küçük gruplara ayrılırlar, bunlara; yüksek dereceli devlet memurları, en Büyük Devlet Örgütlerinin üyeleri, merkezî idare memurları, bazen üniversite ilgilileri ve çok defa okulun eski mezunları konferanslar verirler. Konferansçılar, ilgili bulundukları idare bölümlerine ait günlük konu ve problemleri pratik olarak seçer ve bunları öğrencilere açıklarlar.

Öğrenciler bu konulara ait sorularla, münakaşalarla ve sonradan incelenen yazılı ödevlerle bilgilerini arttırlar. Konferanslar halinde verilen derslerin programları tamamlandıkça, bazen dört defa yazılı, ve bazen de 2 defa sözlü olmak üzere sınav yapılır. Bu sınavlar, öğrencilerin çalışma ve başarılarının derecelendirilmesine yarar.

Son aylarda seminerler, aynı şekilde öğrencileri küçük guruplar halinde toplayıp; daha geniş şekilde aktüel konularda münakaşalar tertiplemektedirler. Beraberce ve komisyonca yapılan bu çalışmalara katılanlar not alırlar.

Eğitim Müdürü, seminerdeki öğretmenlerle, konferansçıların yaptıkları teklife uyarak, öğrencilerin çalışmalarını değerlendiren notu vermekte ve bunu öğrencilerin sitillerine işlemektedir.

Aktüel konularda, seri halinde verilen konferanslar, öğrencilerin noksan bilgilerini tamamlar ve onların bugünün büyük problemlerine yeni bir açıdan bakmalarını mümkün kılar.

Nihayet konuşulan diller, tecrübeli profesörlerce ve yeni metodlarla öğretilir.

Şimdi incelenen konuları sırasıyla gösterelim :

A — “İdarî ve adlî” olanlar.

I — FRANSA’DA ÂMME İDARESİ

a, Fransız idaresinin yapısı

b, İdarî icraat

c, İdarenin hududu.

II — FRANSA’NIN DIŞINDAKİ ÂMME İDARESİ

a, Sanayileşmiş memleketlerde

b, Geri kalmış memleketlerde

B — “İktisadî ve malî” olanlar

Teknik olanlar.

I — Seçmedeki akliyecî prensipler.

II — Nakdin tevzi veya taksimi.

III — Finansman.

IV — Yerleşme.

V — Fiat tesbiti.

VI — Gelirlerin tevzi ve taksimi.

VII — Maliye kanun ve nizamları.

VIII — Devletler arası iktisat ve yabancı devlet ekonomisi.

IX — Teknolojik problemler.

X — Fennî araştırmalar.

C — “Devletler arası münasebetler”

I — Dışişleri.

II — Bugünkü diplomatik problemler.

III — Fransız dış politikası,

D — “Sosyal” olanlar.

I — Sosyal politika, esasları.

II — Kullanış veya iş problemleri.

III — Gelirler.

IV — Sosyal cihazlanma.

E — “İstatistik”

F — “Muhasebe”

G — Serbest teşebbüs idaresi.

H— “Örgüt ve metodlar”

Nihayet yaşayan diller öğretimi gelmektedir.

Okul ilk dil öğrenenlerin daha mükemmel ve pratik şekilde bilgi sahibi olmalarına gayret eder. İkinci bir dil öğrenmeleri için de çalışır.

Okulun yaşayan diller bilgi laboratuvarı, “audio-oral” metodlarla dil öğretimi yapmaktadır.

Okul programı biraz ağır gibidir, ve öğrencilerin bütün dikkat ve ilgisini vermesini icap ettirir. Bundan da anlaşılacağı gibi, okulda verilen bilgilerin ağır ve yüklü olması; kabulleri sırasında; öğrencilerin, başka yerlerde ve fakültelerde ayrıca yüksek bilgi edinmelerine ve ihtisas yapmalarına mani olacak şekildedir (Doktora, araştırma tezleri). Okulun eski mezunlarının bazen bu gibi çalışmalar yaptıkları görülmektedir, hatta birçokları bu çalışmalarıyla şöhret bulmuştur.

Okuldaki bu ağır ve ciddi eğitim, yatılı değil, gündüzdür.

Konferansların ve seminerlerin hazırlanmasında şahsî gayret esas itibariyle büyük rol oynar.

Öğrenciler bazen evlerinde, bazen de kütüphanelerde çalışırlar, mevcut geleneğe göre bu çalışmalar daha çok kendi kendilerine, küçük gruplar halinde yapılır ve çok faydalı fikrî sonuçlar verir.

Serbest teşebbüs stajı :

Bu ikinci nazarî eğitim yılı kasım ayında yaptırılan serbest teşebbüs stajı ile kesilir. Bu staj 8 hafta kadar sürer.

Paris’de, İllerde veya dış memleketlerde bu staj özel sektörde yapılır.

Öğrenci doğrudan doğruya müteşebbisin yanında çalışır. Eğer ticarî kuruluş müsait ise bu çalışma muavinlerinden birinin yanında da yapılabilir. (Personel Şefi, Malî veya Ticarî İşler Şefi vesaire...)

Okulun ilk yılındaki İdarî staj için gerekli bulunan hareket ve eğitim prensipleri bu sefer, öğrencinin idare edilenlerle karşılaşarak dış idareyi görmesini ve öğrenmesini sağlar.

Öğrenci burada özel sektörün veya İktisadî devlet kuruluşunun görüşlerini ve rantabilitesini öğrenir. Kısaca okulundaki İdarî sta-

jından ve “Serbest Teşebbüs İdaresi” konferanslarında gelişen nazari görüşlerinden çok farklı olarak yeni bir tecrübe edinir.

Okul, öğrencinin tam manâsıyla çalıştırılmasını, mümkün olduğu kadar sorumlu işler yüklenmesini ister.

Bu staj da diğerinde olduğu gibi, öğrencinin siciline işlenir. Bu ikinci staj sonunda öğrenci nazari derslerine devam için okuluna döndüğünde yazılı sınavların tamamlanıp, sözlülerin başladığını görür. Okul devresi artık son bulmak üzeredir.

Nihayet bütün notlar toplanıp nisbetleri alındıktan sonra, 29 aylık tasnif sonucunu okul idaresi yayınlar.

Meslek Seçimi :

Okulun diğer bir orijinalitesi de, yayınlanan tasnifteki duruma göre; öğrencilerin son bir toplantıda çalışacakları mesleği seçmesidir. Bu hakikaten çok önemlidir, zira genç memurların 30 veya 40 senelik hizmetleri bahis konusudur. Meslekler arasında yapılan becayiş, ve beraberlik temini için gittikçe artan teşebbüslere rağmen; öğrencilere göre bu mesleklerin bazıları diğerlerine nazaran daha cazip, bol imkânli ve rahattır.

Yapılan seçim şekline göre öğrenciler evvelâ Devlet Bünyesindeki görevleri (Devlet Şûrası, Maliye Genel Teftiş Heyeti. Sayıştay), sonra bazı bakanlıkları (Dışişleri, İçişleri, Maliye), ve nihayet diğer bakanlıkları ve gösterilen görevleri seçerler.

Meslek seçimi öğrencileri devre boyunca bir hayli uğraştırır. Diledikleri yere geçmek için öğrencilerin çok çalışmaları da bunun içindir. Muvaffak olmak için aşırı derecede gayret gösteren öğrencilerin, bazan sağlık durumları bile bozulduğundan alacakları sonucu etkiler. Okul idaresinin bu ölçüsüz çalışmada bir hissesi yoktur. Aksine öğretmenlerle, öğrencilerin arasındaki karşılıklı itimat ve arkadaşlık münasebetlerinden faydalanarak sağlıkları bozulan öğrencilerle ilgilenmek okul idaresinin başlıca görevlerindenidir.

III — YABANCI ÖĞRENCİLERİN KABULÜ

Okul kurulduktan sonra, yabancı memleketler, bu okulun idari kuruluşu ve çok defa orjinal olan metodlarıyla ilgilenmişlerdir. Bu yeni müessese ile ilk olarak ilgilenen memleketler, Fransa ile gele-

neksel münasebetler kurmuş olanlardır. Bunlar1 da evvelce Fransız egemenliği altında olup, lâtin uygarlığına dahil bulunan memleketlerdir. Son savaştan sonra, medenî dünyanın değişen şartlarına, uymak için, yeni İdarî kuruluşlara yönelmek zorunluğu hasıl olmuştur.

Âmme hizmetine girmiş bulunan genç öğrencilerle, farklı kademe ve yerlerde bulunan ve yetişerek bilgilerini arttırmak isteyen memurlar, fransız meslekdaşlarıyla temaslarda bulunarak onlardan faydalanmak maksadiyle okula sayısız müracaatlarda bulunmuşlardır.

Eğitim için ayırdıkları zamana göre, yetişmeleri için adayların seviyesine uygun olarak üç derece üzerinden imkânlar hazırlanmıştır.

Bunlar da :

- Dinleyiciler için normal devre;
- Yabancılar için özel devre;
- İdarî ihtisas stajları; gibi bölümlerdir.

Bunların nelerden ibaret olduğunu biraz sonra göreceğiz.

Her üç devre için de aday seçimi; diplomatik yollarla, yabancı hükümetler tarafından gönderilen dosyalar üzerinden; Fransız hükümetince yapılır.

Dinleyiciler için normal devre :

Okul idaresince her eğitim devresi için yabancı genç dinleyiciler kabul edilir. Bu devre bilindiği gibi 29 aydan ibarettir. Her sene belirli miktardaki yer yabancı hükümetlere ayrılır.

Normal devreye kabul edilmiş adaylar da Fransız arkadaşları gibi aynı dersleri görürler. Staj zamanları ise bazı tahditlere tâbi tutulurlar. Örnek olarak makamları temsil görevinin verilemiyeceği gösterilebilir. Bunun dışında diğer arkadaşları gibi İldeki bütün çalışmalara katılırlar, arzu ettikleri dosyaları incelerler'. Stajlarını yönelten yüksek dereceli devlet memurlarınca, tıpkı Fransız stajyerlerine olduğu gibi kendilerine de aynı bilgiler verilir.

Paris'de eğitim aylarında araştırma ve seminer gruplarında, diğer öğrenciler gibi aynı çetin çalışmalara katılırlar.

Rapor ve yazılı ödev yapar, arkadaşları gibi sınavlara girerler. Diğerlerinde olduğu gibi bunlar için de sicil notu verilir ve liste tanzim edilir.

Nihayet serbest teşebbüs stajını yapar, okul hayatının her türlü safhalarını paylaşırlar (seyahatler, spor faaliyetleri,...).

Bu yetiştirme, İdarî bilgilerle teçhiz edilmiş, ve Fransızcaya hakkıyla vakıf olan öğrenciler için zor değildir.

Adaylar, pratik olarak her iki dilde, her türlü konuyu işleyebilecek durumda olacaklardır. Uygarlığımız ve tarihimiz hakkındaki bilgilerinin de geniş olması lâzımdır.

Giriş sınavı olmadan okula giren bu öğrenciler için normal devre çok güçlük gösterir. Buna rağmen başarılı olmalıdırlar.

Kabiliyetleri evvelce kabul edilen bu adaylar için şahsî gayret göstermeleri şarttır.

Vatandaşlarından ve aile ocağından uzakda, yabancı bir hayat ve çalışma şartları içerisindeki bu gayret takdire lâyıktır. Fransız arkadaşlarının gösterecekleri dostluk ve yapacakları yardım, her türlü güçlüğü yenmelerine kâfi gelecektir.

Yabancılar için özel devre :

Okul her yıl yabancı öğrenci ve memurlara ayrılan özel bir devre açar, 12 ay kadar süren bu devrede hepsine birden genel olarak eğitim yapıldığı gibi, 10 ilâ 20 kişilik aynı memleket dinleyici gruplarına da yapılır. Bu Öğrenciler de okul idaresinin, kendi hükümetleriyle anlaşmış olduğu şekilde özel programlardan faydalanırlar.

Bunlar, artık gelenek halini aldığından 6 ay eğitim ve 4 aydan 6 aya kadar da staj yaparlar.

Bu pratik stajlar, İllerde veya Paris’de olmak üzere, çeşitli Fransız idarelerinde yaptırılır. Genel kurula göre bu staj 2 aydan 3 aya kadar Paris’deki valilikde veya illerde olur. Öğrenciler çok defa valinin kabinesine dahil olarak, stajlarını yaparken, normal devreden olan öğrencilerle arkadaş olur beraberce çalışırlar, çeşitli büroları görürler, mahallî idare örgütlerini gezerler veya kendilerine verilen işlerle uğraşırlar.

Paris’deki eğitim avlarında mukayeseli hukuk, iktisat maliye vesaire....; gibi derslere girerler; küçük guruplar halinde daha iyi anlamıya çalışacakları günlük konular ve iş konferanslarıyla ilgilenirler.

Normal devrede verilen konferanslara isterlerse girerler, istemezlerse girmezler. Her türlü çalışmalarda nota tâbi olurlar ve sonra sınava girerler.

Yaptıkları eğitim bakımından verilen bu notlar, öğrencilerin mensup oldukları hükümetlere bildirilir.

Özel devredeki öğrencilere gerekirse normal devre eğitimi için hükümetlerince izin verilir. Bu takdirde Fransızca’yı gayet iyi kümeleri, ve hiç tereddüt etmeden her konu üzerinde fikirlerini rahatça yazabilmelidirler.

İhtisas stajları :

Her yaş ve derecedeki memurların meslek durumları ve zamanlarının darlığı gözönünde tutularak okulca “ihtisas stajları” adı altında İdarî stajlar tertip edilir. Bu stajların süreleri değişiktir, ve şu konulardadır.

— Büyük bir âmme hizmetinde veya bir başka yerde (“İdarî Mahkemeler, Maliye Bakanlığı”, vesaire...) gibi.

— Belirli bir hizmet kolunda veya faaliyet alanında (“Komünler İdaresi”, “hizmet bölümlerinin kontrolü”, “Bölge plânlaması”, vesaire...) gibi.

— Aday gönderen hükümetin göstereceği her türlü program gereğince.

Okul bu stajlara çok önem verdiğiinden, idare makamlarından öğrencileri iyi yetiştirmesini ister.

Bu dinleyiciler, istemezlerse okul eğitimini izlemeyebilirler, zira eğitim devresinin malı değildirler. Bu itibarla normal eğitim yapan öğrencilere nisbetle çalışmalarında daha geniş bir serbestlik vardır. Bununla beraber okul kendisine; kontrole hacet kalmadan, şahsen gayret sarf edecek, pratik olarak Fransızca’yı kavramış, meslekleriyle ilgili bir kitabı düzgün şekilde okuyabilir, kendilerine staj yaptırın memurlarla konuşabilir, değerli elemanların müracaat ettirilmesini arzu eder.

Millî İdare Okulu işte böyle bir faaliyet göstermektedir. Bu evvelâ köklü bir Fransız geleneğini sonucudur. Fransadaki idare yapısını gayet güzel aksettirir (müşabehet - merkezîyet - üst devlet kademelerinin rolü). Tıpkı millî eğitimde (üniversitelerin yanı başında büyük okulların bulunması) gibi.

Bu okul aynı zamanda genel ve modern bir ihtiyacın ifadesini taşır : Sanayileşmiş eski medeniyetlere mensup memleketlerde olduğu gibi, gelişme halinde bulunan genç devletlerde ve dünyanın he" tarafında İdarî faaliyet kadrolarının genişlemesi zorunluğu, âmme idaresi okul ve enstitülerinin kurulmasıyla kendini göstermektedir.

İşte Millî İdare Okulu, ilerleme ve geleneğin birleştiği yerde, Fransız müesseseleriyle, devletler arası münasebetlerin izinde: devlet hizmeti için kurulmuştur.

BİBLİOGRAFYA

1 — Derlemeler :

- BOURDEAU DE FONTENAY (Henri).
— Millî İdare Okulunun 20 senesi —
Etudes et documents. n° 18, 1964, Sah. 39-66
- COSPEREC (Jean — Louis). —
— Millî İdare Okulu —
Tendances, doküman defteri,
n° 34, nisan 1965, sah. 129 – 160
- DEBRE' (Michel). — Bir müessesenin doğuş ve görünüşleri. —
Promotions, n° 35, 1955. Sah. 27 – 29
- GAZIER (François). — L' E. N. A.
Yirmi sene sonra;
La Revue administrative (İdare Dergisi) 19 uncu sene, n° 110. Mart
- Nisan 1966, sah. 117 - 126
- GREGOIRE (Roger). — L' E. N. A. : Fransız âmmî hizmetinin
gelişmesindeki tesirleri.
Canadian puplic Administration, 8 inci yıl, aralık. 1965, sah. 470 -
482. İngilizceye çevrilmiş makale ve aslı :
The national school of puplic administration : Its influence on the
Evolution of the French Civil Service. Sah. 483 - 494
- PARRIS (Henry). —
Millî İdare Okulunun 20 inci senesi. Puplic administration
(LONDON), n° 43, 1965 Sah. 395 - 411

2 — Millî İdare Okulunun yayınları :

- ECOLE NATIONALE D'ADMINISTRATION —
Paris. — Giriş sınavları ve eğitim devresi. — Paris, mil, md. — 21
Sm, şek.
(Bu broşür 1962 den beri, her iyi yılda bir çıkar. 1964 yılındaki
basılışında 274 sahife idi).
- ECOLE NATIONALE D'ADMINISTRATION,
Paris. — Sınavların sonuç ve istatistikleri. — Paris. Mil. Mat. — 21 Sm.
Bu broşür 1953 den beri her sene yayınlanmaktadır.

MİLLÎ İDARE OKULU

Eylül/1966 Yılı Giriş Sınavlarındaki Sorular

İlk Giriş Sınavı

- BİRİNCİ SORU : Dünyadaki liberalizm size göre ilerliyor mu, yoksa geriliyor mu?
- İKİNCİ SORU : Hükümetlerin ekonomik siyasetleri ve üretim ünitelerinin genişlikleri.
- ÜÇÜNCÜ SORU : Muhtar bir İdarî kazanın varlığını yerinde buluyor musunuz?

İkinci Giriş Sınavı

- BİRİNCİ SORU : İkinci cihan harbi sonunda, Fransa ne gibi güçlüklerle karşılaştı, bu güçlüklerden doğan buhran genişliyememekden mi, yoksa yeniye uyulamamasından mı ileri gelmektedir?
- İKİNCİ SORU : Seçim rejimleri ve politik sonuçları?
- ÜÇÜNCÜ SORU : Tıbbın gelişmesi, malî, ekonomik ve sosyal sonuçları ?

BELÇİKA JANDARMA KANUNU

Çeviren : Hüseyin IŞIK Tuğgeneral
J. Sb. Ttb. Okulu Komutanı

Çevirenin Önsözü :

Fransa, Avrupa ve Afrikadaki bir çok devletlerin Jandarmasının kurucusu olduğu gibi Belçika Jandarmasının da kurucudur.

1 Ekim 1795 te Belçikayı işgâl eden Fransızlar bir çok İdarî müesseseler arasında Jandarma teşkilâtını da Belçikada kurdular. Bilâhare Fransızların Belçikayı terketmelerine rağmen bazı isim değişiklikleri ile Belçika Jandarması bugüne kadar başarıyla görevini ifa etmiştir.

30 Ocak 1915 tarihli kararname 1798 tarihli Fransız Jandarma kanununun aynı hükümleri ihtiva eder ve çok sağlam esaslar üzerine kurulmuştur. 7 Şubat 1931 tarihli Belçika anayasasının 120 nci maddesi (Jandarmanın teşkilât ve yetkileri bir kanunla tesbit edilir.) demesine rağmen bu kanun ancak, 2 Aralık 1957 de yayınlanmıştır.

Tam metnini sunduğum kanunun tetkikinden de anlaşılacağı üzere Belçika Jandarması yalnız kendi askerî âmirlerinin emrine verilmiş, Mülkî ve Adlî makamlarla münasebetleri karşılıklı sevgi ve saygıya istinat edilecek şekilde düzenlenmiştir.

Çeşitli makamlar, Jandarmadan ancak kanuna uygun taleplerle vazife isteyebilmektedirler. Şahit celbi çok istisnai hallere inhisar etmektedir. Ceza evlerinin dış muhafazası özel bir kuvvet tarafından yapıldığından, Jandarma yalnız mahsup ve mevkıfların şevkiyle yükümlüdür. Keza Belçika Jandarması İdarî makamlardan verilen çeşitli tebligatı da yanmaya mecbur değildir. Jandarmanın halktan yardım istemek hakkı vardır. Herkes bunu kabule ve Jandarmaya yardıma mecburdur. Böylece Belçika Jandarması gayretlerinin büyük kısmını önleyici kolluk görevine ayırmak imkânını bulmaktadır. Yani Jandarma olaylara tekaddüm etmekte ve onların peşinde sürüklenmemektedir.

İdarî teşkilât itibariyle memleketimize çok benzeyen ve Konya ilimizden küçük olan Belçikanın Jandarma teşkilâtı her bakımdan modern ve mükemmeldir. Belçika Jandarma kanununun incelenmesinin bizim için çok faydalı olacağını düşünerek bu çevriyi yaptım.

2 Aralık 1957 BELÇİKA JANDARMA KANUNU

I nci BAB — GENEL GÖREV :

1. Jandarma, nizamın korunması ve kanunların tatbiki için teşkil edilmiş bir kuvvettir. Ayrıca 6 inci bap ta belirtilen vazifelerle de yükümlüdür.

II nci BAB — GENEL TEŞKİLÂT :

2. Jandarma Silâhlı Kuvvetlerden birini teşkil eder. Millî Savunma Bakanlığı emrindeki bu kuvvetin teşkilâtından genel idaresinden ve bilhassa birliklerin teşkilinden personel idare ve eğitiminden dahili nizam ve disiplinden, personel işlerinden, kıyafet, teçhizat, malzeme ve işeden sorumludur.

Vazifenin ifası için Jandarma aşağıdaki Bakanlıklara tâbidir

İdarî zabıtayı ilgilendiren hususlarda kanunların ve Genel Zabıta Kararnamelerinin tatbikinde ve âmme nizamının sağlanmasına taallûk eden bütün işlerde İçişleri Bakanlığına,

Adli Zabıta görevlerine taallûk eden bütün hususlarda Asliye mahkemeleri ve Askerî mahkemeler nezdindeki savcılar vasıtası ile yabancıların zabıta görevine ve Devletin emniyetine taallûk eden hususlarda doğrudan doğruya Adalet Bakanlığına,

Kıt'alarından firar eden bütün personel üzerinde yapılacak nezaret ve Seferberlik hazırlıklarına yardım işlerinde Millî Savunma Bakanlığına,

3. Jandarma, bir Jandarma Genel Komutanlığından bir veya birçok okullardan, sabit ve seyyar Jandarma birliklerinden ve adlî müfrezelerden müteşekkildir.

4. Jandarma Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanı Unvanını taşıyan bir Jandarma Generalinin ermindedir.

5. Sabit Jandarma Birlikleri karakol, distrikt ve guruplar halinde teşkilâtlandırılmaldır. Karakollar bütün yurt sathına yayıl-

mışlardır. Karakollar bütün yurt sathına yayılmıştır. Sorumluluk bölgeleri bir veya bir kaç belediyeyi içine alır. Karakollardaki personel mevcudu altı kişiden aşağı olmamak üzere hizmetin lüzumuna göre değişir. Bir çok karakollar bir distrikt teşkil ederler. Her distrikt te bir araştırma karakolu mevcuttur. Bir çok distrikt bir gurup teşkil ederler.

6. Seyyar Jandarma birlikleri takım, bölük ve guruplar halinde teşkilâtlandırılmışlardır.

7. Bir veya bir çok eyaletin seyyar ve sabit Jandarma birlikleri bir bölge teşkil ederler. Doğrudan doğruya Jandarma Genel Komutanlığı emindeki seyyar guruplar, seyyar jandarma lejionunu teşkil ederler.

8. Adli müfrezeler genel savcıya ve Askerî savcıya bağlıdır,

9. Bölgelerin, gurupların distriklerin yerleri ve sorumluluk alanları ile karakolların bulundukları yerler Kral tarafından tesbit edilir. Karakolların sorumluluk alanları ve birliklerin teşkilâtı ile hizmetleri Milli Savunma Bakanlığı tarafından tesbit edilir.

10. Doktor, eczacı, veteriner subayları ile levazım subayları Jandarmada hizmet görmek üzere tayin edilebilirler.

III ncü BAB — PERSONEL :

11. Jandarma sınıfı subaylardan, astsubaylardan jandarma onbaşlılarından ve jandarma erlerinden meydana gelir.

12. Subaylar, astsubaylar, Jandarma onbaşlıları ve erlerin askerî disiplin bakımından askerî kanun ve nizamnamelere tabidirler.

13. Subay ve ast personel miktarı özel bir kanunla tesbit edilmiştir. Her rütbedeki personel miktarını kral tesbit eder.

VI ncü BAB — JANDARMANIN VAZİFELERİ :

I nci Kısım Genel Hususlar :

14. Jandarmanın vazifeleri hem önleyici hem tenkil edicidir. Bunlar normal ve fevkalade görevlere ayrılırlar. Normal görevler, jandarmanın kanuna istinad ederek diğer makamların talepnameğine lüzum kalmadan yaptığı görevlerdir. Fevkalade görevler, jandarmanın ancak yetkili makamlardan talep vukuunda ifa ettiği vazifelerdir.

15. Jandarma mensupları bütün kraliyet toprakları üzerinde yetkilidirler.

16. Subaylar, karakol komutanı astsubaylar yahut enaz başçavuş rütbesinde olanlar genel savcının ve askerî savcının adli zabıta subayı yardımcısıdır.

17. Jandarma tehlikede olan ve kendisinden yardım isteyen her şahsa yardım eder.

18. Bütün jandarma birlik ve müfreze komutanları, kendi vasıtaları kâfi gelmediği zaman İdarî zabıta subayları ve ajanlarının yardımını talep edebilirler. Umumî nizamın temini için diğer silâhlı kuvvetlerden de yardım isteyebilirler. Vazife sırasında hücumu uğrayan bütün jandarma mensupları orada bulunan herhangi bir şahıstan yardım talep edebilirler, bu şahıslar buna itaat etmeye mecburdurlar.

19. Jandarma mensupları vazifelerinin ifası sırasında mutlak bir şekilde lüzum hasıl olduğu zaman ateşli ve kesici silâhlar kullanabilirler.

(1) Kendilerine cebir ve şiddet kullanıldığı zaman,

(2) Bulundukları mevki, kendilerine emanet edilmiş olan yerleri ve şahısları başka şekilde müdafaa imkânları olmadığı zaman.

Birinci paragrafta hâle gelmemek üzere jandarma mensupları toplulukları dağıtmakla veya karışıklıkları tenkil ile vazifelendirildikleri takdirde mutlak bir şekilde lüzum hasıl olduğu zaman ortada talep olması dahi kesici silâhlar kullanabilirler, fakat ateşli silâhları ancak nizamın korunmasından sorumlu sivil makamların talebi ile kullanabilirler. Her zaman ateşli silâhları kullanmadan evvel aşağıdaki belirtilen 3 teslim teklifini yapacaklardır : KANUNA İTAAT EDİNİZ ATEŞLİ SİLÂHLAR KULLANILACAKTIR, İYİ VATANDAŞLAR ÇEKİLSİNLER.

Bununla beraber, tecemmü veya isyanı meydana getiren şahıslar cürüm veya meşhut suç işlerler ve ancak ateşli silâhlarla tenkilleri mümkün olduğu takdirde bütün jandarma mensupları yukarıdaki makamların önceden alınmış bir taleptanesi olmasa bile ateşli silâhları kullanabilirler.

20 -19 ncu maddeye hâle gelmemek üzere, kendi başına veya taleple toplulukları dağıtmak için çalışan her jandarma kıt'a komutanı hâl ve şartlar müsaade ettiği takdirde yüksek sesle topluluğun dağılmasını kesin olarak emretmelidir.

Eğer bu emirlere rağmen dağılmazlarsa ateşli veya kesici silâhlardan daha hafif özel silâhlar kullanılmasını emredebilirler.

Jandarma karışıklıkları teşvik eden ve ceza kanuna karşı gelmekten suçlu şahısları yakalamalıdır. Yakalanan şahıslar vak'a mahallinden sür'atle uzaklaştırılmalıdır.

21. Jandarma sivil ve askerî makamların telgraf ve yazışmalarını ulaştırmak için kullanılamaz. Ancak çok acil durum ve diğer muhabere araçlarının yokluğu bir araya gelirse bu kaide ihlâl edilebilir.

II nci Kısım — Normal Vazifeler :

2. Jandarma suç ve cinayetleri araştırmakla, bunlar üzerinde ilgili makamlara bilgi vermekle, kanunun gösterdiği usul ve şekiller içinde faillerini yakalayıp tevkif etmekle vazifelidir.

Aynı zamanda kanuna uygunsuzlukları araştırmakla da görevlidir. Özel surette kanunlara ve genel zabıta nizamlarına saygı gösterilmesine dikkat eder.

23. Meşhut suç halinde basılanları ve halkın şikâyeti neticesinde takip edilenleri araştırıp yakalar.

Kanunen tevkifi emredilen kimseleri araştırır ve onları yetkili makama teslim eder. Müsaderesi önceden kararlaştırılmış eşyalar içinde aynı şekilde hareket eder.

24. Jandarma, kraliyet sınırları içinde usule muvafık kimlik taşımayan yabancıları yakalar ve hemen yetkili makama teslim eder.

Jandarma, kimlik belgesiz dolaşan ve kendisince şüpheli görülen bütün şahısları kimliklerini ispat edinceye kadar alıkoyabilir.

25. Jandarma, dilencileri, serserileri, avareleri gözaltında bulundurur. Onlara karşı kanunda belirtilen emniyet tedbirlerini alır. Tehlikeli delilerin saldırmalarını önler, onları yakalar ve hemen mahallî sivil makama teslim eder. Yine tımarhaneden kaçtıkları bildirilen deliler için de aynı şekilde hareket eder.

26. Jandarma genel yollar üzerinde kırlarda, ölü olarak bulunan veya sudan çıkarılan her şahsın kimliğini bir tutanakla tespit eder ve durumu belediye başkanına veya savcıya bildirir,

27. Jandarma bilhassa büyük toplulukların dışında kalan hallerde trafik zabıtası vazifesini ifa etmekle görevlidir. Her zaman irtibatı ve serbest geçidi sağlar. Bu vazifenin ifasına manî olan herkesi en fazla 24 saat müddetle tevkif edebilir.

28. Mahkemeler nezdinde adli zabıta görevini ifa eder. Mahpusların bir yerden bir yere naklini, adli makamlar nezdine götürülmesini ve tekrar cezaevine şevkini sağlar.

29. Asker firarilerini, izin müddetlerini geçirenleri, yoklama kaçaklarını ve kıt'alarında kanunsuz olarak bulunmayanları araştırır, onlara karşı kanun ve nizamnamelerde yazılı tedbirleri alır.

30. Kıt'alarından kanunî olarak ayrılanlara nezaret eder.

31. Silâhlı kuvvetlerin seferberliğine yardım eder.

32. Büyük toplantıların yakınlarında yer alır.

33. Jandarma bütün silâhlı toplantıları dağıtır. Mahpusları ve mahkûmları kurtarmak malikânelere tecavüz onları yağma ve tahrip etmek veya şahısların hayatına kastetmek maksadiyle yapılan silâhsız nümayişleri dağıtır.

Jandarma kanunî bir hükmün icrasına, bir mahkeme kararının yerine getirilmesine veya bir mecburiyetin ifasına mukavemet eden toplulukları dağıtır. Bir zabıta emrine gürültü ile karşı gelmek isteyen toplulukları da dağıtır.

34. Sel, su bendinin yıkılması, yangın gibi önemli âfet ve kaza hallerinde jandarma olay yerine gider. Ve yetkili İdari ve adli makamları haberdar eder. Bu makamların müdahalesini beklerken tehlikedeki şahısların kurtarılması, eşya ve insanların nakli ve yağmacının önlenmesi için tedbirler alır. Her jandarma birlik veya müfreze komutanı ahaliden şahsen yardım talep edebilir. Bunlar itaat etmeye hatta eşyaları muhafaza etmek ve şahısların imdadına koşmak için lüzumlu vasıta ve edevatı temin etmeye mecburdurlar. Jandarma olay mahallini, orada bulunmasının artık eşyayı korumak, halkın sükûnetini sağlamak ve direkt veya indirekt olarak âfet veya kazaya sebebiyet verebilecek cürümlerin failini bulmak için lüzumlu olmadığına kani olduğu zaman, terkederek.

III. ncü Kısım — Normal Vazifelerin ifası :

35. Jandarma normal görevlerini genel olarak devriye, muhafaza ve tahkikat hizmetleri esnasında ifa eder. Bu vazifeler bütün kırların ve toplulukların muntazaman gözetlenebileceği şekilde düzenlenir.

Devriye Hizmetleri :

Belirli zamanlarda iki veya üç karakolun personelini sorumluluk bölgeleri sınırlarında birleştirir. Böylece buraların gözetimi sağlanır.

36. Bu vazifelerin ifası sırasında jandarma işlenmiş olan suçlar halkın sükûnetini bozabilecek nitelikteki olaylar veya halk tarafından heyecanla kovalanan şahısların saklandıkları yerler hakkında belediye reislerinden polis komiserlerinden, kır ve orman bekçilerinden, gümrükçülerden, yol bekçilerinden ve şayanı itimad herkesten bilgi toplar. Otelleri, hanları, kabareleri ve halka açık olan diğer yerleri ziyaret eder ve bu müesseselerin sahibi veya kiracılarına yolcuların kayıt evraklarını gösterir.

37. Jandarmaya yapılan şikâyetler ihbarlar ve ayrıca kanuna muhalif mevzular hakkında elde edilen bilgiler ve müşahedeler yetkili adlî makamlara ulaştırılacak tutanakların konusunu teşkil ederler.

IV. nci Kısım — Fevkalâde Görevler :

38. Jandarma, kendisinden kanunî talep vukuunda hükümete yardım eder. Adlî emir eri ifa ve tebliğ etmekle vazifelendirilebilir.

39. Umumî merasimlerde şeref kıtaları teşkil eder, veya bu kıtalara iştirak eder.

V. nci Kısım — Fevkalâde Görevlerin İfası :

40. Genel nizamı korumak veya tesis etmekle görevlendirilen bütün jandarma kuvvetleri adlî zabıta subay evsafını haiz bir subay veya astsubay tarafından komuta edilir.

41. Jandarma genel olarak bu vazifeyi genel emniyeti sağlayan bilgiler toplayan ve kanunsuz toplantıları önceden haber veren

devriyeler çıkararak çalışma ve ticaret serbestisini sağlayan şahıs ve mal himayesini temin eden muhafaza postaları kurarak, barajlar teşkil ederek, karışıklık olan yerlere de ihtiyat kuvvetleri ile müdahale ederek, nihayet adli zabıta görevi yaparak ifa eder.

42. Adli zabıta subaylarına yardım etmek için çağırılan jandarma onlara karşı yapılacak şiddet ve cebir hareketlerini önlemek ve vazifelerine mani olacak zorlukları ortadan kaldırmak suretiyle onların çalışmalarına iştirak eder.

V. NCİ BAB — JANDARMANIN DİĞER MAKAMLARLA MÜNASEBETLERİ

I. nci Kısım — Genel Prensiptir :

43. Jandarma mensupları hizmetin ifası için münhasıran kendilerinden üst jandarma makamının emri altındadırlar.

II. nci Kısım — Jandarmadan Talepler :

44. Nizamın korunmasından kanunen sorumlu İdarî makamlar isteklerini jandarmaya bir talepname ile bildirirler. Bazı jandarma mensuplarının genel savcı ve askerî savcı ile yardımcı adli zabıta subaylığı vasıflarından hâsıl olan mecburiyetlerine hâlel gelmemek üzere adli makamların jandarmadan istekleri talepname ile olur. Bundan başka bu makamlar yazı ile bildirdikleri vazifelerin icrası için faydalı tavsiye ve tenbihleri yapabilirler.

45. Her talepname yazılı olmalıdır. Hangi kanunun hükümlerine istinaden çıkarıldığı sebebi yazılması, tarih isim ve imza taşınmalıdır.

46. Acele hallerde jandarmadan telefon veya telgrafla talepte bulunulabilir. Bu talep mümkün olan en kısa zamanda 45. nci maddede belirtilen şekiller içinde tevdi edilmelidir.

47. Kendisinden talep vaki olan jandarma makamı bu talebin uygun olup olmadığını münakaşa edemez. Talebi yerine getirmekle mükelleftir. Fakat talep ne kadar kanunî olursa olsun bundan açık bir suistimal sezerse hemen silsileler yolu ile en üst jandarma makamını haberdar eder.

48. Genel nizamın korunması veya tesisi için jandarmaya yapılacak yardım talepleri bu talebi yapan makam bulunduğu mıntıkanın distrikt veya sabit grup komutanlığına hitaben yapılır. Hususi veya sınırsız vazifelerin ifasını jandarma vermek gayesiyle yapılan talepler distrikt veya karakol komutanlığına hitaben yapılır.

49. Taleplerin ifası için lüzumlu icratı jandarma komutanları kendi sorumlulukları altında yürütürler. Bunlar kıt'aların hareketini düzenler, işgal edecekleri yeri tespit eder, kullanacakları vasıtaların cinsini ve önemini tayin ederler.

50. Talepnameyi gönderen makam bunu yapmakla mükellef jandarma komutanlığına sözlü veya yazılı olarak icraatının durdurulmasını istediği zaman faaliyete son verilir.

III. ncü Kısım — Genel Nizamı Korumakla Görevli İdarî Makamlarla Münasebetler :

51. Jandarma İdarî makamlar genel nizamı ilgilendiren ve tedbir almayı veya tenkil etmeyi gerektiren bilgileri birbirlerine verirler. Hizmet münasebetleri muntazaman aşağıdaki şekilde tesis edilir.

Belediye reisleriyle distrikt veya karakol komutanlıkları

Kaymakamlarla distrikt komutanlıkları

Valilerle sabit jandarma grup komutanlıkları

Jandarma bölge komutanları ahval ve durumun icabına göre yukarıda yazılan makamlarla gerekli münasebette bulunurlar.

52. Genel sükün tehdit edildiği zaman talepnameye muhatap olacak jandarma makamı alınacak tertibatı görüşmek ve tedbirleri hazırlamak bakımından İdarî makamlarla münasebetlerini sıkılaştırmalıdır.

53. Bir talebin icrası sırasında jandarma makamı talep eden İdarî makamla irtibat kurup alacağı tedbirler hakkında bilgi vermelidir. İdarî makam kendi yönünden jandarmanın vazifesinin tamamlanması için faydalı olan bütün bilgileri aksettirmelidir.

54. Jandarma ilgili İdarî makamlara genel nizam ve emniyetle ilgili olağanüstü olayları özel raporlarla bildirmelidir.

IV. ncü Kısım — Adlî Makamlarla Münasebetler :

55. Jandarma, kraliyet savcısı ile devamlı münasebet kurmalıdır. Jandarma genel nizam ile ilgili olağanüstü olayları genel savcılara ve kral savcılarına özel raporlarla bildirmelidir.

56. 67 ve 68. nci maddelerdeki haller müstesna olmak üzere jandarma ancak kat'i lüzum ve zaruret halinde tanıkların ve tarafların çağırılmasında kullanılabilir.

57. Adlî müfrezeler adlî görevlerin ifası sırasında genel ve askerî AUDÎTEUR'lerin idaresi altındadırlar.

V. nci Kısım — Askerî Makamlarla Münasebetler :

58. Jandarma bölgesindeki askerî makamlara silâhlı kuvvetlerin emniyetine dokunabilecek herşeyi askerî şahısları disiplinsizliğe sürüklemek için yapılan bütün propagandaları ve bu şahısların karıştığı olayları özel raporlarla bildirirler.

59. Genel nizamı ciddiyetle ihlâl etmeğe müsait olaylar veya mühim ve yaygın hâl almış karışıklıklar vuku bulduğu zaman jandarma, askerî makamlara haber verir. Onlara olaylar hakkında bilgi ve silâhlı kuvvetlerin müdahalesine veya herhangi bir talep için zamanında hazırlık tedbirleri almalarını sağlayan bilgileri temin eder.

60. Kanunları tatbik ettirmek için jandarma ile beraber müdahalede bulunması istenen diğer silâhlı kuvvetlere mensup bir müfrezeye eğer jandarmanın komutam müfremeninkinden rütbece yüksek veya aynı seviyede ise jandarma komutanı komuta eder. Eğer müfrenenin komutanı jandarmanınkinden rütbece bir derece üstünse kendi müfrezesine komuta etmeye devam eder. Bununla beraber her halükarda kendisine yapılacak taleplerde jandarma subayına uymak durumundadır. Jandarma subayı harekâtın sevk ve idaresini elinde tutar. Bu durumda jandarma sınıfından olmayan kıt'aların silâh kullanması bu kanunun 19. ncu maddesine göre yürütülür.

61. Askerî makamlardan vaki olan her talepte jandarma bu makamların belirttikleri yerlerde askerî zabıta görevini ifa için müfrezeler teşkil eder.

62. Örfî idare ilân edildiği bölgelerde sivil makamlar tarafından ifa edilen zabita ve nizamın muhafazası görevi askerî makamlara geçince askerî makamlar bu vazifelerin ifası için ve vaziyetin icabına göre jandarmadan talepte bulunabilirler.

VI. NCI BAB — HARPTİ JANDARMANIN HİZMETLERİ BARİŞ ZAMANINDA KRALİYET TOPRAKLARI DIŞINDA JANDARMANIN HİZMETLERİ

63. Jandarma memleketin iç savunmasına, millî savunma, adliye ve içişleri bakanlarının müştereken tespit etmiş oldukları şekilde iştirak eder. Sabit jandarma birlikleri yalnız istihbarat ve alâmla vazifelendirilebilirler. Seyyar jandarma birlikleri diğer silâhlı kuvvetlere destek olarak yerleştirilebilirler.

64. Harbin devamı müddetince jandarma diğer silâhlı kuvvetlere nizamı korumak ve zabita hizmeti yapmakla görevli prevote adı altında müfrezeler temin eder. Her prevoteye bir prevot yani jandarma subayı komuta eder.

65. Millî Savunma Bakanı barış zamanında silâhlı kuvvetlerin bir kısmı kraliyet toprakları dışında olduğu zaman prevoteler teşkil edebilir.

66. Harp zamanında jandarma askerî savcılarla münasebetlerini devam ettirir, onlara genel nizam ve emniyetle ilgili olayları bildirir.

67. Harp zamanında jandarma askerî savcılar tarafından tanıkların ve tarafların çağırılması ile görevlendirilebilir.

68. Barış zamanında da silâhlı kuvvetlerin bir kısmı kraliyet toprakları içinde olursa yine aynı vazife ile aynı şekilde görevlendirilebilirler.

VİİNCİ BAB — JANDARMA İHTİYAT KUVVETİ

69. Olayların gerektirdiğinde çağrılmak üzere bir yedek jandarma kuvveti tesis edilmiştir. Bu birlik süresiz izinli askerlerden müteşekkildir. Kral yedek kuvvetlerin miktarını teşkil şartlarını silâh altına çağırılma hususlarına miliz kanunu çerçevesinde tespit eder,

VIII. NCİ BAB — ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

70. Muhtelif jandarma makamlarının, jandarma komutanlarının yetkileri jandarmanın iç ve genel hizmet teşkilâtı kral tarafından düzenlenir.

71. Aşağıda belirtilen kanunlar feshedilmiştir.

a. Millî jandarmanın teşkilâtı ile ilgili 28 GERMÎNALE an VI. Kanunu

b. Kır bekçileri ve jandarmanın vazifeleri arasındaki münasebetlerle ilgili 11 HAZİRAN 1806 sayılı kraliyet kararnamesi.

c. MAREŞOŞENİN hizmetleri disiplini hakkındaki 30 OCAK 1815 tarihli PRENS EMRİ.

d. 1 ŞUBAT 1947 tarihli kanunun jandarma ile ilgili bazı jandarma subaylarına ve önemli müfettişlere kral savcı yardımcılığı vasıflarını veren 1. nci MADDE.

72. Jandarma ile ilgili masraflar millî savunma, adalet ve içişleri bakanlarının imzalan altında teşrii meclise bağlı özel bir bütçeden yapılır.

73. Bu kanun yayımından 6 ay sonra yürürlüğe girer.

**GÜLNARIN
İDARÎ
COĞRAFYASI**

Erdal NAL
Gülnar Kaymakamı

- I — Coğrafi ve Jeolojik Durum
- II — Tarihi Durum
- III — İdari Durum
- IV — Nüfus ve Yerleşme Durumu
- V — İklim
- VI — İlçe Örgütü
- VII — Sosyal ve Kültürel Durum
- VIII — Eğitim Durumu
- IX — Sağlık Durumu
- X — Ekonomik Durum
 - A — Ticaret
 - B — Tarım
- XI •— Bayındırlık İşleri
 - A — Yollar
 - B — Belediye Hizmetleri
 - C — Köy Hizmetleri
- XII — Turizm
- XIII — Malî Durum
 - A — Maliye
 - B — Özel İdare
 - C •— Belediye
- XIV — Kalkınma Çareleri

I — Coğrafi ve Jeolojik Durum :

İçel İline bağlı bulunan GÜLNAR ilçesi 36-37 enlemleri, 33-34 boylamları arasında yer alır. Doğu, Batı ve Kuzey yönlerinde yine aynı ilin ilçeleri olan Silifke, Anamur, Mut ve Kuzeybatı yönünde Konya ilinin Ermenek ilçesi ile sınırlı bulunmaktadır.

Tarsus yöresinde iç kısımlarda yer alan Toroslar Silifke'ye doğru kıyıya yaklaşır. Silifke - Gülnar çevresinde ise Toroslar denize dik inmeye başlar ve Gülnar sınırları içinde denizle arasında pek az alan bırakır. Kıyılar fazla girintili çıkıntılı değildir.

İç kısımlar Taşeli yaylası adını alır. Tamamen dağlık ve taşlık olan bu bölgenin kuzeyinde Geven ve batısında Alıç dağları 1200 M. ile başlıca yükseklikleri meydana getirirler. Yüzeyin ortalama yüksekliği 1000 M. civarındadır. Uşak Pınarı, Bolyaran ve Söğüt yaylaları burada yor alır.

Ovacık Bucağındaki 8000 dekarlık arazi parçası bir yana bırakılacak olursa Gülnar'da ova yoktur, denilebilir. Ovalar yerine alanlar vardır; Bardat alanı, Akova, Büyük alan gibi.

Toroslar üçüncü zamanın sonunda alp kıvrımları ile meydana gelmişlerdir. Toroslar granit, gnayiz ve mikasit taşlarından yapılmıştır. Yamaçlar killidir.

II — Tarihî Durum :

Bulunan eski eserlerden Gülnar'ın tarihinin Etilere kadar uzandığını görmekteyiz. Etilerden sonra çevreye Asurlar hâkim olmuşlardır.

Kısa sürelerle İran ve Mısırlıların egemenliğinde kalan Gülnar'da daha sonra Romalılar hüküm sürmüştür.

Taşeli'nin Türkleşmesi 9. ncü yüzyıla rastlar. Bu yüzyılda Anadolu'ya akın eden Oğuzboyları geçtikleri yerleri yavaş yavaş Türkleştirmeye başladılar. Fakat bu durum kısa sürdü. Kudüs üzerine yürüyen Birinci Haçlı Ordusu Taşeli'ni de ele geçirdi.

Gülnar'ın bu günkü ahalisi 1230 yılında orta asyadaki Gülnar kentinden göç ederek bu çevreye yerleşen Türkmenlerdir. Obaların ilk yerleştikleri yerler Zeyne ile Mut arasında kalıyordu. Daha sonra obanın çeşitli kolları Gülnar'ın değişik yönlerine yayıldılar.

Karaman'ı merkez yapan Karaman Bey bu çevrede Karaman oğulları Devletini kurdu. Karaman Oğulları Türkçeyi resmî dil olarak kabul ettiler. Devlet işlerinde arapça, acemce ve başka dilden kelimelerin kullanılması yasaklandı. Valiliklere, ilçe Beyliklerine bilgiler getirildi bu arada Zeyne İlçesinin yönetimini de ünlü bilgin Semerkant'lı Şeyh Ali'ye verdiler.

Güçlendikçe Anadolu'yu ellerine geçiren Osman Oğulları Karaman Oğulları ile sık sık çatıştılar. Osman Oğulları - Karaman Oğulları çekişmesinden Taşeli çok zarar gördü, bir çok def'a el değiştirdi, yıkıldı.

Osman Oğullarının kesin olarak Taşeli'ni ellerine geçirmeleri 1470 lere rastlar. Ancak Osman Oğullarının buralara değerli yöneticiler göndermeyişleri, salınan vergilerin ağır oluşu gibi nedenlerle 1813 Rus Savaşına kadar çeşitli isyanlar oldu, bölge huzura kavuşamadı.

Sultan İkinci Mahmut zamanında vilâyetler teşkilâtı kuruldu. Gilindere, Mut, Anamur, Silifke ve Ermenak kazalarından meydana gelen bir İçel Sancağı kuruldu. Bu sancak da Konya vilâyetine bağlandı. Sancak merkezliği 1890 yılında Ermenak'dan alınarak Silifke'ye verildi. Böylece 20 ncü yüzyılın başlarında Silifke sancağına bağlı bir kaza oluyor.

1915 yılında iki Yunan savaş gemisi Gilindere'ye bir kaç top atışında bulunup büyük alan denilen yere bir miktar asker çıkarınca halk bundan korkarak Gilindere'yi terk etmeye başlamışlardır. Böylece bir ortamda zamanın ileri gelenleri mâliyenin kasasını ve bazı resmî belgeleri alarak İlçe merkezini Gülnar'a nakletmişlerdir. Düşman korkusu yanında o zamanlar hüküm süren sıtma hastalığından bizar olan devlet memurları bu işi sevinçle karşılamışlardır. Hiç bir kanunî formaliteye dayanmadan tesis edilen yeni ilçe merkezinin hühukî varlığı daha sonra resmen tescil edilmiştir,

İlçenin adı yörük beylerinden Yahşi beyin kızı Gülnar hanımdan gelmektedir. Yörüklerin Orta Asyadan çıkıp bugünkü Zeyne'ye gelişleri sırasında Yahşi bey Araplar tarafından öldürülünce Gülnar hanım babasının yerine geçerek obasını Toroslara doğru çekti. Fakat burada Arap fedayileri tarafından öldürüldü, Türkmenler ilk yerleştikleri yer olan bugünkü Zeyne'ye Gülnar adını verdiler.

III — İdarî Dunun :

Gülnar ilçesinin merkez bucağ dışında iki bucağı vardır : Ovacık ve Aydıncık (Gilindere) merkez bucağına 31 Ovacık bucağına 9 Aydıncık bucağına ise 11 köy bağlı bulunmaktadır. Böylece ilçenin toplam köy sayısı 51 e ulaşmaktadır.

İlçe merkezi beş mahalleden meydana gelir, nüfusu 5126 dır.

İlçenin yüz ölçümü 168.000 dekadır.

İlçe merkezine enyakın köy 5 Km., en uzak köy ise 42 Km. mesafededir.

Türkiye'de nüfusu 100 - 500 arasında olan köylerin yüzdesi % 59, 500- 600 arasında olanların yüzdesi ise % 35 olduğuna göre, Gülnar, ilçenin ortalama köy nüfusu olan 745 ile yukarıdaki dilimlerin hemen üstünde yer almaktadır.

IV — Nüfus ve Yerleşme Durumu :

Son beş yılın merkez ve köy nüfusları ile artış yüzdeleri aşağıda gösterilmiştir :

Yıllar	Merkez Nüfus	Artış Yüzdesi	Nüfus	Köyler Artış Yüzdesi
1945	1228	—	24881	—
1950	2807	128	25923	7,2
1955	3100	10,5	26632	2,8
1960	3920	26,5	28772	8,3
1965	5126	31	31102	8,8

1945 - 55 arasında merkez nüfusunun hızla artmasına karşılık köylerin nüfus artışları mütevazı ölçülerde kalmıştır. Bu durumu ekonomik, toplumsal ve teknolojik etkenlerin meydana getirdiği “Köyden Kente Göç” ile açıklayabiliriz.

Öte yandan köy nüfusunun istikrarlı bir artış göstermesine karşılık merkez nüfusunun bir hayli değişik oranlarda artmış olması dikkati çekmektedir.

Gülнар’da nüfus yoğunluğu 49 dur. Demek ki ilçede kilometre kareye düşen insan sayısı Türkiye ortalamasının üstünde bulunmaktadır.

Birkaç köy istisna edilirse yerleşme durumu genellikle dağınıklık gösterir. Köyler bir birine bir hayli uzak mahallelerden ve ev kümelerinden meydana gelirler.

V — İklim :

Sahil şeridinde Akdeniz iklimi hüküm sürer. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer. En sıcak ay ortalaması 28 en soğuk ay ortalaması 9 derecedir.

Sahilden içeriye doğru gidildikçe Akdeniz iklimi yavaş yavaş etkisini kaybetmeye başlar. İlçenin iç kısımlarında, Taşeli yaylasında karasal iklim hakimdir. Bununla beraber bölgenin iç kısımlarında da dağların denize paralel uzanmadığı yerlerde ve yüksekliğin fazla olmadığı kısımlarda Akdeniz İkliminin etkileri kendini hissettirir. Bu sebepten olacak, böyle yerlere denizden uzaklığı ne olursa olsun halk arasında “Sahil” denilir. İç kısımlarda da poyrazın devamlı esmediği zamanlarda da kış mevsiminde fazla soğuk görünmez, kar yerde fazla kalmaz, yazın ise fazla sıcak olmaz. Bu özelliği ile Gülнар, çevresinin yaylası durumundadır.

Yağışlar sahil şeridinde yağmur, iç kısımlarda ise genellikle yağmur bazende kar şeklinde düşer. Yıllık yağış miktarı 893 mm. dir.

Hakim rüzgâr poyrazdır. Kuzeyden güney'e eser Gülnar'la birlikte çevre ilçeleri de etkisi altına alır. İkinci derecede Güney'den esen batı rüzgârı kendisini hissettirir.

Sahilde her çeşit sıcak iklim ürünleri yetişir. Bütün kıyı boyunca Akdeniz iklimine has bitkileri görmek mümkündür. Kıyıdan içeriye doğru yükseldikçe Makiler, Makilerden hemen sonra da ormanlar yer alır. İnsanların tahribine uğramayan bütün toroslar ormanlıktır. Bu ormanlarda Çam, Meşe, Gürgen, Katran, Şimşir gibi ağaçlar vardır. Ormanlar 93.000 hektarlık bir yüzeyi kaplar (Gülnar arazisinin % 56 sı.)

Keklik, Tavşan, Tilki, Yabandomuzu ve sincap çevrede bol olarak bulunur, bölge avcılığa uygundur. Av mevsiminde çok sayıda avcı avlanmak için bu yerlere gelirler.

İlçe hudutları içinde büyük akarsular bulunmamaktadır. Göksu ırmağı ilçenin kuzeyinde Gülnar toprakları dışında akar.

VI — İlçe örgütü :

A. Başbakanlık :

- a. Müftülük : Bir müftü, bir memur onüç imam, üç müezzin, bir kur'an kursu öğretmeni.
- b. Tapu sicil : Bir tapu sicil memuru, bir tapu sicil kâtibi.

B. Adalet : Bir Cumhuriyet savcı yardımcısı, üç yargıç, noterlik işleri de üzerinde olmak üzere bir başkâtip, iki kâtip, iki mübaşir, iki gardiyan.

C: Millî Savunma : Bir Askerlik şubesi başkanı, bir sivil memur.

D. İçişleri Bakanlığı :

- a. Bir kaymakam, iki bucak müdürü, bir tahrirat kâtibi, bir nüfus memuru, bir nüfus memuru kâtibi.
- b Jandarma : Dört Astsubay altı uzman çavuş (İlçede emniyet teşkilâtı yoktur).

- E. Maliye : Bir mal müdürü, bir muhasebe memuru, bir gelir memuru, bir tahsil şefi, bir veznedar.
- F. Milli Eğitim :
- a. Ortaokul : Bir okul müdürü bir müdür yardımcısı, yedi edebiyat ve altı fen gurubu öğretmeni.
 - b. İlk öğretim : Bir ilköğretim müdürü, bir müdür yardımcısı yüzotuzsekiz asli öğretmen, iki geçici öğretmen onaltı vekil öğretmen.
- G. Sağlık ve Sosyal Yardım : Bir hükümet doktoru, altı sağlık memuru, iki hemşire, altı köy ebesi, bir sıtma savaş eradikasyon şube şefi.
- İ. Tekel : Bir tekel memuru.
- K. Tarım :
- a. Ziraat teknisyeliği : Bir Ziraat teknisyeni, dört ziraat öğretmeni.
 - b. Veterinerlik : Bir hayvan saklık memuru.
 - c. Orman işletme müdürlüğü : Bir işletme müdürü, bir müdür yardımcısı dört orman bölge şefi, üç orman teknikeri, bir dava vekili.
- L. Ulaştırma : Bir PTT müdürü, iki memur.
- M. Ziraat Bankası : Bir müdür, bir müdür yardımcısı, bir veznedar, iki memur, iki tarım kredi kooperatif memuru.
- N. Belediye : Bir belediye başkanı, bir muhasip, bir zabıta memuru, bir tahsildar.
- O. Özel idare memurluğu : Bir özel idare memuru, bir gelir memuru, bir gelir memur kâtibi, iki tahsildar.

VII— Sosyal ve Kültürel Durum :

İlçenin halkım Türkmenler meydana getirmektedir. Çağlar boyunca göçebe bir hayat yaşayan türkmen aşiretleri tedrici bir surette toprağa yerleşmişlerdir. Bu yerleşme porosegürü Cumhuriyetle birlikte hız kazanmıştır

Çevrede azınlıkların bulunmayışı ve tabii engeller sebebiyle eski Türk gelenek ve görenekleri en canlı, en saf bir şekilde buralarda yaşamaktadır, Türkiye'nin birçok yerlerinde unutulmuş olup yeniden canlandırılmasına çalışılan Türkçe kelimelerin bir kısmını halk doal şekilde kullanmaktadır.

İlçe halkı dil ve din bakımından son derece homojen bir durum gösterir.

Okuma-yazma nisbeti % 60 dır. Görüldüğü gibi bu nisbet Türkiye ortalamasının üstündedir. Çevrenin fakir oluşu, geçim kaynaklarının sınırlı ve yetersiz oluşu, halkın, çocuklarını okutmaya sevk etmektedir. Bu sebepten önümüzdeki yıllarda okuma-yazma yüzdesinin artacağı tahmin edilebilir.

Ancak İlçede elektriğin bulunmayışı, yolsuzluk sebebiyle çevre kültür merkezleriyle temasın olmayışı sosyal ve kültürel gelişmeyi engellemektedir.

Haftada iki kere çıkan bir gazete yerel sorunları dile getirmeye çalışmaktadır.

İlçede kurulu çok sayıda dernekden pek azı etken bir faaliyet gösterebilmektedir.

İlçe merkezi ve köylerde 70 cami, 27 umumî V.C., 36 köy odası bulunmaktadır.

Bir fikir vermesi bakımından bazı işyerleri aşağıya çıkarılmıştır :

Otel	3	Bakkal	24
Kahve	9	Kasap	7
Fırın	5	Kunduracı	12
Hızır	3	Semerci	3
Kaynakçı	2	Akar. Y. Bayii	2
Berber	10	Değirmen	4

VIII— Eğitim Durumu :

İlçe merkezinde bir ortaokul vardır. Bu okula 148 i kız, 542 si erkek olmak üzere 690 öğrenci devam etmektedir. Öğretmen sayısı 15 dir.

İlçe merkezinde Orta öğretim seviyesinde eğitim ve öğretim yapan başka bir kuruluş yoktur.

İlçe merkezinde 3, köylerde 65 okul bulunmaktadır. Toplam köy sayısı 52 olduğuna göre her köye birden fazla okul düşüyor demektir. Ancak bu ilçede eğitim davasının okullar bölümünün çözümlendiği anlamına gelmemektedir. Köylerin birbirine uzak mahallelerden meydana gelmesi, her mahalleye bir okul yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarırken, öte yandan, halen mevcut olan fakat zaman içinde tahribe uğrayarak süratle yenilenmeleri veya esaslı onarım görmeleri gereken okulların da gözönünde tutulması gerekmektedir.

İlçe Halk Eğitim Merkez Müdürlüğü elindeki imkânlarla özellikle yetişkinlerin eğitimi için çalışmaktadır. Çeşitli kurslar, öğretici filim gösterileri toplum kalkınması çalışmaları bunların başlıcalarıdır.

İlçenin 15 köyünde Okuma Odası vardır.

IX— Sağlık Durumu :

İlçede on yataklı bir sağlık merkezi mevcut olup açıldığından beri Hükümet Tabiblerinin vekillikleri ile idare edilmektedir.

Nazari olarak dört Sağlık Ocağı ile on iki Sağlık istasyonu mevcuttur. Ancak kadro yetersizliği sebebi ile ön görülen durum gerçekleştirilememektedir.

Köylerde sağlık memurları ve ebeler tarafından çevre, ana ve çocuk sağlığı, bulaşıcı hastalıklar gibi konularda halka bilgi verilmekte, aşılar düzenli bir şekilde yapılmaktadır.

Yayla havası ilçe halkının sağlığı yönünden olumlu etki yapmaktadır. Verem ve benzeri hastalıklara rastlanılmaz. En çok rastlanan hastalıklar Romatizma ve Hiper Tansiyondur.

Sağlık Merkezinin bir arabası vardır, ilçede Eczane mevcuttur.

Entegrasyon çalışmalarının yürütüldüğü ilçemizde Sıtma Eradikasyon örgütü ile koordine çalışmalar yapılmaktadır.

X — Ekonomik Durumu :

A — Ticaret : Ticaret fazla gelişmemiştir. Yoğaltım daha çok yerey tüketim için yapılır. İş yerleri küçük olup aile fertlerinin yönettiği kuruluşlar halindedir. Alış-veriş kredi esasına dayanır.

B — Tarım : Halkın temel geçim kaynağı çiftçilik ve hayvancılıktır. Halkın % 95 i geçimini bu iki kaynaktan temin eder.

Yetiştirilen başlıca ürünlerin ekiliş alanları ile getirdikleri gelir miktarları aşağıda gösterilmiştir.

Ürünün Cinsi	Ekiliş alanı (Dekar)	Gelir Tutan
Üzüm	67.000 (Dekâr)	14.960.000
Buğday	31.200 »	3.112.000
Arpa	20.000 »	1.650.000
Nohut	40.290 »	9.075.000
Patates	1.880 »	388.500
Yer fıstığı	1.100 »	625.000
Domates	2.500 »	2.760.000
Antep Fıstığı	35.000 (Ağaç)	8.000
Elma	60.000 »	262.500
Kaysı	18.500 »	100.000
Nar	6.000 »	45.000
Zeytin	24.000 »	300.000

Yetiştirilen ürünler arasında özellikle nohut ve üzüm dikkati çeker. Gülnarın taşla kaplı küçük arazi parçalarında yetiştirilen İspanyol ve Yerli tip nohutlar Ankara ve İstanbul piyasalarında ar anır olmuşlardır. Pazarlama güçlüğüne kısmen çözümlenmiş olması bu ürünün yetiştirilmesini teşvik etmektedir.

67.00 Dekârlık bir araziye kaplayan bağlardan elde edilen üzüm değerlendirilememektedir. Sofralık üzümler yolsuzluk sebebi ile tüketim merkezlerine ulaştırılamamakta, elde kalmaktadır. Tekel İdaresinin kuru üzüm alışları pazarlama konusuna fazlaca bir katkıda bulunmaktadır. Pekmezlik üzümlerden elde edilen pekmezin değerlendirilebilmesi için çalışılmaktadır.

Üzerinde önemle durulması gereken bir ürün Antep Fıstığıdır. İklimin Antep Fıstığı yetiştirilmesine son derece uygun olması, Antep Fıstığının yabanisi olan Sakız ağacının bol miktarda çevrede mevcut bulunması bu ürünün Önemli bir merkezi haline getirebilir.

Eski çağlarda bir Zeytinyağı merkezi olan güney sahillerimizde, elde edilen zeytinyağını sahile ulaştırmaya yarayan kanal kalıntılarına bu günde rastlanır. Delice zeytinliklerin ihyası için bazı çalışmalar yapılmaktadır.

Aydıncık Bucağının Soğuksu mevkiinde, motopompla yükseltilen suyla bir kısım arazinin sulanması mümkün olmuş, sulu ziraata geçiş çevrede gözle görülür bir canlılık yaratmıştır. Sulamanın müm-

kün kıldığı ürünlerden birisi olan Yer Fıstığı önemli bir gelir kaynağı olma durumundadır.

İlçe Orman işletme Müdürlüğünce 1966 yılında 5.830 metre küp Tomruk, 1.052 metre küp Maden Direk, 2.366 metre küp Sanayi Odunu, 41.797 ster Yakacak Odun ve 118.826 Kg. reçina istihsal edilmiştir.

Çevre son derecede engebeli olduğundan bol miktarda keçi yetiştirilir. 99.000 kadar olan bu keçiler bir yandan halkın geçimini ve yaşamasını sağlarken Ormanlar için bir sorun olarak karşımıza çıkar. Keçiden başka Koyun (5.500), Sığır (18.000) ve eşek (7.000) sayı olarak en fazla bulunan hayvanlardır.

XI — Bayındırlık İşleri :

A — Yollar :

Gülner, İl merkezi olan Mersine 178, Silifkeye 63, Anamura 87 ve Mut'a 134 Kilometredir, ilçe merkezini komşu ilçelere bağlayan yollar yaz aylarında bakım yapıldığında trafiğe bir dereceye kadar uygun duruma gelirle-. Güney Sahil yolu ilçenin tek şosesini meydana getirirken iki Bucağı da birbirine bağlar.

Yapımı devam etmekte olan Sütölçe - Gülner- yolunun tamamlanmasıyla Gülner - Mut arası 84 Km. kısalacaktır.

İlçe merkezinde 300 M., kadar uzunluğundaki bir beton yol dışında yollar taş kaplamadır.

B — Belediye Hizmetleri :

Gülner ilçesinde Elektrik bulunmamaktadır. İlçeyi elektriğe kavuşturacak Hidrolik Elektrik Tesisleri Sütölçe köyünde yapılmaktadır. Plâna göre bu tesisler 3-5 milyona çıkacak ve 1968 yılının ortalarında tamamlanacaktır. Enerji Nakil Hattı ve Şehir içi tesisleri 400.000 Tl. na Simel şirketine ihale edilmiştir.

İçme suyu tesisleri halkın ihtiyacını karşılamaktan uzaktır. 60 M³ lük su deposu ile tesislerinin gözden geçirilmesi, yeni su kaynaklarının bulunması gerekmektedir.

Daha önce yaptırılan fakat bakı noksanlıkları ve uygulamada ortaya çıkan güçlükleri sebebiyle tatbik edilemeyen imar Plânı yerine 1967 yılında yeni bir imar Plânı yaptırılmış bulunmaktadır.

Gülnar Belediyesi gelir kaynakları ve gayrimenkul bakımdan geniş imkânlarā sahip değildir. İller Bankası yanında Orman İşletme Müdürlüğünden alınan dellaliye resmî başlıca gelir kaynağıdır.

Belediyenin İtfaiye rgt yoktur. AİD Kanalıyla alınan eski bir dodge Belediyenin tek motorlu aracıdır.

Orman İşletme Müdürlüğüne ait hizmet binaları ile lojmanlar, Adliye, Halk Eğitim, Orta ve İlk okullar İlçenin başlıca yapılarıdır. Hükümet Konağı yoktur, daireler dağınıktır.

Evlerin çatıları genellikle topraktan duvarlar ise çevrede bol olarak bulunan taştan yapılmışlardır. Yeni yapıların üstleri artık betonla örtülmektedir. Çatısı kiremitli evlerin sayısı azdır. Kullanılan yapı malzemesi ve binaların plânı İlçe Merkezi ile köylerde fazla bir değişiklik göstermez.

C — Köy Hizmetleri :

Köylerin hemen tamamına yaz mevsiminde jeeple gitmek mümkündür. Ancak köy yollarının çoğu gerçek anlamda yol niteliğinden yoksundur. Kış mevsiminde yayla köyleri ile İlçenin bağlantısı kesilir.

Sihhi su tesisi bulunan köylerin sayısı 21 dir.. (Devlet veya halk tarafından demir borularla getirilmiş içmeye elverişli sular) Bunlardan başka 18 köy ihtiyaçlarını gidermede sihhi çeşmeler yanında Membalardan faydalanmaktadır. İçme sularını 7 köy yalnızca Membadan, 5 köy akarsu ve sarnıçtan temin etmektedir.

İlçenin her yöresine yayılmış Orman İşletmesine ait haberleşme hatlarından gerektiğinde faydalanılmaktadır.

XII— Turizm :

Birçok uygarlıklara beşiklik etmiş bulunan Gülnarda üzüntü ile kaydetmek gerekir ki turistin ilgisini çekecek pek az yapıt tabiatın ve insanların tahribinden kurtulabilmiştir. Öte yandan, yol durumunu elverişsizliği ve bu konuda olumsuz bir etken olarak rol oynamaktadır. Aydıncıktaki “Dört Ayak”, Sele çeşmesindeki “Yalancı Dünya’ mağarası ve Ilısu şelalesi görülmeğe değer başlıca yerlerdir.

Yaz mevsiminde yaylamak için gelen çevre halkım bir yana bırakırsak Gülnarın en önemli turistik imkânı Güneyinde uzanan deniz olmaktadır.

Yeni trafiğe açılmış bulunan Günay Sahil Yolu Gülnar sınırları içinde kimi zaman hemen denizin kenarından, kimi zaman da dağların arasından denize paralel olarak uzanır. Ancak Türkiye'nin en güzel sahillerinde tesis yokluğu kendisini hemen hissettirir. Ovacık Bucağındaki küçük Motel ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Bir çok kamping yeri asgari şartların sağlanması ile bir çok turist çekebilir.

Özellikle deniz dibi avcılığını sevenler için Akdeniz bulunmaz bir hazinedir. Deniz dibinin berraklığı, temizliği ve zengin balık çeşidi bir çok meraklıyı bu sahillere çeker.

XIII — Malî Durum :

A — Maliye : Mâliyenin son üç yılma ait Tahakkuk ve Tahsil tutarları ile tahsilat yüzdeleri aşağıda gösterilmiştir.

Yılı	Tahakkuk	Tahsilat	Yüzde
1964	518.053	514.610	99
1965	549.597	541.678	99
1966	703.126	699.754	99

B — Özel İdarenin son üç yılına ait Tahakkuk ve Tahsil tutar ile tahsilat yüzdeleri aşağıda gösterilmiştir.

Yılı	Tahakkuk	Tahsilat	Yüzde
1964	64,050	54.875	86
1965	64.397	54.506	85
1966	197.521	195.996	99

C — Belediye : Belediyenin 1967 Yılı Bütçesi 400.000 T.L. civarındadır.

XIV — Kalkınma Çareleri :

Yakın gelecekte Gülnarın ekonomik ve toplumsal gelişmesinde önemli değişiklikler beklemek gerçekçi bir görüş olmayacaktır.

Yapılmakta olan elektrik tesislerinin kısa zamanda tamamlanarak ilçenin elektriğe kavuşması toplumsal gelişmenin başlangıcı olacaktır. İlçeyi çevre ilçelere bağlayan ulaşım hatlarının gerçekten

birer yol niteliğine kavuşmaları ile bu gelişim hızlanabilir. Bu iki hususun gerçekleştirilmesi ile sosyal erozyon azalacaktır. Böylece Gülnar büyük kentlere beyin ihraç eden bir yer olmaktan çıkacak, kendi çocuklarının da maddî-manevî katkıları ile olumlu bir kalkınma yoluna girecektir.

Gülnarın ekonomik yönden kalkınması tarım ürünlerinin değerlendirilmesine ve bazı sorunların çözümlenmesine bağlı bulunmaktadır. Toroslarda bulunduğu söylenen çeşitli maden cevherlerinin ne gibi imkânlar sağladığını bu günden söylemek mümkün görünmemektedir. 1967 yılı için Aydıncık Bucığında yapılan Demir cevheri aramalarında çevrede bir miktar cevher bulunmuş olmakla beraber durum henüz aydınlığa çıkmamıştır.

Üzüm ürünün yaş üzüm, üzüm suyu ya da pekmez olarak değerlendirilmesi için yapılan kooperatif kurma çalışmalarının olumlu netice vermesi geniş bir halk kütlesini yakından etkileyecektir. Sofralık üzümün değerlendirilmesi esas itibarıyla yol durumuna bağlı bulunmaktadır.

Son zamanlarda, üzerinde önemle durulan ve Gülnar için büyük bir gelir kaynağı olabilecek Anten Fıstığı yetiştirmek isteyenler keçi sürü sahipleri ile çatışmak zorunda kalmaktadırlar. 4081 Sayılı Kanunun her zaman tam olarak uygulamak mümkün olamamaktadır. Keçi sayısını azaltmak veya tamamen ortadan kaldırarak bu işten 'hayatlarını kazananlara başka imkânlar hazırlamak Türkiye çapında bir sorun olarak karşımıza çıkar, mahalli İdarî makamların yetkisini aşar. Keçi sürülerine rağmen uygun şartların varlığı - iklim, "sakız ağaçlarının bolluğu, halkın bu konudaki çıkarlarını anlamış olması ilerisi için bizi iyimser kılabilir.

Sahilde turfanda sebzeciliğin gelişmesi, arazi sulamasının mümkün olmasına ve sera için ucuz kereste ile kredi temin edilmesine bağlı kalıyor. Sahilde, Soğuksu mevkiinde mevcut olan, fakat bu gün bile ihtiyaçları karşılamaktan uzak bulunan sulama tesislerinin ıslâhı, sol yakanın ve Akdenizle Toroslar arasındaki küçük toprak parçalarının sulanmasının mümkün olması bir yandan halkın gelirini artırarak yaşama seviyesini yükseltecek, öte yandan da orman içi köylerden sahile tabii bir akımın başlamasına neden olacaktır. Orman Kanununda orman içi köyler için bütçeye konulması ön görülen ödeneğin adeta sembolik miktarlarda konulması nedeniyle bu köyler için Gülnarda iyileştirici hiç bir tedbir alınmadığı göz önün-

de tutulursa, halkın sahil şeridine yerleşmesinin önemi ortaya çıkar. Böylece bir yandan orman gerek geçim kaynağı olarak, gerekse zati ihtiyaç olarak tahrip edilmekten kurtulacak, öte yandan da Orman örgütü-halk ilişkileri daha iyi bir yola girecektir.

Her türlü etkiden uzak, gerçekçi bir orman tanımının yapılması, bu tanımın ışığı altında orman alanlarının tesbiti, bu tesbitin ilgili bütün dairelerden meydana gelecek üyelerden kurulu kurullar tarafından hızla yapılması çevre halkını yakından ilgilendirmektedir.

Tesisler yapıp rasyonel bir şekilde çalıştırılmadıkça önümüzdeki yıllarda turizm gelirlerinde bir artış olmayacaktır.

Son söz olarak tarıma dayalı bir topluluk olan Gülnarın gelişmesi bir çok şarta bağlı kalmaktadır. Açık olan bir husus, belki de. tarım topluluğunun bir niteliği olarak gelişmenin, yavaş fakat devamlı olacaktır.

YÖNETMELİK

İÇİŞLERİ BAKANLIĞINDAN :

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ile ilgili İçişleri Bakanlığı Memur ve Hizmetlilerinin Tezkiye Amirleriyle Tabi Tutulacakları Gizli Tezkiye Varakaları hakkındaki Yönetmeliğin bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bazı maddeler ilâvesi hakkında Yönetmelik

Madde 1 — «Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ile ilgili İçişleri Bakanlığı Memur ve Hizmetlilerinin Tezkiye Amirleriyle Tabi Tutulacakları Gizli Tezkiye Varakaları Hakkındaki Yönetmeliğin» 2. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ile ilgili İçişleri Bakanlığı memurlarının tezkiye amirleri aşağıya yazılmıştır.

I — GENEL İDARE PERSONELİ

1 — BAKANLIK MERKEZİNDE	1. Derece Tez. Amiri	2. Derece Amiri	Tez. 3. Derece Tez. Amiri
MÜSTEŞARLIK			
Müsteşar	Bakan		
Müsteşar Yardımcısı	Müsteşar	Bakan	
MERKEZ VALİLİĞİ			
Vali	Müsteşar	Bakan	
ÖZEL KALEM MÜDÜRLÜĞÜ			
Müdür	Müsteşar	Bakan	
Şef ve Memurlar	Müdür	Müsteşar	Bakan
TETKİK KURULU BAŞKANLIĞI			
Başkan	Müsteşar	Bakan	
Müşavir, Üye	Başkan	Müsteşar	Bakan
Neşriyat Müdürü	Başkan	Müsteşar	Bakan
Kitaplık Memuru ve Yard.	Neşriyat Md.	Başkan	Müsteşar
Şef ve Memurlar	Başkan	Müsteşar	Bakan
TEFTİŞ KURULU BAŞKANLIĞI			
Başkan	Müsteşar	Bakan	
Mülkiye Müfettişleri	Başkan	Müsteşar	Bakan
Şef ve Memurlar	Başkan	Müsteşar	Bakan
HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ			
Bakanlık Hukuk Müşaviri	Müsteşar	Bakan	
Hukuk Müşaviri	B. Huk. Müş.	Müsteşar	Bakan
Hukuk Müşavir Yardımcısı	B. Huk. Müş.	Müsteşar	Bakan
Muhakemât Müdürü	B. Huk. Müş.	Müsteşar	Bakan
Muhakemât Müdür Yrd.	Muhakemat Md.	B. Hukuk Müş.	Müsteşar
Şef ve Memurlar	Hukuk Müş.	B. Hukuk Müş.	Müsteşar

	1. Derece Tez. Amiri	2. Derece Tez. Amiri	3. Derece Tez. Amiri
MAHALLİ İDARELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			
Genel Müdür	Müsteşar	Bakan	
Genel Müdür Yardımcısı	Genel Md.	Müsteşar	Bakan
Daire Başkanı	Genel Md.	Müsteşar	Bakan
Şube Müdürü	Daire Bşk.	Genel Müdür	Müsteşar
Müstakil Şube Müdürü	Genel Md. Şube Md.	Müsteşar Genel Müd.	Bakan Müsteşar
Şube Müdür Yardımcısı, Şef ve Memurlar			
NÜFUS İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			
Genel Müdür	Müsteşar	Bakan	
Genel Müdür Yardımcısı	Genel Md.	Müsteşar	Bakan
Şube Müdürü	Genel Md.	Müsteşar	Bakan
Şef ve Memurlar	Şube Md.	Genel Müdür	Müsteşar
İLLER İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			
Genel Müdür	Müsteşar	Bakan	
Genel Müdür Yardımcısı	Genel Md.	Müsteşar	Bakan
Şube Müdürü	Genel Md.	Müsteşar	Bakan
Şef ve Memurlar	Şube Md.	Genel Müd.	Müsteşar
ÖZLÜKİŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			
Genel Müdür	Müsteşar	Bakan	
Genel Müdür Yardımcısı	Genel Md.	Müsteşar	Bakan
Şube Müdürü, Eğitim Uzmanı	Genel Md.	Müsteşar	Bakan
Şef ve Memurlar	Şube Md. veya	Genel Md.	Müsteşar
GEREÇ MÜDÜRLÜĞÜ			
Müdür	Müsteşar Yrd. Müdür	Müsteşar Müsteşar Yrd.	Bakan Müsteşar
Şef ve Memurlar			
KÂĞIT İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ			
Müdür	Müsteşar Yrd. Müdür	Müsteşar Müsteşar Yrd.	Bakan Müsteşar
Şef ve Memurlar			
BAKANLIK TABİPLİĞİ			
Doktor	Müsteşar	Bakan	
MECLİSLE İLİŞKİLER BÜROSU			
Mensupları	Müsteşar Yrd.	Müsteşar	Bakan
TEŞKİLAT VE METOT BÜROSU			
Mensupları	Müsteşar Yrd.	Müsteşar	Bakan
ARŞİV BÜROSU			
Mensupları	Müsteşar Yrd.	Müsteşar	Bakan
BASIN BÜROSU			
Mensupları	Müsteşar Yrd.	Müsteşar	Bakan

	1. Derece Tez. Amiri	2. Derece Tez. Amiri	3. Derece Tez. Amiri
2 — İLLERDE			
A - İl Merkezinde			
Vali	Müsteşar	Bakan	
Vali Muavini	Vali	Müsteşar	Bakan
Hukuk İşleri Müdürü	Vali	Müsteşar	Bakan
Nüfus Müdürü	Vali	Müsteşar	Bakan
Maiyet Memuru	Vali Muavini	Vali	Müsteşar
Bucak Müdürü	Vali Muavini	Vali	Müsteşar
İl Tahrirat, İdare Kurulu, Evrak ve	Vali Muavini	Vali	
Dosya Şef, Mümeyyiz Memur ve			
Kâtipleri, Şifre Memuru ve Re-			
fiki, Daire Müdürü, Hususî İdare			
Şefi (Hatay İli için)			
Nüfus Müdürlüğü Başkâtip ve Kâ-	Nüfus Müd.	Vali	
tipleri			
Hukuk İşleri Müdürlüğü Kâtipleri,	Hukuk İş. Md.	Vali	
Tabiiyet Mümeyyiz Memur ve			
Kâtipleri			
Bucakta Görevli Tahrirat Kâtibi ve	Bucak Md.	Vali	
Nüfus Memurları B . İlçede			
Kaymakam	Vali	Müsteşar	Bakan
Bucak Müdürü	Kaymakam	Vali	Müsteşar
Tahrirat Kâtibi, Refiki ve Nüfus	Kaymakam	Vali	
Memuru Nüfus Kâtipleri	Nüfus Me.	Kaymakam	Vali
Bucakta Görevli Tahrirat Kâtibi ve	Bucak Md.	Kaymakam	Vali
Nüfus Memuru			

II — TAYİNİ BAKANLIĞA AİT MAHALLİ İDARELER PERSONELİ

1 — BELEDİYELER

A - Ankara Belediyesi

Belediye Başkan Yardımcısı	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Teftiş Heyeti Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Hukuk İşleri Müdürü	Belediye Bsk.	Vali	Müsteşar
Hesap İşleri Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Özlük İşleri Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Yazı İşleri Müdürü	Belediye Bsk.	Vali	Müsteşar
Belediye Şube Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
B . İstanbul Belediyesi Belediye			
Başkan Yardımcısı	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Teftiş Heyeti Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Hukuk İşleri Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar

	1. Derece Tez. Amiri	2. Derece Tez. Amiri	3. Derece Tez. Amiri
Hesap İşleri Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Yazı İşleri Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Özlük İşleri Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
İktisat Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
İETT. Genel Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Sular İdaresi Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Sular İd. Md. Kurulu Üyesi	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar
Belediye Şube Müdürü	Belediye Bşk.	Vali	Müsteşar

2 — ÖZEL İDARELER

Özel İdare Müdürü Vali Müsteşar Bakan
 Madde 2 — Aynı Yönetmeliğin 6- maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ile ilgili içişleri Bakanlığı Hikmetlilerinin Tezkiye Amirleri aşağıya yazılmıştır.

1 — BAKANLIK MERKEZİNDE

Basın Uzmanı	Müsteşar Yrd.	Müsteşar	Bakan
Memur, Daktilo, Teksirci ve Dağıtıcı			
(Merkez şef ve memurları için gösterilen tezkiye amirlerince varakaları)			düzenlenir.)
Sağlık Memuru, Hemşire	Doktor	Müsteşar	Bakan
Bakan Şoförü	Özel Kalem Md.	Müsteşar	Bakan
Müsteşar Şoförü	Özel Kalem Md.	Müsteşar	Bakan
Diğer Şoförler ve Motosikletçi	Gereç Müdürü	Müsteşar Yrd.	Müsteşar
Tetkik ve Teftiş Kurulu			
Başkanlık- lan Odacıları	Şef	Başkan	Müsteşar
Genel Müdürlükler Odacıları	Şef	Şube Müdürü	Genel Müdür
Diğer Kuruluşlar Odacıları	Şef	Müdür	Müsteşar Yrd.
Odacı, Bekçi, Asansörcü, Kapı- cı, Kaloriferci ve Yardımcısı, Telefoncu ve Yardımcısı, Baş- bahçıvan, Bahçıvan, Bahçe İş- çisi, Garaj Amiri. Garaj Bekçisi, Teknisyen, Kalorifer İşçisi, Sa- natkâr İşçi, Başhademe, Başha- deme Yrd., Gece Bekçisi, Usta ve Makina ve Mefruşat Ustaları	Gereç Müdürü	Müsteşar Yrd.	Müsteşar

	1. Derece Tez. Amiri	2. Derece Tez. Amiri	3. Derece Tez. Amiri
--	-------------------------	-------------------------	-------------------------

2 — İLLER

A . İl merkezinde

İl Şoförü	Vali		
Dağıtıcı, Odacı, Kaloriferci	Daire Müdürü veya Müdür	Vali Muavini	Vali

B - İlçelerde

Kaymakamlık Şoförü	Kaymakam		
Odacı	Tahrirat Kâtibi veya Nüf. Me.	Kaymakam	
Bucak Odacısı	Bucak Müdürü	Kaymakam	

Ek Madde 1 — Kadrolarındaki Unvanlarından başka bir görevle görevlendirilmiş olan memurların tezkiye işlemleri eylemli olarak çalıştıkları görevlerine göre yapılır.

Geçici Madde 1 — Belediye ve özel idare memur ve hizmetlilerinden işbu Yönetmeliğin kapsamı dışında bırakılanlar hakkında ilgili kurumlar tarafından gerekli Yönetmeliklerin yürürlüğe konmasına kadar «Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ile ilgili İçişleri Bakanlığı Memur ve Hizmetlilerinin Tezkiye Amirleriyle Tabi Tutulacakları Gizli Tezkiye Varakaları Hakkındaki Yönetmelik» hükümlerinin tatbikine devam olunur.

Madde 3 — İşbu Yönetmelik Resmî Gazete’de yayınlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

HABERLER

Özlük İşleri :

▪ Tezkiye Varakaları ile ilgili Yönetmeliğin bazı maddeleri değiştirildi ve bazı maddeler ilâve edildi.

Türkiye Cumhuriyeti E-mekli Sandığı ile ilgili İçişleri Bakanlığı memur ve hizmetlilerinin tezkiye amirleri ile tabi tutulacakları gizli tezkiye varakaları hakkındaki yönetmeliğin bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bazı maddeler ilâvesi hakkındaki yönetmelik 18 /Haziran 1968 tarih ve 12927 sayılı resmî gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

312 sayılı Türk İdare Dergisinin Yönetmelikler Bölümüne aynen koyduğumuz bu yönetmeliğe göre : Bakanlık Merkez Teşkilatında çalışan amir ve memurlarla illerde, ilçelerde ve bucaklardaki amir ve memurların tezkiye amirleri gösterilmiştir.

Ayrıca, tayini bakanlığa ait mahallî idareler personeli için de değişik bir sistem getirilmiştir.

Yine bu yönetmelikle bakanlık merkezinde, illerde, ilçe-

Yiğit KIZILCA

Yayın Müdürü

lerde ve bucaklardaki hizmetlilerin tezkiye amirleri değiştirilmiştir.

▪ Kaymakamların tayin ve nakil yönetmeliği hazırlıkları

Özlük İşleri Genel Müdürlüğü tarafından uzun zamandan beri hazırlığı yapılan Kaymakamların Tayin ve Nakil Yönetmeliği son şeklini almak üzeredir.

Bu münasebetle İçişleri Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürü Metin Dirimtekin’in Başkanlığında Genel Müdür Muavinleri ve Şube Müdürleri devamlı toplantılar yaparak, ön taslağı daha da mükemmel hale getirmeğe çalışmaktadırlar.

Sözü geçen taslak üzerindeki son çalışmalar bir haftaya kadar bitirilecek ve taslak teksir edilerek Bakanlık Genel Müdürlüklerine, Tetkik Kuruluna ve Hukuk Müşavirliği ile İçiş Ve Müfettişler Sendikasına, Dernek ve Birliklere gönderilecek ve onların görüşleri alınacaktır.

Bu görüşlerin ışığı altında gerekli rötuşlar yapıldıktan sonra yönetmelik en kısa bir zamanda Bakan'ın onayına sunularak ikmâl edilmiş olacaktır.

İçişleri Hizmet ve Teşkilâtının Yeniden Düzenleme Projesi Müdürlüğü Merkez dairelerine bir genelge yolladı.

■ İçişleri Hizmet ve Teşkilâtının Yeniden Düzenleme Projesi Müdürlüğü İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan'ın imzasıyla 5 Haziran 1968 tarihli bir genelgeyi Merkez dairelerine yollamıştır. Bu genelgede :

İçişleri Hizmet ve Teşkilâtının Yeniden düzenlemek maksadıyla girilen araştırmanın taşradaki incelemeleri kapsayan birinci kısmının genellikle bitirilmiş olduğu, projede çalışan araştırmacılar bir kısmının halen Bakanlık Merkez dairelerinde çalıştığı, diğer kısmının De Haziran ayı başlarından itibaren diğer merkez dairelerinde inceleme ve araştırmalarına başlayacağı, yanılmakta olan araştırmanın, Bakanlığın, çalışanların güvenliğini ve çalışma şartlarını düzeltici, hem de yapılan hizmetlerin verimli olmasını halka daha yararlı, kolay ve süratli bir şekilde intikalini sağlayıcı, modern bir teşkilâta kavuşturulması, bakımından önem arzettiği, Memleletin olduğu kadar özellikle Bakanlığın ve bakanlık mensuplar

nın her bakimden yararına olan bu çalışmalara Bakanlığın en yüksek yöneticisinden en küçük memuruna kadar bütün personelinin her yönden ilgi göstermesinin, çalışmalara derece derece katkıda bulunmasının, araştırmacılarla gerekirse birlikte çalışmasının, inceleme ve araştırmanın müsbet sonuçlanması için, şart olduğu, Bakanlığın, modern, çalışabilir ve iyi işler bir teşkilât olarak yeniden düzenlemenin, Bakanlığın hizmetlerinden sorumlu kişilerin görevi bulunduğu, teşkil edilen araştırma grubunun bakanlık mensupları adına inceleme ve araştırma yaptığı, araştırmanın memleket ve bakanlık mensupları yararına müsbet, uygulanabilir ve yeterli sonuçlar getirmesinin araştırmacılarla tam bir işbirliği halide çalışmasına bağlı bulunduğu, bugüne kadarki çalışmalarda bütün idarecilerin, faydalı ve başarılı sonuç için katkıda bulunduğu,

Yapılmakta olan araştırmanın manâ ve mahiyeti üzerinde bütün Bakanlık mensuplarının aynı anlayışa varmalarını ve bu anlayışla hareket etmelerini sağlamak üzere :

Yazının bütün Bakanlık mensuplarına teker teker verilerek tebliği,

Genel Müdür, Genel Müdür Muavini ve Şube Müdürü arkadaşların bu anlayışın sağlanmasında bizzat yardımcı olmaları,

Araştırmacıların bütün servislerde gözlem, yazılı metin incelemesi mülakat ve anket metodlarıyla yapacakları çalışmalarda bütün personelin kendilerine yardım etmeleri gerektiği belirtilmiştir.

▪ İçişleri Hizmet ve Teşkilâtını Yeniden düzenleme projesi Müdürlüğü bir brifing tertipledi :

İçişleri Hizmet ve Teşkilâtını Yeniden Düzenleme Projesi Müdürlüğü Diyanet İşlem Başkanlığı anfisinde 13 Mayıs 1968 Pazartesi günü saat 14.00-17.00 arasında bir brifing tertiplemiştir.

Türkiye ve Orta Doğu idaresi Enstitüsü Genel Kursu için hazırlanan bu brifingde Ziya Çöker tarafından Proje Çalışmaları hakkında genel bilgi verilmiş ve araştırmanın uygulandığı ile ilgili 3 örnek gösterilmiştir.

Daha sonra Cengiz Bayyurdoğlu Vali ve Kalkınma Kooperatifleri konulu bir konuşma yapmıştır.

Özel İdarelerin İlkokul Yapma görevi üzerinde A. Nazif Demiröz bilgi vermiştir.

Daha sonra Sadrettin Sür-

bahan tarafından Nüfus kâğıtları ile ilgili izahat verilmiştir.

Bu suretle araştırmanın amacı, mahiyeti, araştırmanın nasıl ve hangi teknik metodlarla yapıldığı hakkında dinleyiciler bilgi sahibi olmuşlardır.

Mahallî İdareler :

▪ Köy Kanunu Tasarısı Üzerindeki Çalışmalar :

Daha önceki sayılarımızda hazırlandığını ve görüşleri alınmak üzere teksir edilip İllere ve İlgili Bakanlık ve Genel Müdürlüklere gönderildiğini bildirdiğimiz Köy Kanunu Ön Tasarısı, gelen görüşlerin ışığı altında Mahallî İdareler Genel Müdürlüğünce geliştirilmektedir. Mahallî İdareler Genel Müdürü Sedat Erdoğan'ın Başkanlığı altına Genel Müdür Muavinleri, Daire Reisleri ve Şube Müdürlerinin katıldığı toplantılarda üzerinde çalışılan tasan daha sonra Bakanlık Koordinasyon kuruluna gönderilecek ve burada son şeklini alarak Bakanlık tasarısı şeklinde Başbakanlığa sunulacaktır.

▪ Belediye Kâtipleri için bir kurs düzenlendi :

Türk Belediyecilik Demeği tarafından Belediye Kâtipleri için bir kurs tertiplenmiş ve 2 Nisan 1968 = 20 Nisan 1968

tarihleri arasında devam eden kursta bu kursa katılanlara : Kursun amaçları, kurs programı, Belediye Kanunu ve Uygulaması, Belediye Gelirleri, Belediye Personeli Mevzuatı, Vesayet, Muhasebe Defterleri ve Aylık Hesaplar, Teftiş Raporlarının Değerlendirilmesi, Belediye Sorunları Üzerinde Açıklama, Belediyelerin Personel Meseleleri, Belediye Meclis ve Encümen Toplantıları ve Zabıtları, İtfaiyenin Yangın Söndürme Hizmetleri, Trafik Fonu ve Belediyelere Yardım Yönetmeliği, Belediye Zabıta Hizmetleri, Belediyelerin Alım-Satım ve Kiralama İşleri, Belediye Sağlık Hizmetleri, Amerikada Beledilerin Teşkilât ve Çalışmaları gibi konular izah edilmiştir.

Ayrıca, kursiyerlere Ankara Belediyesinin Tesisleri gezdirilmiş ve Ankara'nın muhtelif yerleri ziyaret edilmiştir.

■ Türkiye ve Orta Doğu Âmme idaresi Enstitüsünün 15. ci Kuruluş yıldönümü kutlandı.

Türkiye ve Orta Doğu Âmme idaresi Enstitüsünün kuruluşunun 15. ci yılı, 25 Haziran 1968 tarihinde Büyük Ankara Otelinde verilen bir kokteyl ile kutlanmıştır.

Bu münasebetle yapılan toplantıya işçileri Bakanı Dr. Faruk Sükan, Devlet Bakanları, İşçileri Bakanlığı Müsteşarı, Devlet

Personel Dairesi Başkanı, Enstitü Genel Müdürü, İşçileri Bakanlığı Genel Müdürleri, Enstitü Uzman ve Öğretim Üyeleri ve seçkin bir davetli topluluğu katılmıştır.

Kuruluşunun 15. ci ve Kanununun çıkışırımı 10. cu yılı dolayısıyla Enstitü tarafından çıkarılan bir1 broşürde Enstitünün 7163 sayılı Teşkilât Kanunu çerçevesi içinde bugüne kadar yaptığı çalışmalar belirtilmiş ve yeni görev ve sorumlulukları gösterilmiştir.

Sözü geçen broşürde, Enstitünün öğretim ve eğitim alanındaki görevleri şu şekilde sıralanmıştır :

1 — Yüksek yöneticilerin yetiştirilmesi; Bu suretle Enstitü Mezuniyetten sonra eğitim vererek yüksek Âmme İdarecisi yetiştirecektir.

2 — İkinci Eğitim Görevi : Eğitimcilerin ve Eğitim idarecilerinin yetiştirilmesi : idarecilerin hizmet içi eğitimlerinin yapılacağı, bunun için Eğitim idarecilerinin ve Eğitimi bizzat yapacak eğitici elemanların yetiştirilmesinin de gerekliliği belirtilmiştir.

3 — Üçüncü Eğitim Görevi : Mevcut yöneticilerin eğitilmesi : Bu iş iki planda yapılacak : Yüksek Yöneticilik mev-

kilerine atanacakların yetiştirilmesi, halen görev almışların geliştirilmesi,

4 — Dördüncü Eğitim Görevi : Tanıtma program ve seminerleri ile hizmet içi eğitimin faydaları sevk ve idarecilere tanıtılacaktır.

5 — Beşinci Eğitim Görevi : Âmme İdaresi ile ilgili öğretimin inkişafına çalışılacaktır.

Bunlardan başka broşürde Enstitünün araştırma ve yardım alanındaki görevleriyle derleme ve yayım alanındaki görevleri söz konusu edilmiştir.

Ayrıca imkânların yetersizliğinden, çare ve gereklerden bahsedilmiştir.

■ Danıştayın 100. eli kuruluş yıldönümü kutlandı :

Danıştayın 100. cü kuruluş yıldönümü Devlet Konser Salonunda parlak bir törenle kutlanmıştır.

Törene, Cumhurbaşkanı, Meclis ve Senato Başkanları, Başbakan, Bakanlar, Parti Genel Başkanları, Yüksek Mahkeme Başkan ve Üyeleri, Kuvvet Kumandanları katılmışlardır.

Toplantıda bir konuşma yapan Cumhurbaşkanı Sunay, Danıştay'ın idarenin eylemlerini İdarî yönden denetlediğini bu itibarla idarenin Danıştay'ın

kararlarına uymak mecburiyetinde olduğunu belirtmiş ve Bölge Mahkemelerinin bir an evvel kurulması temennisi ile sözlerini bitirmiştir.

Daha sonra Danıştay Birinci Başkanı Rıza Göksu yaptığı konuşmada 1961 Anayasasının 1924 Anayasasından farklı olarak Danıştay'ı Yargı bölümü içine aldığını, Yüksek bir İdare Mahkemesi olarak tanımlamak suretiyle gerekli yargı teminatını tanıdığını söylemiştir.

■ Siyasal Bilgiler Fakültesi İskân ve Şehircilik Enstitüsü Seri Konferanslar tertipledi :

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İskân ve Şehircilik Enstitüsü “Dokuzuncu İskân ve Şehircilik Konferansları” adıyla 21 Mart 1968 13 Haziran 1968 tarihleri arasında seri konferanslar tertiplemiştir.

Konut, Şehircilik ve yerleşme meseleleriyle ilgili mevzularda modern anlayış, yöntem ve çalışmaların ülkemizde yerleşme ve gelişmesini sağlamak amacıyla Enstitüce her yıl düzenlenen İskân ve Şehircilik haftalarının 9. uncu bu sene ayrı bir şekilde sunulmuştur. Konferanslar bir haftaya sığdırılmamış Mart - Haziran 1968 ayları arasında yapılmıştır,

Bu konferanslarda Kalkınmanın ve şehirleşmenin ana davaları ile Doğu Anadolu sorunu ele alınıp tartışılmıştır.

Konferans ve tartışmalar kitap halinde bastırılacak ve ilgililerin istifadesine sunulacaktır.

Sözü geçen konferansların programı şu şekilde olmuştur :

1 — Doç. Dr. Cevat Geray
“Orman Köylerinin Kalkındırılması” 21 Mart 1968

2 — Vedat Dalokay “Türkiyenin Kıyı Sınırları ve Politikası” 4 Nisan 1968

3 — Dr. Cevat Erder
“Keban ve Eski Eserler” 11 Nisan 1968

4 — Aydın Germen
“Üniversitelerin Kuruluş Yeri Sorunu” 18 Nisan 1968

5 — Prof. İbrahim Aksöz
“Doğu Anadolunun Kalkındırılması Sorunları” 2 Mayıs 1968

6 — Tuğrul Akçura “Optimal Şehir Büyüklüğü ve Türk Şehirleri” 16 Mayıs 1968

7 — Prof. Fehmi Yavuz
“Politika ve Yerleşme Sorunlarımız” 23 Mayıs 1968

8 — Prof. Dr. Necmi Sönmez
“Türkiye’de Şümullü Plânlama” 30 Mayıs 1968

9 — Doç. Dr. Ruşen Keleş
“Bölge Plânlamasında Örgütlenme Sorunları” 6 Haziran 1968

10 — Prof. Dr. Besim Üstü-

nel “Doğu Anadolu’nun Kalkınması Açısından Keban Projesi” 13 Haziran 1968

* Türk İdareciler Derneği Genel Kurulu Toplandı :

■ Türk İdareciler Derneği 5. ci Genel Kurulu 3 Mayıs 1968 günü Polis Enstitüsü salonunda toplandı.

Toplantıya İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan, İçişleri Bakan lığı Müsteşarı Osman Meriç, Genel Müdürler ve üyeler katıldı.

Kongre Başkanlığı seçimlerini müteakip Bakan adına Müsteşar konuştu : İdarecilerin problemleri üzerinde ciddiyletledurulduğunu söyledi.

Daha sonra faaliyet raporu okundu. Bu suretle Derneğin Çalışmaları hakkında geniş bilgi verildi.

Rapor üzerinde tenkit ve temenniler yapılırken : söz alan delegeler arasında ilginç ten kit ve temenniler ileri sürüldü. Trabzon şubesi temsilcisinin maddeler halindeki temennileri bilhassa dikkati çekti. Temsilci bu konuşmasında : Asırlardan beri çeşitli adlar altında önemli görev ve hizmetlerde bulunmuş Mülki idare Amirliği mesleğinin yeniden düzenlenmesi gerektiğini, bu mesleğin sorunlarının ve çözüm yollarının kendi görüşlerine göre : Mül-

ki İdare Amirlerinin Özlük haklarına ilişkin sorunları, ki bunların da : Mülki İdare Amirlerinin maiyetlerindeki personelden daha düşük ücretle çalışmaları, Mülki İdare Amirlerine, görevlerine ek hizmetleri için ek ücret verilmemesi, Araziye taşan ve mesai saatlerini aşan yıpratıcı hizmetleri dolayısıyla maiyetlerinde benzeri hizmetleri yürütenlerin aksine itibarı hizmet olanağının tanınmamış olması, bu meslek mensuplarının kamu personeli içinde en çok yer değiştiren ve zamansız atanmaların çilesini çeken görevliler olması, konut problemlerinin valilerinki hariç halledilmemiş olması, eşleri çalışan İdare Amirlerinin nakillerinin eşlerinin de yer değiştirmesini gerektirip bunun zorluklar yaratması, bu mesleğin sosyal bir garantisinin olmaması, çeşitli kuruluşların personeli için tesis ettikleri, kanunî vesair yollarla devlet kaynakları ile besleme imkânını buldukları çeşitli sosyal veçheli oluş ve imkânlardan İdare Amirlerinin mahrum bulunması, Mülki İdare Amirliği mensuplarının, hak ve imkânlar yönünden yerinde saymalarının moral yıkıntısını mucip olması gibi üzerinde önemle durulması gereken, meseleler olduğunu belirterek meslekî sorunlardan da şu şekilde bahsetmiştir :

Mülki İdare Amirlerinin görev ve sorumluluklarını ana hatları ile belirten 5442 sayılı İl idaresi Kanununun sonradan çıkarılan bazı kanun, yönetmelik ve hatta emirlerle zedelenmiş olması,

İdare Amirlerinin, bölgelerinin ekonomik gidişini düzenlemek, Toplum kalkınması çalışmalarını yürütmek gibi malî kaynaklara dayanan hizmetlerin ifası için gerekli bütçe imkânlarına sahip bulunmamaları,

Mülki İdare Amirlerine en yakın devlet görevlileri olan içişleri Personelinin emsalleri arasında en az maddî tatmine sahip olmalarının hizmetlerin sürat ve kalitesinde olumsuz etkiler doğurması,

Her İdarî kademede gerek Mülki İdare Amirlerinin, gerekse sair içişleri Personelinin çalışma yerleri, vasıtaları, vesair olanaklarının çeşitli hizmet birimlerinin imkânları ile karşılaştırılmayacak derecede yetersiz ve kötü olması,

İdare Amirleri ve yardımcı Personel için toplum ve devlet hayatındaki sosyal, hukukî ekonomik ve İdarî gelişmelere müvazi bir yetenek sağlayacak kurs, seminer vesair çalışmaların zaman zaman yapılmaması,

Bundan sonra Mülki İdare amirlerinin özlük haklarına iliş-

kin talepleri ile hizmete ilişkin taleplerinden bahseden konuş maçı Kongreye saygılarını sunarak sözlerini bitirmiştir.

Daha sonra konuşan Akyazı Kaymakamı, Mülki İdare Amirlerine ancak bu meslek men suplarının vekâlet edebileceğini, hakim, savcı, doktor, dişçi, ve terine, fen memuru, jeolog, kimyager ve itiraz komisyonu üyelerine vekâletin caiz olmadığını, idareci kelimesinin Mülkiye amirlerinin tam karşılığı olmadığını, Ortakolu müdürlerinin, Malmüdürlerinin, İlköğretim müdürlerinin de bu sıfatı kullandığını, halbuki Mülki İdare Amirliğinin daha geniş bir anlamı olduğunu, hükümeti ve devleti temsil ettiğini, İdarecinin tazminatının kifayetsiz olduğunu, kıyaslamaların bunu daha çok açıklığa kavuşturduğunu, Sağlık Bakanlığı ve Üniversite mensuplarını, subay, mühendis, savcı, ve hakimleri misâl vererek izah etti.

Bundan sonra konuşan meslekdaşlar çoğunlukla tazminat konusu üzerinde durdular.

Konuşmalar bittikten sonra denetçiler raporu okundu. Genel Başkan Sait Koksall tenkit ve temennilere cevap verdi ve çok özlü ve güzel bir konuşma yaparak; kısa kuruluş dönemi

içinde Derneğin çok olumlu ve faydalı çalışmalar yaptığını belirtti.

Daha sonra eski idare heyetinin ibrası oya sunularak kabul edildi.

Müteakiben yapılan seçimlerde :

Derneğin Genel Yönetim Kuruluna Asil Üye olarak

- 1 — Enver Kuray
- 2 — Mehmet Can
- 3 — Fikri Gökçeer
- 4 — Sadullah Verel
- 5 — İhsan Olgun
- 6 — Mehmet Belek
- 7 — Necdet Yalçın

Yedek Üyeliklere :

- 1 — İhsan Tekin
- 2 — Mehmet Şahin
- 3 — Edip Ganioglu
- 4 — Cezmi Kartay
- 5 — Ali Aksu
- 6 — Ali Alaloğlu
- 7 — Lütfi Uraz

Seçildiler.

Genel Başkan Sait Koksall ile Genel Sekreter Sadrettin Sürbahan iki sene için seçil diklerinden yerlerinde kaldılar. Ayrıca Türk İdareciler Derneği Yardımlaşma Sandığı Yönetim

Kumlu seçimleri yapıldı ve asıl üyeliklere :

- 1 — Enver Kuray (Başkan)
- 2 — İhsan Tekin (Bşk. Yrd.)
- 3 — Sakıp Özil (Sekreter)
- 4 — Ferruh Güven (Muhasip)
- 5 — Faik Yücel (Veznedar)

Yedek Üyeliklere :

- 1 — Mehmet Şahin
- 2 — Necdet Yalçın
- 3 — Turgut Kılıçer
- 4 — Mahmut Polat
- 5 — Samim Gökyar

Denetçiliğe :

Asil :

- 1 — Mehmet Belek
- 2 — Ali Aksu Yedek :
- 1 — Feyzi Alaoğlu
- 2 — Lütfi Uraz seçildiler.

Her iki Yönetim Kuruluna da yeni faaliyet döneminde başarılar dileriz.

▪ İçişleri Bakanlığı Memurları Yardımlaşma Sandığı Genel Kurulu toplandı : İçişleri Bakanlığı Memurları Yardımlaşma Sandığı Yönetim Kurulunun daha evvel

düşürülmesi ile sonuçlanan olağanüstü kongresinde işbaşına gelen Yönetim Kurulu çok olumlu

ve faydalı çalışma ve teşebbüslerde bulunmuştur.

Hesapların kontrolü için seçilen Komisyon çalışmalarını bitirerek 29 Mayıs 1968 tarihinde Bakanlık Lokantasında yapılan Olağan genel kurula sun muştur. Faaliyet raporu ile Hesap Tetkik Komisyonu raporunun okunmasından sonra eski idare heyetlerinin ibrasına gidilmiştir.

Bu arada tüzükte yapılan bir değişiklikle üyelerin Maaşlarından % 05, yani yüzde yarımının kesilmesi ve buna mukabil emeklilik esnasında, değişiklik tarihinden itibaren beş yılını doldurmuş üyelere on bin lira nakdi yardım yapılması kabul edilmiştir. Bu sebeple teşekkür ettirilen Sosyal Fondan, beş seneyi doldurmadan emekli oldukları için 10 bin lira Emekli tanzimatı alamayanlara, kesintiler faizi ile birlikte ödenecektir.

Ayrıca, yapılan bir değişiklikle, Devletin, tedavi masraflarını kabul etmediği hallerde üyenin kendisi, eşi, ana ve babası ve çocuklarının tedavi masraflarına karşılık sandıktan para, yardımı yapılması sağlanmıştır. Ancak yapılan yar-

dımların senede 500 lirayı geçmemesi gerekmektedir.

Bu meyanda evlenecek üye ye 1000 lira evlenme yardımı yapılması kabul edilmiştir.

Kezâ, vefat eden üyelerin eşlerine 2000 lira, eşi ölenlere 1000 lira, çocuğu ölenlere 500 lira yaddım parası verileceği son değişiklikle kabul edilmiştir.

Tüzükteki bu değişiklikler halen 600 e yakın üyesi bulunan sandığın güçlenmesini ve üye adedinin artmasını Bağlıyacak çok isabetli ve yerinde bir tedbir olmuştur. Bilhassa müstahdem için önemi büyüktür.

Tüzük değişikliğinden sonra yapılan idare heyeti seçimlerini

- 1 — Nihat Üçyıldız
 - 2 — Mehmet Can
 - 3 — Süleyman Deveci oğlu
 - 4 — Adnan Sanerk
 - 5 — Ruşen İybar
 - 6 — İsmet Yılmaz
 - 7 — Mustafa Vural
- kazanmışlardır.

Ayrıca denetçilik için yapılan seçimleri de Fikri Gökçeer Ertuğrul Öztürk ve Ahmet Ellialtıoğlu kazanmışlardır.

Yönetim kuruluna seçilenler daha sonra kendi aralarında yaptıkları toplantıda : Nihat Üçyıldız Başkanlığa, Adnan Sanerk'i İkinci Başkanlığa,

Süleyman Devocioğlu'nu Muhasipliğe, İsmet Yılmaz'ı veznedarlığa getirmişlerdir.

Başarılı çalışmalar temenni ederiz.

▪ Âmme İdaresi Bülteni Dergi haline getiriliyor :

Türkiye ve Orta Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü tarafından

2 ayda bir çıkarılmakta olan Âmme İdaresi Bülteninin Nisan sayısından sonraki sayılarının

3 ayda yayınlanacak bir dergi halinde çıkarılması sözü geçen Enstitü Yayın Komisyonunca kararlaştırılmıştır.

Dergi yılda 4. defa, Haziran, Eylül, Aralık ve Mart aylarında yayınlanacaktır.

Derginin her sayısında : Makaleler, görüşler, haberler, kitap tahlilleri, makalelerden özetler, yeni yayınlar, yeni yasalar, tüzükler ve kararlar gibi bölümler yer alacaktır.

Delgide yayınlanmak üzere gönderilen yazılar yayınlanmadan evvel Yayın Komisyonunun tetkikinden geçecek, Komisyon yazıları aşağıdaki yönlerden inceleyecektir :

Yazılar;

a) Âmme İdaresi Alanıyla ilgili ve Enstitünün faaliyet

Programlarının kapsamına uygun olmalıdır,

b) Orijinal ve dokümanter nitelikte olmalı, başvuru kaynaklar belirtilmelidir,

c) Yazı İşleri Müdürlüğüne, belirtilen süre içinde iki nüsha, çift aralıkla daktilo edilmiş olarak teslim edilmelidir,

d) 30 daktilo sayfasından fazla olmamalıdır.

Dergide yayınlanacak yazılara, Enstitü baremine göre telif ve çeviri hakkı Ödenecektir.

Derginin ilk sayısının Haziran 1968 sonunda yayınlanması kararlaştırılmış olduğundan bu sayı için gönderilecek yazıların Haziran ayının ilk haftasına kadar Dergi Yazı işleri Müdürlüğüne gönderilmesi istenmiştir.

Derginin Yazı işleri Müdürlüğünü üzerine alan kıymetli meslekdaşımız Selçuk Yalçındağ'ın muhtelif İdarî kademeler de ve üst makamlarda bulunan zevatın fikirlerine başvurmak suretiyle işe başlaması, dergi nin hazırlanışındaki titizliğe bir delildir. Başarılar ve tebrikler.

Bibliyografya :

▪ Türkiye Cumhuriyeti devlet Teşkilât Rehberi
1963 yılında hazırlanmış olan T.C. Devlet Teşkilât Reh-

berinin son değişikliklerin ışığı altında yeniden hazırlanması için uzun zamandanberi Türkiye ve Orta Doğu Âmme idaresi Enstitüsünce yapılmakta olan Çalışmalar sonuçlanmış ve yeniden hazırlanan rehber basılarak ilgililerin istifadesine sunulmuştur.

Bu rehberin hazırlanmasında Türkiye ve Orta Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü öğretim ve Araştırma Uzmanlarından Kenan Sürgit yönetimindeki, Araştırma Asistanı Visalettin Pekiner ve Organizasyon Ve Metot görevlisi Fethi Dokanakoğlunun, Enstitü Uzman ve Asistanlarıyla idare personelinin yardımları ve rehberde yer almış bulunan kuruluşların yetkililerinin hizmet ve emekleri geçmiştir.

812 sayfalık bu eser Âmme idaresi Enstitüsünce 20 Tl. bedelle satışa çıkarılmıştır.

İdareci ve tabikatçılarımız için iyi bir mehzaz olabilecek bu eseri tanıtırız.

▪ Türkiye Belediyecilik Derneği Yayınları :

Belediye Başkanları Kurs

Notları :

Daha evvel içişleri Bakanlığı ve Belediyecilik Derneğinin müştereken düzenlediklerinden söz ettiğimiz ve çeşitli İl, ilçe ve Kasaba Belediye Başkanları

ile Bakanlık mensuplarının katıldıkları kursların notlarını toplayan bu kitap 324 sayfadandır ibarettir,

İçinde kıymetli İdarecilerimizin konferans şeklindeki takrirleri bulunan kitap İdareci ve Belediyecilerimiz için faydalı bir kaynaktır.

Türkiyede Belediyeler :

1967 Temmuz sonu itibarıyla Türkiye'deki bütün belediye yerlerine alan bu kitap ta tatbikatçılar için başvurulacak faydalı bir eserdir.

Büyük Belediyelerde Şehirleşme Sorunları Konferansı :

25 -26 Mart 1968 tarihleri arasında İmar ve İskân Bakanlığı Konferans Salonunda yapılan ve Türkiye'de Şehirleşme ile İlgili Meseleler, Şehirleşme ve Nedenleri, Şehirleşme Maliyeti. Şehirleşme Projeksiyonları, Konut ve Arsa Sorunu, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Şehirleşme, Büyük Şehirler Açısından İmar Planları ve Uygulaması. Tatbikatçı gözü ile bir Büyük Şehrin Problemleri, Gecekondularının BU Tatbikatçı Gözü ile Tetkiki, İçişleri Bakanlığının Belediyelerle ilgili Çalışmaları gibi konuların açıklandığı Konferansı, Tartışmaları ve Konferansa Katılanlar, Başbakan Süleyman Demirel

İmar ve İskân Bakanı Haldun Menteşeoğlu'nun açış ve İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan'ın kapanış konuşmalarını içine alan bu kitap ta İdarecilerimiz ve Belediye Başkanlarımız için faydalı bir kaynak olabilir.

Yukarıdan beri sözünü ettiğimiz bu üç kitap Türk Belediyecilik Derneğinden temin edilebilir.

■ Nüfus ve Evlenme İşleri Rehberi

İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlerinden Sadettin Sürbahan tarafından yazılan Nüfus ve Evlenme İşleri Rehberi adlı kitap satışa çıkarılmıştır.

415 sahifeden ibaret bulunan bu eserde : I. Bölüm olarak Hukuk bilgileri ve nüfusla ilgili terimler, II. Bölümde Nüfusla, ilgili bütün mevzuat. III. Bölüm de Nüfus vukuat işlemleri, IV. Bölümde Evlenme Hukuku, evlenme ile ilgili mevzuat ve evlenme işlemlerinin bütün safhaları etraflıca izah edilmiş ve ayrıca bunlarla ilgili ilginç örnek genelge ve temyiz kararları her bölümün sonuna konulmuştur.

P.K. 221 Bakanlıklar Ankara adresinden 17.50 Tl. bedelle temin edilebilecek bu eseri tatbikatçı ve idarecilerimiz için başvurulacak kıymetli bir eser olarak tanıtırız.

ABONE BEDELİ

Türkiye için yıllıkı : 500
Yabancı memleketler için yıllıkı : 750 kuruş

ABONE BEDELİNİN GÖNDERİLMESİ ŞEKLİ

A — Türkiye'de :

Bulunan yerin Malsandığına tutarı yatırılarak mukabilinde alınacak (çeşitli gelir makbuzu) aynen ve taahhütlü mektupla;

İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü — Ankara
adresine gönderilmelidir.

B —Yabancı memleketlerde :

Abone bedeline, makbuz pulu için 4 kuruş eklendikten sonra hâsıl olan meblâğ, posta veya banka havalesi olarak yukarıdaki adrese gönderilmelidir.

YAZI İŞLERİ

İdareyi ilgilendiren mevzularda hazırlanacak etüdler kabul olur.

Gönderilecek yazıların iki nüsha olması ve 20, 25 sahifeyi geçmemesi, makinada seyrek satırla yazılmış olması ve yarım sahifeyi geçmiyen ayrıca bir de özü bulunması lâzımdır.

Dergiye dercolummayan yazılar iade edilmez.

Yazı işleri için **İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü**'ne müracaat edilmelidir.

Sahibi : **İçişleri Bakanlığı**

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden İdare Mes'ul Müdürü : **Yiğit KIZILCAN**